

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

“Academic Journal for the Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University”

วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย ใช้เป็นช่องทางการเผยแพร่ความรู้และผลงานวิจัย สาขาวิชาสังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2. เพื่อพัฒนาศักยภาพทางวิชาการและส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในด้านวิชาการและงานวิจัยของบุคลากรทั้งภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัย
กำหนดเผยแพร่	3 ฉบับ ต่อปี ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม
การเผยแพร่	มอบให้ห้องสมุดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศและต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ห้องสมุดหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ห้องสมุดของสื่อมวลชน และโรงเรียนเครือข่าย
สถานที่ติดต่อ	สำนักงานกองบรรณาธิการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ถนนอิสรภาพ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 โทรศัพท์ 0 2890 1801 ต่อ 2142 โทรสาร 0 2890 2294 e-mail : journal.human@dru.ac.th http://research.dru.ac.th/h-journal/
จัดพิมพ์โดย	ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์ทันใจ 1053/20 ถนนเอกชัย แขวงบางบอน เขตบางบอน กรุงเทพมหานคร 10150 โทร. 0 2415 4944-5

- บทความในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นความคิดของผู้เขียน ไม่ใช่ความคิดของกองบรรณาธิการ และไม่ใช่ความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการและ/หรือของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา
- บทความที่ได้รับการตีพิมพ์จะมีการตรวจความถูกต้องเหมาะสมจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีฉบับนี้ เป็นฉบับส่งท้ายปีพุทธศักราช 2561 และขอต้อนรับเข้าสู่ปีพุทธศักราช 2562 ในนามคณะผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก จงดลบันดาลให้ทุกท่านมีแต่ความสุข และความเจริญตลอดไป

บทความภายในวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วย บทความวิจัยและบทความวิชาการที่หลากหลายได้แก่ บทความวิจัยด้านภาษา เรื่อง กลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่ ของ อาภรณ์ เอี่ยมสะอาด สิริวรรณ นันทจันทุล และสุรย์รัตน์ บำรุงสุข เรื่อง ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ใน “รายการสามแสบ” ระหว่างเดือนมกราคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ของศุภาพิชญ์ เช่งบุญเล่ง และจอมขวัญ สุทธินนท์ บทความวิจัยด้านนาฏศิลป์ เรื่อง นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ชุด มุลมั่งบังไฟเอ้ ของสุนันท์ เทียมมตรี ปวิษญาดา แสงชาติ และอัมพร ใจเต็จ และบทความวิจัยด้านสารสนเทศ เรื่อง แนวทางการพัฒนาการให้บริการของงานหอสมุดและสารสนเทศ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ของ อมรรัตน์ ศิริโปล์

ส่วนบทความวิชาการ ได้แก่ บทความวิชาด้านกฎหมาย เรื่อง ข้อจำกัดของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลของ ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล บทความวิชาการด้านการเมืองการปกครอง เรื่อง “พญามังราย” ปฐมกษัตริย์แห่งการครองแผ่นดินล้านนาโดยธรรม ของ จรุณ แดมนาเลิศ และประยูร อิมิวัตร์ และบทความด้านภาษา เรื่อง รูปแบบพิธีกรรมการแต่งงานจากอดีตสู่ธุรกิจ Wedding ของ ขนิษฐา จิตชินะกุล และจุฬาวดี พูลเจริญ

นอกจากนี้ ยังมีบทความวิชาการภาษาอังกฤษ เรื่อง Ethical Leaderships ของ Satit Niyomyaht บทความเหล่านี้ล้วนเป็นบทความที่น่าสนใจและทรงคุณค่าในเชิงวิชาการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงวิชาการและการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันต่อไป

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ร่วมสร้างสรรค์องค์ความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้อ่านวารสารทุกท่านจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากวารสารฉบับนี้ และขอเชิญชวนนิสิต นักศึกษานักวิจัย คณาจารย์ ตลอดจนผู้ที่สนใจร่วมเสนอบทความเข้ารับการเผยแพร่สู่สาธารณะกับกองบรรณาธิการวารสารในฉบับต่อไป หากท่านมีข้อเสนอแนะประการใดอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพที่ดีขึ้นไปของวารสารนี้ กองบรรณาธิการขอน้อมรับด้วยความยินดีและขอขอบคุณยิ่ง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทนา อินทนิม

บรรณาธิการบริหาร



คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

เจ้าของ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยูลักษณ์

เวชวิทยาลัง

รองศาสตราจารย์ ดร. วิไล

ตั้งจิตสมคิด

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธัญวรรณ

กำคำ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รสริน

ดิฐบรรจง

อาจารย์ ดร. มลิวัดย์

สุขประเสริฐ

อาจารย์พิมพ์งา

เพ็ญนาเรนทร์

อาจารย์ศรัณย์

สรรพศิริ

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จันทนา

อินทนิม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. อัจฉรา

วงศ์โสธร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. อุดม

วิโรจน์สถิตติ์

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ศาสตราจารย์ ดร. อรุณ

รักธรรม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. วิไลวรรณ

ชนิษฐนันท์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. จิรศักดิ์

รอดจันทร์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นริศ

วศินานนท์

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชลลดา

พงศ์พัฒนโยธิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ผดุง

พรมมูล

บ้านสมเด็จพระเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัครวิทย์

เรืองรอง

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ

เวชกามา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทองเจือ

เชียดทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชชยา

อันสกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วงศกร

เพิ่มผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัฒนา

ศรีสุรักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุมิตรา

दानพณิขย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะดำเนินงาน

อาจารย์ชมพูท

ถาวรวงศ์

อาจารย์จิรดา

เอื้อศิริพัฒนชัย

อาจารย์อมลนัฐ

สนั่นศิลป์

อาจารย์พุกษา

ดอกกุหลาบ

อาจารย์กมลชนก

ธรรมมิกะ

อาจารย์ศราวิณ

ชินวงศ์

อาจารย์จักรพันธ์

พรมฉลวย

ปกและรูปเล่ม

อาจารย์วิเชียร

เทียนแพร่มิตร

ฝ่ายเผยแพร่ทางอิเล็กทรอนิกส์

นางสาวอลิสสา

อรุณธนศิริ

ฝ่ายประสานงาน

นางจิตติมา

อารยะมั่นคง

นายมานิตย์

กุศลคุ้ม

นางสาวกรรณิการ์

แก้วงาม

นางสาวสมสมร

ทรัพย์แสงสง



คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

Academic Journal for the Humanities and Social Sciences

Dhonburi Rajabhat University

Owner

Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Editorial Office

Faculty of Humanities and Social Sciences Dhonburi Rajabhat University

Honorary advisors

Asst. Prof. Dr. Yuwalak Vejwitayaklung
Assoc. Prof. Dr. Wilai Tangchitsomkit

Editorial Advisors

Asst. Prof. Dr. Tayawan Kakham
Asst. Prof. Dr. Rodsarin Dittabanjong
Dr. Maliwan Sukprasert
Miss Pimpanga Phangnaren
Mr. Sarun Sanpasiri

Editorial Editor

Asst. Prof. Dr. Chanthana Inthachim

Editorial Board

Emeritus Prof. Dr. Achara	Wongsothorn	Chulalongkorn University
Prof. Dr. Udom	Warotsikkadit	Office of the Royal Society
Prof. Dr. Arun	Raktham	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Wilaiwan	Khanittanan	Thammasat University
Assoc. Prof. Dr. Jirasak	Rodchan	Dhurakij Pundit University
Assoc. Prof. Dr. Naris	Wasinanon	Huachiew Chalermprakiet University
Asst. Prof. Dr. Chollada	Pongpattanyothin	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Phadung	Prommoon	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Akhawit	Ruengrong	Bansomdejchaopraya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sombat	Watchkama	Uttaradit Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Thongchue	Khiatthong	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Nutchaya	Unskul	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wongsakorn	Poempol	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Patana	Srisuruk	Dhonburi Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Sumitra	Danpanich	Dhonburi Rajabhat University

Managing Committee

Miss Chompoonut	Thawornwong
Miss Jirada	Ueasiriwatthanachai
Miss Amonnat	Sanunsilp
Miss Prueksa	Dokkularb
Miss Kamonchanok	Thammika
Mr. Sarawin	Chinnawong
Mr. Jakkapan	Promchaluay

Designer

Mr. Wichian	Tienpraenimit
-------------	---------------

Electronic Distribution

Miss Alisa	Aloontanahirun
------------	----------------

Coordinator

Ms. Jittima	Arayamankhong
Mr. Manit	Gusonkhum
Miss Kannika	Kaewngam
Miss Somsamorn	Subsangsong

สารบัญ

บทความวิจัย

กลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่
Lexical Selection in Food Reviews of Starvingtime Rueangkinruengyai Fanpage
อาภรณ์ เอี่ยมสะอาด, สิริวรรณ นันทจันทูล และสุรีย์รัตน์ บำรุงสุข
(Arpond Iamsa-ard, Siriwan Nantachantoon and Sureerat Bumrungsuk)7

ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกอากาศ ผ่านสื่อมวลชนประเภท
วิทยุโทรทัศน์ใน “รายการสามแซ่บ” ระหว่างเดือนมกราคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2560
Meanings of English to Thai Transliterated Words Broadcast on the Television
Program “Sam Sap” from January to July 2018
ศุภาพิชญ์ เช่งบุญเล่ง และจอมขวัญ สุทินนท์
(Supapit Sengbunleng and Jomkwan Sudhinont)23

นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด มุลมั่งบังไฟเอ้
Creative Dancing “Moon Mung Bang Fai Ae: Rocket Fireball Decoration”
สุวนันท์ เทียมตรี, ปวิญญาดา แสงชาติ และอัมพร ใจเด็ง
(Suwanan Thiamtree, Pawitchayada Sangchat and Amporn Chaidee)40

แนวทางการพัฒนาการให้บริการของงานหอสมุดและสารสนเทศ ของสำนักวิทยบริการ
และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Guidelines for Developing Library and Information Services for the Office of
Academic Resources and Information Technology, Dhonburi Rajabhat
University
อมรรัตน์ ศิริไพล์
(Amornrat Siripai)56

บทความวิชาการ

ข้อจำกัดของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

Limitations on Thai Law Regarding Using a Private Vehicle as Security for the Performance of an Obligation

ยingsak Pathnil

(Yingsak Pathnil)77

“พญามังราย” ปฐมกษัตริย์แห่งการปกครองแผ่นดินล้านนาโดยธรรม

“Phaya Mangrai” The Founding King and Righteousness Ruler of Lanna Kingdom

จรูญ แดนนาเลิศ และประยูร อิมิวัตร์

(Charoon Dannalerd and Prayoon Imiwat)88

รูปแบบพิธีกรรมการแต่งงานจากอดีตสู่ธุรกิจ Wedding

From Marriage Rituals in the Past to Wedding Business

ขนิษฐา จิตชินะกุล และจุฬาวดี พูลเจริญ

(Khanita Jitchinakul and Julavadee Poonchareon)104

Ethical Leadership

Satit Niyomyaht119

กลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่

Lexical Selection in Food Reviews of Starvingtime Rueangkinruengyai Fanpage

อาภรณ์ เอี่ยมสะอาด¹

สิริวรรณ นันทจันทูล²

สุรีย์รัตน์ บำรุงสุข³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากบทวิจารณ์ของแฟนเพจตั้งแต่ 1 มิถุนายน - 31 สิงหาคม 2561 รวมทั้งสิ้น 460 ตัวบท วิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้กรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ศัพท์ ของ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557) แนวคิดการรับประสาทสัมผัสของ กันสตรีม (Gunstream, 2006) และ แนวคิดการโฆษณาของ ญัณฐ์ชุตา วิจิตรจามรี (2556) ผลการศึกษาพบกลวิธีการใช้ศัพท์ 3 กลวิธี โดยพบ การใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัสมากที่สุด (ร้อยละ 51.59) ได้แก่ การใช้ศัพท์แสดงการรับรสและเนื้อสัมผัส การใช้ศัพท์แสดงการรับกลิ่น และการใช้ศัพท์แสดงการมองเห็น รองลงมา คือการใช้ศัพท์เกี่ยวกับ ลักษณะของอาหาร (ร้อยละ 32.63) ได้แก่ การใช้ศัพท์แสดงความสดใหม่ การใช้ศัพท์แสดงปริมาณ และ การใช้ศัพท์แสดงขนาด และลำดับสุดท้าย คือ การใช้ศัพท์เกี่ยวกับกลวิธีทางการตลาด (ร้อยละ 15.78) ได้แก่ การใช้ศัพท์แสดงราคาของอาหารการใช้ศัพท์แสดงกลุ่มเป้าหมายของร้านอาหาร และการใช้ศัพท์แสดงการส่งเสริมการขาย

คำสำคัญ: กลวิธีการใช้ศัพท์ บทวิจารณ์อาหาร แฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
e-mail : arpondiam@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
e-mail : fhumswn@ku.ac.th

³ อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
e-mail : fhumsrms@ku.ac.th

Lexical Selection in Food Reviews of Starvingtime Rueangkinruengyai Fanpage

Arpond Iamsa-ard
Siriwan Nantachantoon
Sureerat Bumrungsuk

Abstract

This article is to analyze lexical selection in food reviews of Starvingtime Rueangkinruengyai Fanpage. The analysis is based on Jantima Angkapanichkit's lexical selection theory (2014), Gunstream's sensory integration theory (2006), and Natchuda Wijtjammaree's advertising theory (2013). The data were from 460 food reviews in Starvingtime Rueangkinruengyai Fanpage. The findings revealed 3 lexical selections indicating that the food reviews used lexical selections of sensory integration at the highest level (51.59%), namely lexical selections for tasting and food texture, lexical selections of smelling, and lexical selections of visibility. The second is lexical selections of food's nature (32.63%), namely lexical selections of food's freshness, lexical selections of food's size, and lexical selections of food's quantity. The last is lexical selections for marketing (15.78%), namely lexical selections for food's price, lexical selections for customers, and lexical selections for sales promotion.

Keywords: lexical selection, food reviews, Starvingtime Rueangkinruengyai Fanpage

บทนำ

อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญของชีวิต มนุษย์ไม่ได้รับประทานอาหารเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น แต่มีการปรุงแต่งให้มีรสชาติและรูปลักษณะที่ดีเพื่อตอบสนองความต้องการอันไร้ขีดจำกัด

เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป การดำเนินงานเกี่ยวกับอาหารเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้มหาศาล ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (2561) คาดการณ์ว่า “มูลค่าตลาดธุรกิจร้านอาหารในปี 2561 น่าจะขยายตัวร้อยละ 4-5 จากปี 2560 การขยายตัวดังกล่าวเกิดจากการผลักดันต้นทุนด้านต่าง ๆ ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารมีการแข่งขันสูง” ดังนั้นภาษาจึงมีบทบาทในการขยายฐานธุรกิจโดยใช้การโฆษณา ซึ่งเป็นการใช้ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจ (ณัฐชุตา วิจิตรจามรี, 2556: 260) นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า นำไปสู่การสร้างผลกำไร ทำให้เกิดการขยายตัวทางการลงทุน ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจในภาพรวม (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2540: 105-106)

การเจริญเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อธุรกิจร้านอาหารด้วยเหตุนี้สื่อสังคมออนไลน์จึงเข้ามามีบทบาทในการสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเฟซบุ๊ก (Facebook) ซึ่งมีผู้ใช้งานมากที่สุดในประเทศไทย เป็นจำนวนถึง 47 ล้านคนของมวอลชน ในปี 2560 (ThothZocia, 2017) โดยมีแฟนเพจ (fanpage) ช่วยเพิ่มช่องทางการโฆษณา นอกจากการโฆษณาซึ่งเป็นข้อมูลจากผู้ประกอบการโดยตรงแล้ว บทวิจารณ์ (review) ยังมีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค เนื่องจากผู้บริโภคส่วนใหญ่คิดว่าเป็นข้อมูลที่ได้รับจากผู้บริโภคด้วยกัน (นิวัฒน์ ชาตะวิทยากุล, 2555) แม้อาจจะเป็นโฆษณาแฝงหรือมีการว่าจ้างให้เขียนขึ้นก็ตาม ดังนั้นจึงมีแฟนเพจที่เขียนบทวิจารณ์ประเภทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งแฟนเพจเกี่ยวกับบทวิจารณ์อาหารที่มียอดผู้ติดตามมากที่สุด จำนวน 4,226,208 คน จากสถิติเมื่อเดือนสิงหาคม 2561 คือ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่ ซึ่งเป็นแฟนเพจที่เขียนบทวิจารณ์อาหารและลงโฆษณาร้านอาหารต่าง ๆ ทั่วประเทศ ดังนั้นจึงช่วยเพิ่มยอดขายแก่ร้านอาหาร โดยนำเสนอข้อมูลของอาหารจากร้านอาหารที่หลากหลาย ซึ่งต้องมีกลวิธีในการใช้ภาษา และกลวิธีที่ควรคำนึงถึงเป็นลำดับแรก คือ การเลือกใช้ศัพท์ที่แสดงความหมายและความคิดของผู้ใช้ภาษาที่แฝงอยู่ได้อีกด้วย ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“หอยนางรมมีทั้งตัวใหญ่ ตัวเล็กปน ๆ กันให้มาน้อยไปนิสสส เพราะยังไม่สะใจเจี๊
555 แต่ที่เด็ดอยู่ที่น้ำยำ คือแบบ ดียอะแซบมีครบทุกรสเลย”

(ยามะม่วงรวมมิตรทะเล ร้านน้องเป้)

จากตัวอย่างข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า คำที่ขีดเส้นใต้เป็นศัพท์ที่แฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่ เลือกใช้ในการเขียนบทวิจารณ์อาหาร เพื่อสื่อถึงขนาดของวัตถุดิบ ปริมาณ และรสชาติเป็นปัจจัยหลักในการเลือกบริโภคลำดับแรก ๆ ทำให้สามารถจูงใจให้ผู้บริโภคเลือกรับประทานอาหารจากร้านตามบทวิจารณ์ในที่สุด

การศึกษาพฤติกรรมการใช้ศัพท์เป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับความสนใจเนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ดังเช่น พฤติกรรมการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางไทย (วัฒนา แซ่มวงษ์, กาญจนา พรายงาม และปิยพล ไพจิตร, 2558) พฤติกรรมการใช้ภาษาเพื่อสื่ออุดมการณ์ความเป็นผู้หญิงในโฆษณาสินค้าแฟชั่นแบรนด์เนม (ภพ สวัสดิ์, 2558) และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารประเภทฟู้ดทรัค (food truck) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (สัณห์จุฑา จำรูญวัฒน์, 2559) เป็นต้น อย่างไรก็ตามยังไม่มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหาร ซึ่งเป็นข้อมูลที่น่าสนใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่ตามเหตุผลข้างต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

พฤติกรรมการใช้ศัพท์ของบทวิจารณ์อาหารในแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้ศัพท์ ประชาสัมพันธ์ของมนุษย์ การใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาหรือโน้มน้าวใจ และการเขียนบทวิจารณ์อาหาร
2. เก็บรวบรวมข้อมูลบทวิจารณ์อาหารตั้งแต่ 1 มิถุนายน - 31 สิงหาคม 2561 รวมระยะเวลา 3 เดือน จากแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่ ซึ่งมีจำนวนผู้ติดตามสูงสุดในแฟนเพจประเภทการเขียนบทวิจารณ์อาหาร (4,226,208 คน) โดยเก็บข้อมูลเฉพาะบทวิจารณ์อาหารเท่านั้น และไม่เก็บข้อมูลที่แบ่งปันซ้ำ (share) หรือมาจากแฟนเพจอื่นรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้น 460 ตัวอย่าง
3. วิเคราะห์ข้อความบทวิจารณ์อาหาร ด้านการใช้ศัพท์ทั้งในระดับคำและวลี โดยใช้กรอบแนวคิดพฤติกรรมการใช้ศัพท์ของ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557) การรับประชาสัมพันธ์ของกันสตรีม (Gunstream, 2006) และการใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาหรือโน้มน้าวใจของ ญัตติชุตตา วิจิตรจามรี (2556) นับความถี่ของคำที่ปรากฏซ้ำ และคิดค่าร้อยละ นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) และตารางแสดงข้อมูลเชิงปริมาณประกอบ
4. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่” ปรากฏศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารทั้งในระดับคำและวลีที่หลากหลายสรุปผลการวิจัยตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. การใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัส เป็นการใช้ศัพท์ที่แสดงถึงการรับรู้ผ่านอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย พบทั้งสิ้น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การใช้ศัพท์แสดงการรับรสและเนื้อสัมผัส 2) การใช้ศัพท์แสดงการรับกลิ่น และ 3) การใช้ศัพท์แสดงการมองเห็น ดังนี้

1.1 การใช้ศัพท์แสดงการรับรสและเนื้อสัมผัส การรับรสและเนื้อสัมผัส มีอวัยวะรับความรู้สึกอยู่ที่ปุ่มรับรส (taste bud) แยกกันอยู่ตามบริเวณต่าง ๆ ของลิ้น การใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารแสดงให้เห็นการรับรสลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 การใช้ศัพท์แสดงการรับรส เป็นการรับรสชาติของอาหาร พบทั้งสิ้น 5 รส ได้แก่ รสเผ็ด รสหวาน รสกลมกล่อม รสเปรี้ยว และรสเค็ม ดังนี้

1) การใช้ศัพท์แสดงการรับรสเผ็ด รสเผ็ด หมายถึง มีรสอย่างพริก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554: 787) ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime พบการใช้ศัพท์ที่แสดงรสเผ็ด ดังนี้

- (1) อีกหนึ่งเมนูที่ฮิตไม่แพ้กันคือ “โคชูจัง ชีส เกียวซ่า” โดดเด่นด้วยซอสโกชูจัง และชีสแผ่น (เขตดำชีส) ที่ท็อปด้านบนเกียวซ่า เมนูนี้แนะนำสำหรับคนที่ชอบรสชาติจัดจ้าน

(เกียวซ่าชีสยัด ร้าน KIKU GYOZA)

- (2) ยำมะม่วงปูม้า หน้อยตลาดอินดี้ ปูม้าปักเบิ้มแชบน้ำลายเล็ด เผ็ด น้ำตาไหล

(ยำมะม่วงปูม้า ร้านหน้อยตลาดอินดี้)

- (3) “ตำเกาเหลาทะเล ร้านน้วยกครก” จัดว่าแซ่บซี้ดแซ่บอีหลีแซ่บหลาย

หลาย

(ตำเกาเหลาทะเล ร้านน้วยกครก)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้นพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการรับรสเผ็ด ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “จัดจ้าน” เป็นรสเผ็ดที่เกิดจากซอสโกชูจังหรือโคชูจัง มีลักษณะคล้ายน้ำพริกของไทย ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “แซ่บ” และ “เผ็ด” ตามลำดับ คำว่า “แซ่บ” ในภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง อร่อย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 407) แต่เมื่อใช้ในภาษาไทยถิ่นกลาง จะมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เผ็ด” และตัวอย่าง (3) ปรากฏคำว่า “แซ่บซี้ด” “แซ่บอีหลี” และ “แซ่บหลายหลาย” มีความหมาย

เกี่ยวกับรสเผ็ด แต่เพิ่มความหมายของคำว่า “เผ็ด” ให้มากขึ้นโดยการเติมคำอื่นประกอบทำให้มีลักษณะเป็นวลี ได้แก่ “ซี้ด” หมายถึง เสียงสุดปากขณะรับประทานอาหารเผ็ดหรือรู้สึกปวดเสียวปวดร้อน อีหลี และหล้ายหลาย หมายถึง มาก ใช้ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

2) การใช้ศัพท์แสดงการรับรสหวาน รสหวาน หมายถึง มีรสอย่างน้ำตาล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 1318) ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime ปรากฏการใช้ศัพท์ที่แสดงรสหวาน ดังนี้

- (1) บิงซูสายไหม ชาเขียว มัทฉะ กลิ่นชาเขียวหอมขึ้นจมูก มีความหวาน แต่ ไม่หวานแสบคอ

(บิงซูสายไหมกรีนมัทฉะ)

- (2) ลองสั่ง “ลูกชิ้นปิ้ง” พร้อมน้ำจิ้มสมุนไพรโรยงาขาวรสชาติออกหวาน ๆ
กลิ่นหอมชวนกิน

(ก๋วยเตี๋ยวต้มยำ ร้านโกชาติก๋วยเตี๋ยวลด)

- (3) ไอศกรีมชาชัก หวานมันหอมชา มีโรตีสกรอบให้กินคู่กัน

(ไอศกรีมชาชัก ร้าน Onedeecafe)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้นพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการรับรสหวาน ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “หวาน” และ “ไม่หวานแสบคอ” หมายถึง มีรสหวานพอเหมาะไม่ทำให้เกิดอาการระคายเคืองหรือเสียวช่องคอ และตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “หวาน ๆ” แสดงความหวานที่กำลังพอเหมาะและตัวอย่าง (3) ปรากฏคำว่า “หวานมัน” แสดงรสอย่างน้ำตาลที่มีรสอย่างกะทิร่วมด้วย

3) การใช้ศัพท์แสดงการรับรสกลมกล่อม กลมกล่อม หมายถึง ที่เข้ากันพอดี (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 73) ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime พบการใช้ศัพท์ที่แสดงรสกลมกล่อม ดังนี้

- (1) “ก๋วยเตี๋ยวแกงกิตติ” เน้นนุ่ม ชุ่มชื้น กลมกล่อม ของหายาก สไตล์อาหารอิสลาม

(ก๋วยเตี๋ยวแกงไก่ ร้านก๋วยเตี๋ยวแกงกิตติ)

- (2) หอยนางรมมีทั้งตัวใหญ่ ตัวเล็กปน ๆ กัน แต่ที่เด็ดอยู่ที่น้ำยา...มีครบทุกรสเลย ทั้ง เปรี้ยว เผ็ด เค็ม คือมันนัวในปากภาพรวมรสชาติโอเคเลย ชอบนะ

(ยำมะม่วงรวมมิตรทะเล ร้านน้องแป้)

- (3) “ตำแซลมอน” นัวคัก ๆ เผ็ดแซ่บครบรส เลือกได้ อยากกินไรบอกเจ้ตุนตำอะไร ก็ถูกใจ

(ตำแซลมอน ร้านเจ้ตุนตำไสตยอุดร)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้นพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการรับรสกลมกล่อม ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “กลมกล่อม” ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “ครบทุกรส” และ “นัว” ซึ่งเป็นภาษาไทยถิ่นอีสาน หมายถึง อร่อย กลมกล่อม และตัวอย่าง (3) ปรากฏคำว่า “นัวคัก ๆ ” คำว่า “คัก ๆ ” ทำหน้าที่ขยาย “นัว” หมายถึง กลอมกล่อมหรืออร่อยมาก

4) การใช้ศัพท์แสดงการรับรสเปรี้ยว รสเปรี้ยว หมายถึง มีรสอย่างหนึ่งอย่างรสมะนาว (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 756) ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime พบการใช้ศัพท์ที่แสดงเปรี้ยว ดังนี้

- (1) กระดุกอ่อนเคี้ยวง่ายกรุบ ๆ กรอบๆ ต้มกับลูกมะดันเพิ่มความเปรี้ยวไป
อีกน้ำตาลแทบไหล

(ต้มมะดันกระดุกอ่อน ร้านปาเน็ตโทน)

- (2) เกี้ยวกุ้งต้มยำ เกี้ยวแบ่งบางห่อกุ้งเนื้อใส ๆ เด็ง ๆ เลย ต้มยำรสชาติเปรี้ยวโดดไปหน่อย

(เกี้ยวกุ้งต้มยำและหมูทอด ร้านบ้านแขก)

- (3) เกี้ยวกุ้งต้มยำ กุ้งเด็งเป็นตัว ๆ ต้มยำน้ำข้นรสเปรี้ยวจัด ใส่หมูทอดเนื้อล้วนไม่ติดมัน

(เกี้ยวกุ้งต้มยำและหมูทอด ร้านบ้านแขก)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้นพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการรับรสเปรี้ยว ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “ความเปรี้ยว” ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “รสชาติเปรี้ยวโดด” แสดงความเปรี้ยวที่มากเกินไปจนนำรสชาติอื่น และตัวอย่าง (3) ปรากฏคำว่า “รสเปรี้ยวจัด” แสดงรสเปรี้ยวจัด

5) การใช้ศัพท์แสดงการรับรสเค็ม รสเค็ม หมายถึง มีรสอย่างรสเกลือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 268) ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime พบการใช้ศัพท์ที่แสดงรสเค็ม ดังนี้

- (1) หมูสามชั้นทอดน้ำปลา อันนี้ดี แต่หมูแข็งไปนิดรสชาติกำลังโอเคไม่เค็มจน
ไถว้ย

(บุฟเฟ่ต์อาหารอีสาน Chef's Gallery)

- (2) รสชาติกำลังดี ไม่จืด ไม่เค็มเกินไป ของสดทุกอย่าง

(ร้านเตี่ยวเรือหม้อไฟ ร้านเตี่ยวเรือหม้อไฟ)

- (3) หมูผัดซอสพริกเกาหลีจานร้อน... ซอสรสหวาน เค็ม เปรี้ยวแกล้มกับผัก
ตัดเลี่ยนได้ดี

(หมูสะเต๊ะ ร้านอร่อย อร่อย)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้นพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการรับรสเค็ม ตัวอย่าง (1) ปรากฏวลี “ไม่เค็มจนไตวาย” หมายถึง มีรสเค็มพอเหมาะหรือไม่ทำให้เกิดโรคไตวาย ตัวอย่าง (2) ปรากฏวลี “ไม่เค็มจนเกินไป” และตัวอย่าง (3) ปรากฏคำว่า “เค็ม” การใช้ศัพท์แสดงการรับรสเค็ม จะให้ความหมายของความเค็มในปริมาณที่พอเหมาะหรือปรากฏร่วมกับรสชาติอื่น ๆ

1.1.2 การใช้ศัพท์แสดงเนื้อสัมผัส เป็นการใช้ศัพท์ที่แสดงเนื้ออาหารซึ่งสัมผัสผ่านลิ้น ดังนี้

- (1) เนื้อซี่โครง เนื้อนุ่มหนึบ ๆ กำลังดี ราดด้วยซอสสูตรพิเศษของอาเกะ
(IHKOREGULAR BUFFET)
- (2) กุ้งแม่น้ำ ตัวใหญ่ (ใหญ่กว่าฝ่ามือหลายเท่า) เนื้อเต่ง เนื้อฟู กรอบไม่แข็ง
(ต้นน้ำริเวอร์)
- (3) เนื้อหมูต้มจนเปื่อย ชื่นโต ๆ กระดูกอ่อนเคี้ยวง่าย กรอบ ๆ กรอบ ๆ
(ต้มมะดันกระดูกอ่อน ร้านปานิโต้ทอน)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้นพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงเนื้อสัมผัสของอาหาร ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “นุ่ม” “หนึบ ๆ” แสดงความอ่อนนุ่ม เหนียวและมีเนื้อแน่นของอาหารตัวอย่าง (2) และ (3) ปรากฏคำว่า “เต่ง” “กรอบ” “ไม่แข็ง” “กรอบ ๆ กรอบ ๆ” แสดงเนื้อสัมผัสที่แน่นและสามารถเคี้ยวได้สะดวก

1.2 การใช้ศัพท์แสดงการรับกลิ่น การรับกลิ่นมีอวัยวะรับความรู้สึกอยู่ที่จมูกบริเวณเยื่อจมูกส่วนบน การใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารแสดงให้เห็นการรับกลิ่นลักษณะต่าง ๆ มีดังนี้

- (1) “หมูสะเต๊ะ” ปังบนเตาถ่าน กลิ่นหอมหอมบอกเลยว่า...เนื้อหมู มีความนุ่ม เต่ง
(หมูสะเต๊ะ ร้านอร่อย อร่อย)
- (2) หวานนิด ๆ หอมกลิ่นวนิลาน้อย ๆ ไม่เลี่ยนเกินไป แบ่งบาง ฟีลกรอบนอกนุ่มใน
(ชูครีม ร้าน BOON BAKERY)
- (3) รวม ๆ เจ็วโอ แต่รสและกลิ่นจะเป็นแบบฮาลาลแท้ๆ ใครไม่ชินน้ำจิ้มหรือเครื่องเทศ อาจจะงงหน่อยแต่ใครรักฮาลาลเจ็วเค้าทำดีเลยจ้า
(ข้าวหมกไก่ ร้านจิวข้าวมันไก่)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้น พบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการรับกลิ่น ตัวอย่าง (1) ปรากฏ “หอมหอม” เป็นการใช้คำซ้ำแบบเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ เป็นการเน้นย้ำความหมายของคำว่า “หอม” ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าหอมมากกว่าปกติ ตัวอย่าง (2) ปรากฏวลี “หอมกลิ่นวนิลา” เป็นการบอกที่มาของกลิ่นหอม โดยใช้คำว่า “วนิลา” เป็นคำขยาย หมายถึง กลิ่นที่ได้จากฝักของกล้วยไม้สกุล

VANILLA และตัวอย่าง (3) ปรากฏวลี “กลิ่นจะเป็นแบบฮาลาล” เป็นกลิ่นที่เป็นลักษณะเฉพาะของอาหารอิสลาม

1.3 การใช้ศัพท์แสดงการมองเห็น การมองเห็นมีอวัยวะรับรู้ความรู้สึกอยู่ที่ดวงตา การใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารแสดงให้เห็นการมองเห็นภาพอาหาร มีดังนี้

- (1) คั่วไก่แซลมอน เนื้อปลาสีส้มชิ้นโต ไข่ลาวาไหลเยิ้ม ตรงขอบยังไม่กรอบเท่าไร
(คั่วไก่แซลมอน ร้านคั่วไก่ดาวทอง)
- (2) “ชาซีลอนบัวลอย” เคี้ยวหนึบหนับกับบัวลอยที่ทางร้านทำเอง สีสันสวยงาม พาสเทล
(ชาซีลอนบัวลอย ร้าน CAFE COCOCANO)
- (3) “หมั่นต้อตุน” นำเนื้อหมูมาหั่นเป็นชิ้นลูกเต๋า หมักจนเข้าที่ราดด้วยซอสแบบญี่ปุ่นแท้ ๆ
(ข้าวต้อตุน “TUETOON”)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้นพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการมองเห็น ตัวอย่าง (1) ปรากฏ “สีส้ม” ทำให้เห็นภาพสี และ “ลาวาไหลเยิ้ม” ทำให้เห็นภาพการเคลื่อนที่ของไข่เปรียบกับลักษณะของลาวา ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “พาสเทล” หมายถึง สีอ่อน ๆ ซึ่งเป็นการใช้คำทับศัพท์ และตัวอย่าง (3) ปรากฏวลี “ชิ้นลูกเต๋า” ใช้ความเปรียบว่า ภาพอาหารเป็นทรงสี่เหลี่ยมอย่างลูกเต๋า

การใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัสในบทวิจารณ์อาหาร ช่วยกระตุ้นความอยากรับประทาน เนื่องจากการใช้ศัพท์ต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านสามารถคาดการณ์รสชาติ รูปทรงและกลิ่นก่อนจะรับประทานจริง ซึ่งนำไปสู่การเพิ่มยอดขายแก่ผู้ประกอบการ

2. การใช้ศัพท์เกี่ยวกับลักษณะของอาหาร เป็นการใช้ศัพท์ที่แสดงความสดใหม่ ขนาด และปริมาณของอาหาร ดังนี้

2.1 การใช้ศัพท์แสดงความสดใหม่ของอาหารความสดใหม่ เป็นลักษณะเด่นของอาหารแสดงถึงการได้มาหรือผลิตขึ้นใหม่ และยังไม่เสื่อมสภาพ มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค ในบทวิจารณ์อาหารพบการใช้ศัพท์แสดงความสดใหม่ ดังนี้

- (1) เมี่ยงปลากระพงเผา ปลาสด ตัวใหญ่ ให้ผักเยาะ เครื่องเมี่ยงโดนใจ ห่อเพลินกันไป
(เมี่ยงปลากระพงเผา ร้านนัยยกรกร)
- (2) ถามว่าแซ่มั้ย? บอกเลยว่ามากค่ะคุณ ครบรส เผ็ด เปรี้ยว เค็ม พาดกังสดลงไป
สดจริง
(ตำกระท่อนกั๋งสด เจ้ตุนตำไสตายอุดร)
- (3) ก้วยเตี่ยวแกงไก่ ตบโจทย์คนไม่ทานเนื้อได้ตีเขียว จุดเด่นของร้านนี้คือกะทิสด ๆ
(ก้วยเตี่ยวแกงไก่ ร้านก้วยเตี่ยวแกงกิตติ)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้น พบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงความสดใหม่ของอาหาร ทั้งนี้ทุกตัวอย่างปรากฏคำว่า “สด” นอกจากนี้ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำขยาย “จริง” และตัวอย่าง (3) ใช้คำซ้ำ เป็นการเน้นย้ำความหมายของคำว่า “สด” ให้มากขึ้น

2.2 การใช้ศัพท์แสดงปริมาณของอาหาร เป็นการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime ที่มีเจตนาแสดงถึงความมากน้อยของอาหาร พบการใช้ศัพท์ ดังนี้

(1) ไข่มุกกุ้ง กุ้งนี้เยอะมากกก ปูก็เยอะมากกกกกเช่นกัน รสชาติของมามาคือแซ่บนิ้วกำลังดี

(มามาผัดซี๊มาปูไข่มุกกุ้ง ร้านหนองริมคลอง)

(2) รสชาติโดยรวมเจ๊ว่า หวานนำ ตัวแป้งกรอบจริง ไส้ครีมเยอะมั่วากกกกกกก
(ปิ่นนคร ร้านขนมเบื้องไทย)

(3) ไก่กับเล็อดนี่ขึ้นใหญ่พอกันให้แบบไม่กั๊กไม่เป็นวิญญาน รัดตรงนี้
(ขนมจีน ร้านขนมจีนเจ๊เคย)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้น พบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงปริมาณของอาหาร ตัวอย่าง (1) และตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “เยอะมากกก” “เยอะมั่วากกกกกกก” ตามแสดงปริมาณตามความหมายประจำรูปคำ แต่ใช้วิธีการใช้พยัญชนะต้นควบ เปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์และเพิ่มตัวสะกด สื่อความหมายว่ามีมากยิ่งขึ้นกว่ามากในตัวอย่าง (3) ปรากฏวลี “แบบไม่กั๊ก” หมายถึง มีปริมาณอาหารมากโดยไม่กั๊กไว้บางส่วน และ “ไม่เป็นวิญญาน” หมายถึง อาหารมีเนื้อสัตว์ปริมาณมาก

2.3 การใช้ศัพท์แสดงขนาดของอาหาร เป็นการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime ที่มีเจตนาแสดงถึงลักษณะที่สังเกตเห็นได้ว่าใหญ่ เล็ก สั้น ยาว หนัก หรือเบา ดังนี้

(1) มาถึงน้องจุง ก็ได้ตัวย่อยย ๆ เนื้อกุ้งสด ให้มาตั้ง 4 ตัวคือ ปริมาณนี้คุ้มเกินราคาจริง ๆ

(บะหมี่ต้มยำเพลิงอัคคี ร้านบะหมี่เกี๊ยวบูเปะซัน)

(2) “ยำมะม่วงปูม้า หน้อยตลาดอินดี้” ปูม้าปึกเบ้ม
(ยำปูม้า ร้านหน้อยยำมะม่วง)

(3) ก้วยเตี่ยวแกงไก่ จุดเด่นของร้านนี้คือกะทิสด ๆ และเนื้อไก่ที่ใช้ สับมาขนาดพอดีคำ
(ก้วยเตี่ยวแกงไก่ ร้านก้วยเตี่ยวแกงกิตติ)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้น พบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงขนาดของอาหาร ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “ย่อยย ๆ” ใช้การเขียนคำเลียนเสียงพูด การเพิ่มตัวสะกดและคำซ้ำ แสดงขนาดใหญ่มากกว่าปกติ ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “ปึกเบ้ม” เป็นการทับศัพท์จากคำว่า big และนำมาซ้อนกับคำว่า เบ้ม หมายถึง ใหญ่ และ ตัวอย่าง (3) ปรากฏคำว่า “พอดีคำ” สื่อถึงขนาดอาหารที่พอเหมาะ สามารถรับประทานได้สะดวก

การใช้ศัพท์เกี่ยวกับลักษณะของอาหารในบทวิจารณ์อาหาร ทำให้ผู้อ่านสามารถประเมินความสดใหม่ ขนาดและปริมาณของอาหาร และนำไปสู่การคาดการณ์ความคุ้มค่าด้านก่อนบริโภคจริง

3. การใช้ศัพท์เกี่ยวกับกลวิธีทางการตลาด เป็นการใช้ศัพท์ที่มีเป้าหมายเพื่อการโฆษณาสินค้าโดยตรง ประกอบด้วย 1) การแสดงราคาอาหาร 2) การแสดงกลุ่มเป้าหมายของร้านอาหารและ 3) การส่งเสริมการขาย ดังนี้

3.1 การใช้ศัพท์แสดงราคาของอาหาร เป็นการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime ที่มีเจตนาแสดงจำนวนเงินที่ผู้ซื้อจะต้องชำระ ดังนี้

- (1) อีตเค้กกล้วยตาก 169 บาท ส้มจี๊ดโซดา 145 บาท โดนดโพลท์ออฟโฟกาโต้ 145 บาท

(อีตเค้กกล้วยตาก ร้าน Onedeecafe)

- (2) โดยรวมป้าว่าไอเคราะห์ ไม่แรง ปริมาณพอดี

(ตาชัยก้วยเตี่ยวสุโขทัย สูตรโบราณ)

- (3) ข้าวต้อตุน “TUETOON” สามชั้นขึ้นเบ้ม ในราคาเบงค์แดง พร้อมอิมง่าย ๆ

(ข้าวต้อตุน “TUETOON”)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้น พบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงราคาของอาหาร ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “.... บาท” เป็นการแสดงราคาแบบตรง โดยระบุราคาอาหารที่แน่ชัด ทำให้ผู้อ่านประเมินได้ทันทีว่า ตนมีกำลังทรัพย์เพียงพอหรือไม่ ตัวอย่าง (2) และ (3) ปรากฏวลี “ราคาไม่แรง” และ “ราคาเบงค์แดง” เป็นการแสดงราคาแบบอ้อมแต่ยังสื่อถึงอาหารราคาไม่แพงซึ่งการแสดงราคาแบบอ้อมทำให้ผู้อ่านทราบขอบเขตของราคา และกระตุ้นให้ผู้อ่านต้องการทราบราคาจริง ส่งผลให้เกิดการติดตามข้อมูลและสนใจอาหารมากขึ้น

3.2 การใช้ศัพท์แสดงกลุ่มเป้าหมายของร้านอาหาร เป็นการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจที่มีเจตนาสื่อถึงผู้บริโภคกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนี้

- (1) ยามาม่ารวมมิตร รสเด็ด ขวัญใจน้อง ๆ ม.ราชภัฏธนบุรี

(เกี้ยวซ่าซีสยัด ร้าน KIKU GYOZA)

- (2) SALMON LOVER DON... เมนูนี้เหมาะสำหรับคนรักแซลมอนที่แท้ทรู

(แซลมอน ร้าน NAMA SUSHI BAR)

- (3) สำหรับสายเนื้อก็มี ชุดปาร์ตี้เนื้อแบบจุใจ

(ก้วยเตี่ยวเรือหม้อไฟ ร้านเตี่ยวเรือหม้อไฟ)

- (4) ชาซีลอนที่นี้จะหวานน้อย ตอบโจทย์คนไม่ทานหวานได้ดี

(ชาซีลอนบัวลอย ร้าน CAFE COCOCANO)

จากบทวิจารณ์อาหารข้างต้น พบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงกลุ่มเป้าหมาย ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “ขวัญใจ ...” ตัวอย่าง (2) คำว่า “คนรัก...” ตัวอย่าง (3) “สาย ...” หมายถึง ผู้ที่ชื่นชอบอาหารประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ และตัวอย่าง (4) ปรากฏคำว่า “ตอบโจทย์” หมายถึง ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3.3 การใช้ศัพท์แสดงการส่งเสริมการขาย เป็นการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime ที่มีเจตนาประชาสัมพันธ์ นำเสนอสิทธิพิเศษ และผลประโยชน์ในการซื้ออาหาร ดังนี้

- (1) นมเมจิสตาร์ท ก็จัดโปรโมชันพิเศษลดเหลือเพียง 29 ฿ จากปกติ 35 ฿
(นมวัวผสมข้าวไรซ์เบอร์รี่)
- (2) ขนมเป็๋งมะพร้าวใบเตยงา ชิ้นละ 10 บาท ซื้อ 10 ชิ้น แถม 1 ชิ้น
(ปณณธร ขนมเป็๋งไทย)
- (3) หมูทอดเจี๊จกกรอบนอกนุ่มใน รับฟรี COKE NO SUGAR 325 ML เมื่อสั่งผ่าน LINE MAN

(หมูทอดเจี๊จก ร้านหมูทอดเจี๊จก)

จากกลวิธีข้างต้นบทวิจารณ์อาหารพบกลวิธีการใช้ศัพท์ที่แสดงการส่งเสริมการขาย ตัวอย่าง (1) ปรากฏคำว่า “โปรโมชันพิเศษ” และ “ลดเหลือเพียง” แสดงการลดราคาอาหาร ตัวอย่าง (2) ปรากฏคำว่า “ซื้อ...แถม...” และตัวอย่าง (3) ปรากฏคำว่า แสดงการได้รับของสมนาคุณจากการซื้ออาหาร

การใช้ศัพท์เกี่ยวกับกลวิธีทางการตลาดในบทวิจารณ์ ทำให้ผู้อ่านทราบว่าตนเป็นกลุ่มเป้าหมายของร้านอาหารหรือไม่ เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวระหว่างร้านอาหารและผู้บริโภคในขั้นต้น นอกจากนี้การแสดงราคาและการส่งเสริมการขาย ทำให้ผู้อ่านสามารถประเมินกำลังซื้อ ความคุ้มค่าและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่พึงจะได้รับอีกด้วย

กลวิธีการใช้ศัพท์ทั้ง 3 ประเภท โน้มน้าวใจผู้อ่าน โดยการรับรู้รสชาติ เนื้อสัมผัสผ่านการใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัส รับรู้ลักษณะ ความสดใหม่ ขนาด ปริมาณผ่านการใช้ศัพท์เกี่ยวกับลักษณะอาหาร และทราบราคา สิทธิพิเศษต่าง ๆ ผ่านการใช้ศัพท์เกี่ยวกับกลวิธีทางการตลาด ซึ่งกลวิธีการใช้ศัพท์ทั้งหมดล้วนสัมพันธ์กันส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความต้องการรับประทาน นำไปสู่การบริโภคจริง ถือเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ของบทวิจารณ์อาหาร ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 กลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่

กลวิธีการใช้ศัพท์	ความถี่ (จำนวนคำ)	ร้อยละ
1. การใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัส	438	51.59
2. การใช้ศัพท์เกี่ยวกับลักษณะของอาหาร	277	32.63
3. การใช้ศัพท์เกี่ยวกับกลวิธีทางการตลาด	134	15.78
รวม	849	100

จากตารางแสดงจำนวนกลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่พบคำศัพท์ 849 คำ พบการใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัสมากที่สุดจำนวน 438 คำ คิดเป็นร้อยละ 51.59 รองลงมาคือ การใช้ศัพท์เกี่ยวกับลักษณะของอาหารจำนวน 277 คำ คิดเป็นร้อยละ 32.63 และการใช้ศัพท์เกี่ยวกับกลวิธีทางการตลาดจำนวน 134 คำ คิดเป็นร้อยละ 15.78

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ศัพท์ในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime เรื่องกินเรื่องใหญ่ ตามกรอบแนวคิดกลวิธีการใช้ศัพท์ของ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557) การรับประสาทสัมผัสของ กันสตรีม (Gunstream, 2006) และการใช้ภาษาเพื่อโฆษณาของ ญัฐชดา วิจิตรจามรี (2556) แหล่งข้อมูล คือ บทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจ Starvingtime รวม 460 ตัวบท

ผลการศึกษาพบกลวิธีการใช้ศัพท์ทั้งสิ้น 3 กลวิธี โดยพบการใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัสมากที่สุด ได้แก่ การใช้ศัพท์แสดงการรับรสและเนื้อสัมผัส การรับกลิ่น และการมองเห็น รองลงมา คือ การใช้ศัพท์เกี่ยวกับลักษณะของอาหาร ได้แก่ การใช้ศัพท์แสดงความสดใหม่ของอาหาร ปริมาณและขนาด และอันดับสุดท้าย คือ การใช้ศัพท์เกี่ยวกับกลวิธีทางการตลาด ได้แก่ การใช้ศัพท์แสดงราคาของอาหาร กลุ่มเป้าหมายของร้านอาหาร และการส่งเสริมการขายตามลำดับ

ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ พบการใช้ศัพท์เกี่ยวกับประสาทสัมผัสมากที่สุดโดยมาจากประสาทสัมผัสที่หลากหลาย ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคตามบทวิจารณ์ สอดคล้องกับแนวคิดของ สปีลเก้ (Spelke, 1985: 223-273) กล่าวว่า มนุษย์สามารถรับรู้ประสาทสัมผัสได้มากกว่าหนึ่งประสาทสัมผัส ดังนั้นหากมองผู้เขียนบทวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งของผู้บริโภค ผู้เขียนบทวิจารณ์ก็ย่อมรับรู้ประสาทสัมผัสหลายประเภท และถ่ายทอดมายังผู้อ่านแนวคิดของ กันสตรีม (Gunstream, 2006) ซึ่งใช้วิเคราะห์ได้จำแนกประสาทสัมผัสอีกชนิดหนึ่ง คือ การได้ยิน แต่ไม่พบในการวิจัยครั้งนี้ สันนิษฐานว่า การได้ยินไม่เกี่ยวข้องกับอาหาร ดังนั้นบทวิจารณ์จึงไม่จำเป็นต้องกล่าวถึง ขณะที่พบการใช้ศัพท์ที่แสดงการรับรสชาติต่าง ๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะรสเผ็ด มีจุดเด่น คือ การใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเพื่ออธิบายรสชาติ เนื่องจากตัวบทส่วนใหญ่เกี่ยวกับร้านอาหารอีสาน ผู้วิจัยคาดว่า เกิดจากการย้ายถิ่นฐานซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติ

สำรวจการย้ายถิ่นปี 2560 พบว่า ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการย้ายถิ่นสูงถึงร้อยละ 8.8 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560) ดังนั้นจึงอาจส่งผลต่อการเติบโตของธุรกิจร้านอาหารอีสานในประเทศไทย ซึ่งในปี 2560 ร้านอาหารอีสานมีการเติบโตมากถึงร้อยละ 17 (Wongnai, 2560) ประกอบกับเป็นอาหารที่ได้รับความนิยมจากประชากรในภาคอื่น ๆ ด้วย จึงส่งผลกระทบต่อกลวิธีการใช้ศัพท์ดังกล่าวข้างต้น

เมื่อพิจารณาการใช้ศัพท์เกี่ยวกับลักษณะของอาหารและกลวิธีทางการตลาด ผู้วิจัยพบข้อสังเกตว่า ลักษณะของอาหาร และความคุ้มค่ามีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันต์จุฑา จารุวัฒน์ (2559: 1) พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์และความเหมาะสมของราคามีผลต่อการเลือกซื้อของผู้บริโภคเป็นอันดับ 1 ทำให้ผู้เขียนบทวิจารณ์ต้องใช้กลวิธีทางศัพท์เพื่อแสดงลักษณะและกลวิธีทางการตลาดของร้านอาหารแต่ละแห่งด้วย

ผู้วิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์บางส่วนคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ วัฒนา แซ่มวงษ์, กาญจนา พรายงาม และปิยพล ไพจิตร (2558: 37) ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ การใช้ภาพพจน์ที่มีกลวิธีย่อย คือ ความเปรียบ เพื่อบอกกลิ่นและรูปร่างของอาหาร ทำให้สามารถเชื่อมโยงความเปรียบกับสิ่งใกล้เคียงได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ในครั้งยังพบกลวิธีอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง แต่ใช้เกณฑ์จัดประเภทกลวิธีแตกต่างกัน เช่น การใช้คำกริยาแสดงสภาพ การใช้คำพ้องน้ำหนักรายการคำกริยา เป็นต้น ทั้งนี้ผู้วิจัยยังสันนิษฐานว่า สาเหตุหนึ่งเกิดจากตัวบทที่ใช้ศึกษา ซึ่งโฆษณาจะใช้ภาษาทางการมากกว่าบทวิจารณ์ในแฟนเพจที่เป็นภาษาระดับกึ่งทางการและไม่ทางการ

มนุษย์พยายามเชื่อมโยงประสบการณ์ วัฒนธรรมและสิ่งต่าง ๆ ลักษณะดังกล่าวสะท้อนอยู่ในรูปภาษาซึ่งเห็นได้จากกลวิธีการใช้ศัพท์ แสดงให้เห็นว่ากลวิธีการใช้ศัพท์ทำหน้าที่สื่อความหมายของสรรพสิ่ง และสามารถต่อยอดในการอธิบายความคิดของผู้ใช้ภาษาที่มีต่อสรรพสิ่งเหล่านั้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ศึกษาวาทกรรมในบทวิจารณ์อาหารของแฟนเพจต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบวาทกรรมที่สื่อสังคมออนไลน์ต้องการถ่ายทอดมาสู่สังคม
2. ศึกษากลวิธีการใช้ศัพท์และวาทกรรมจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของภาษาและบริบทอื่น ๆ ของสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- จันทิมา อังคพนิชกิจ. (2557). การวิเคราะห์ข้อความ (Discourse analysis). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี. (2556). การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิวัฒน์ ชาตะวิทยากุล. (2555). Consumer Trust Crisis เมื่อความน่าเชื่อถือ ‘โฆษณาแบบเดิม’ ลดลงถึงขีดสุด. ค้นเมื่อ 19 กันยายน 2561, จาก www.digithun.com
- ภพ สวัสดิ์. (2558). กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออุดมการณ์ความเป็นผู้หญิงในโฆษณาสินค้าแฟชั่นแบรนด์เนม. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย. 35(3): 150-174.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วัฒนา แชมวณิช, กาญจนา พรายงาม และปิยพล ไพจิตร. (2558). กลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2540). การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด. กรุงเทพฯ: A.N. การพิมพ์.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2561). ศูนย์วิจัยกสิกรไทย คาดมูลค่าตลาดร้านอาหารปี 61 ขยายตัวร้อยละ 4-5. ค้นเมื่อ 18 กันยายน 2561, จาก <http://www.thansettakij.com/content/266747>
- สันทัดจุฑา จำรูญวัฒน์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารประเภทฟู้ดทรัค (Food Truck) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). การสำรวจการย้ายถิ่นของประชากรในปี 2560. ค้นเมื่อ 18 กันยายน 2561, จาก www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N22-03-61-2.aspx
- Gunstream, S.E. (2006). *Anatomy and Physiology Study Guide*. 3rd ed. New York, NY: McGraw-Hill.
- Spelke. (1985). The Development of Intermodel Perception, In *Handbook of Infant Perception*. New York: Academic Press.
- ThothZocia. (2017). เผยสถิติโซเชียลไทยใน Thailand Social Awards 2017 ผู้ใช้ twitter เติบโตก้าวกระโดด. ค้นเมื่อ 19 กันยายน 2561, จาก www.it24hrs.com/2017/thailand-social-awards-stat-social-media-2017/

Wongnai. (2560). 2561 สรุปข้อมูลเทรนด์ธุรกิจร้านอาหาร ที่เจ้าของร้านห้ามพลาด. ค้นเมื่อ 18 กันยายน 2561, จาก www.wongnai.com/business-owners/thailandrestaurant-trend-2018

ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกอากาศ ผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ใน “รายการสามแซบ”

ระหว่างเดือนมกราคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2560

Meanings of English to Thai Transliterated Words
Broadcast on the Television Program “Sam Sap”
from January to July 2018

ศุภาพิชญ์ เช่งบุญเล่ง¹

จอมขวัญ สุทธิพันธ์²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มุ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของพิธีกรและแขกรับเชิญที่ใช้ในรายการสามแซบ ซึ่งออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ทางไทยทีวีสีช่อง 3 ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวนทั้งสิ้น 70 คำ ซึ่งเป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายคงเดิม 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 97.14 เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างออก 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 และเป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายแคบเข้า 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 เหตุที่พิธีกรและแขกรับเชิญมักใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษข้างต้น เนื่องจากการทับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวก กล่าวคือจำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง ความหมายครอบคลุม ตรงตามเจตนา อารมณ์ และความรู้สึกของผู้ส่งสาร นอกจากนี้ พิธีกรและแขกรับเชิญในรายการ มักมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเมื่อคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเผยแพร่ผ่านออกไปยังสื่อสารมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ซึ่งคนไทยรับชมจำนวนมาก คนไทยจึงคุ้นชินกับการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และรู้สึกขัดหูหากใช้คำศัพท์บัญญัติในการสนทนาทั่วไป

คำสำคัญ: คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ สื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ รายการสามแซบ

¹ ครูโรงเรียนบ้านแม่ดาวใหม่ อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก

² อาจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

e-mail : jomkwan.sud@psu.ac.th

Meanings of English to Thai Transliterated Words Broadcast on the Television Program “Sam Sap” from January to July 2018

Supapit Sengbunleng
Jomkwan Sudhinont

Abstract

The purpose of this research article is to present the results of an analysis of English to Thai transliterated words used by the hosts and guests on the *Sam Sap* television program broadcast on Thai Television Channel 3 from January to July 2018, during which 70 transliterated words were found. It was found that the meanings of 68 words or 97.14 percent remain the same as those in English while one word or 1.43 percent was found to have a broader meaning and one word or 1.43 percent was found to have a narrower meaning. The reasons why the hosts and guests of the program use the transliterated words are that using such words is easy and convenient. That is to say transliteration shortens the words, makes it concise and easy to pronounce, covers adequate meaning, serves the purpose, and expresses emotions and feeling of the message sender. Moreover, the hosts and guests of the program usually have ability to use English. When transliterated words are broadcast via a mass media as television with a great number of Thai watchers, they become familiar with the words and feel the use of Thai equivalents of the words strange in everyday conversations.

Keywords: English to Thai transliterated words, mass media of television, Sam Sap television program

บทนำ

การทับศัพท์ (phonetic substitution) หมายถึง การนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาใช้โดยตรงในภาษาไทย โดยปรับเสียงคำภาษาอังกฤษตามระบบเสียงภาษาไทย (นิตยา นิราศรพ, 2530) แต่ยังคงใกล้เคียงกับคำในภาษาเดิมมากที่สุด หากจะมีผิดเพี้ยนไปบ้างก็มักเป็นเสียงวรรณยุกต์สูงต่ำ (บรรจบพันธุ์เมธา, 2535)

ที่มาของการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการยืมภาษาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันนำไปสู่การนำคำหรือลักษณะของภาษาอังกฤษไปใช้กับภาษาของตนก่อให้เกิดจำนวนคำศัพท์มีใช้เพิ่มขึ้น ซึ่งผู้ใช้ภาษาสามารถเลือกใช้คำยืมเหล่านั้นได้ตามโอกาสและความเหมาะสม (เกรียงไกร เรือนน้อย, 2553)

ปัจจุบันภาษาอังกฤษได้รับการยอมรับให้เป็นภาษาสากลที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชนชาติต่าง ๆ ทั่วโลก จึงส่งผลให้ผู้ใช้ภาษาไทยแวดวงต่าง ๆ ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษอย่างกว้างขวาง เช่น แวดวงกีฬา การเมือง การบันเทิง การพาณิชย์ รวมถึงการสื่อสารมวลชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของผู้รับสาร กระทั่งนำคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษไปใช้ในการสนทนาทั่วไปในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะอย่างยิ่งรายการที่ออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ที่มีการใช้วิธีการทับศัพท์คำภาษาอังกฤษในภาษาไทยจำนวนมาก

“รายการสามแซบ” เป็นรายการวาไรตี้ทอล์กโชว์ที่ออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ทุกวันอาทิตย์ เวลา 13.15-14.15 น. ซึ่งเป็นรายการหนึ่งที่คนไทยให้ความสนใจ เนื่องจากผู้ดำเนินรายการ ล้วนอยู่ในวงการบันเทิงทั้งสิ้น ได้แก่ อารยา เอ ฮาร์เก็ต พัชรศรี เบญจมาศ และอรณาภักขุ และมักนำเสนอคำจำกัดความของรายการ ว่ารายการสามแซบเป็นรายการวาไรตี้ที่แซบสุดในสามโลก สะท้อนให้เห็นว่า รายการสามแซบมุ่งนำเสนอความสนุกสนานและมีประเด็นการนำเสนอที่หลากหลาย โดยมีการเชิญแขกรับเชิญในวงการบันเทิงทุกแขนงที่กำลังมีผลงานประจักษ์สู่สายตาผู้ชมมาร่วมพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัว ผลงาน และการดำเนินชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งทั้งผู้ดำเนินรายการและแขกรับเชิญในรายการฯ มักใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษสนทนาได้ต่อกัน

ด้วยเหตุที่รายการสามแซบเป็นรายการหนึ่งที่ออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์และมีผู้ชมสูง และผู้ดำเนินรายการ และแขกรับเชิญในรายการฯ ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวนมาก จึงมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบและนำไปใช้ของผู้ชม จึงเป็นเหตุผลสำคัญให้ผู้วิจัยสนใจวิเคราะห์การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของพิธีกรและแขกรับเชิญ ที่ใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ “รายการสามแซบ” อันสะท้อนปรากฏการณ์การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของสังคมวิธีหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชน
ประเภทวิทยุโทรทัศน์ “รายการสามแซบ” ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่องความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชน
ประเภทวิทยุโทรทัศน์ “รายการสามแซบ” ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 มีเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยปรับใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมาย (meaning change) (วิลเล็คคัต กิ่งคำ,
2550: 30-31) ในการวิเคราะห์คำทับศัพท์ดังนี้

1.1 ความหมายแคบเข้า หมายถึง ความหมายของคำเดิมมีหลายความหมาย แต่สังคมไทย
ปัจจุบันนำมาใช้ในขอบเขตความหมายลดลงจากเดิม เช่น

เคารพ	เดิมหมายถึง	เคารพ รุ่งเรือง ความหนัก
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ขอบเขตความหมายเพียง	เคารพ
ชรา	เดิมหมายถึง	ความแก่ ความเสื่อมคร่ำคร่า
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ขอบเขตความหมายเพียง	แก่ทางกาย
บ๊อย	เดิมหมายถึง	เด็กชาย พนักงานรับใช้
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ขอบเขตความหมายเพียง	พนักงานรับใช้

1.2 ความหมายกว้างออก หมายถึง ความหมายของคำเดิมมีขอบเขตเฉพาะอย่าง แต่
สังคมไทยปัจจุบันนำมาใช้ในขอบเขตความหมายเพิ่มขึ้น เช่น

ดิน	เดิมหมายถึง	อวัยวะที่ใช้เดิน
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ขอบเขตความหมายเพิ่มขึ้นเป็น	ดินผม ดินโรง ดินศาล ดินบันได
สวน	เดิมหมายถึง	ที่เพาะปลูกต้นไม้มีสิ่งกันแสดงขอบเขต
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ขอบเขตความหมายเพิ่มขึ้นเป็น	สวนงู สวนสัตว์ สวนนก
แฟน	เดิมหมายถึง	ผู้คลั่งไคล้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ขอบเขตความหมายเพิ่มขึ้นเป็น	คนรัก สามเษภรรยา หรือผู้ที่ชอบพอกัน

1.3 ความหมายย้ายที่ หมายถึง ความหมายของคำเดิมเป็นอย่างหนึ่ง แต่สังคมไทยปัจจุบัน
นำมาใช้ในความหมายอีกอย่างหนึ่ง เช่น

อาวุโส	เดิมหมายถึง	ผู้มีอายุน้อยกว่า
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ในความหมาย	ผู้มีอายุมาก

นิสิต	เดิมหมายถึง	ผู้ไปขอพึ่งพระอุปถัมภ์ซึ่งเป็นนิตย
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ในความหมาย	ผู้ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย
สงสาร	เดิมหมายถึง	การเวียนว่ายตายเกิด
	สังคมไทยปัจจุบันใช้ในความหมาย	ความรู้สึกเป็นห่วงใยด้วยความเมตตากรุณา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคำทับศัพท์ในสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ พบการศึกษาคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในนิตยสารคลีโอ (เบญจมาศ มีต้องปัน, 2554) ที่ศึกษาประเด็นหลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาอังกฤษของราชบัณฑิตยสถาน ผลการศึกษาพบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ฯ คิดเป็นร้อยละ 78.95 และพบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ฯ คิดเป็นร้อยละ 21.05 ทั้งยังพบว่า เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้แทนคำไทยได้ คิดเป็นร้อยละ 12.82

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่วิเคราะห์การใช้คำทับศัพท์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มีผลต่อการเขียนคำทับศัพท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (รัชตพล ชัยเกียรติธรรม, 2548) ที่ศึกษาประเด็นวิธีการใช้คำทับศัพท์ ผลการศึกษาพบ 11 วิธีตามลำดับ ได้แก่ การทับศัพท์ความหมายหายไป การทับศัพท์คงเดิม การทับศัพท์เทคนิคเฉพาะด้าน การตัดคำ การซ้อนคำ การทับศัพท์พร้อมกับคำแปล การทับศัพท์ผสมกับภาษาอื่น การย่อคำ การทับศัพท์เสียงเปลี่ยนไป การซ้ำคำ และการเติมคำข้างหลัง ทั้งยังพบว่าคำทับศัพท์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยไม่มีผลต่อการเขียนคำทับศัพท์ของนักเรียนด้านการเขียนสะกดคำทับศัพท์ที่ถูกต้อง แต่มีผลด้านการแปลความหมายของคำทับศัพท์เป็นภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่พิธีกรและแขกรับเชิญใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ “รายการสามแซบ” ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 แล้วนำมาวิเคราะห์โดยปรับใช้แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมาย (meaning change) (วิลเล็คกี้ กิงคัม, 2550: 30-31)

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ “รายการสามแซบ” ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 พบว่าพิธีกรและแขกรับเชิญ ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายคงเดิม คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างออก และคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายแคบเข้า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายคงเดิม

การวิเคราะห์ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของพิธีกรและแขกรับเชิญที่ใช้ในรายการสามแสบ ซึ่งออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ทางไทยทีวีสีช่อง 3 ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 พบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายคงเดิมมากที่สุด จำนวน 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 97.14 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“แต่ตอนนี้สบายแล้ว เพราะว่าความที่กลัวความไม่สะอาด จึงไม่มีเฟอร์นิเจอร์อะไรเลย...”
(โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ก)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 1 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “เฟอร์นิเจอร์” (furniture) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง เครื่องเรือน กล่าวคือ เครื่องตกแต่งภายในเรือน เช่น ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ (ราชบัณฑิตยสถาน, ม.ป.ป.)

ผู้ใช้นี้คำดังกล่าว คือ นันทิดา แก้วบัวสาย ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการฯ กล่าวถึงความสะอาดและความมีระเบียบเกินไปของตัวเอง

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “เฟอร์นิเจอร์” แทนคำว่า เครื่องเรือน ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากคนไทยคุ้นชินกับการใช้คำว่า “เฟอร์นิเจอร์” และรู้สึกขัดหูหากใช้คำว่าเครื่องเรือนในการสนทนาทั่วไปในชีวิตประจำวัน คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 2

“แค่นี้ก็แทบจะหมดลิสต์แล้วแม่ หมายถึง หาใครไม่ได้แล้ว...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ก)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 2 ข้างต้น ได้แก่คำว่า “ลิสต์” (list) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง รายการ

ผู้ใช้นี้คำดังกล่าว คือ ชนม์ทิศา อัศวเหม ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการฯ กล่าวเชิงหยอกล้อกับมารดาเกี่ยวกับคุณสมบัติของว่าที่ลูกเขย

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “ลิสต์” แทนคำว่า รายการ ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากจำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 3

“แต่ในวันนั้นนะ คือเราอะเห็นที่โปรโมทมันมีหอมแก้มนิ้วเนียไปหมดเลย...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ง)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 3 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “โปรโมท” (promote) ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง ประชาสัมพันธ์ นำเสนอ หรือโฆษณา

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ พชรศรี เบญจมาศ ซึ่งมีบทบาทเป็นพิธีกรในรายการ กล่าวถึงเหตุการณ์ที่แขกรับเชิญในรายการฯ เล่าถึงประสบการณ์การทำรายการและกล่าวโฆษณารายการวงล้อล้นรัก

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “โปรโมท” แทนคำว่า รายการ ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากมีความหมายครอบคลุมทั้ง การประชาสัมพันธ์ การนำเสนอ และการโฆษณา คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 4

“ก็มีอะไรก็บอกเรา เดี่ยวเราก็ไปจัดการซัพพอร์ตให้...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ค)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 4 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “ซัพพอร์ต” (support) ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง สนับสนุน

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ เปรมณัช สุวรรณานนท์ ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการฯ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงานสมรสระหว่างเขากับภรรยาว่า ให้ภรรยาเป็นผู้สรรสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับบริบทของงานสมรส โดยมีเขาเป็นผู้สนับสนุน

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “ซัพพอร์ต” แทนคำว่าสนับสนุน ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากจำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 5

“ฉันถามอย่างนี้สิ เวลาขอแต่งงานแล้วก็สวมแหวน เจ้าบ่าวรู้ได้ยังไงว่าเจ้าสาวใส่ไซส์อะไร...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ค)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 5 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “ไซส์” (size) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง ขนาด

ผู้ใช้คำฯ ดังกล่าว คือ อรณา ฤทธิ ซึ่งมืบทบาทเป็นพิธีกรในรายการ ถามขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางของแหวนสมรสที่แขกรับเชิญซื้อให้ว่าที่ภรรยา

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “ไซส์” แทนคำว่า ขนาด ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากจำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 6

“เป็กเป็นคนชอบพานิวเที่ยว แต่ปีจะมีทริปใหญ่ ๆ ซักทริปนึง” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนท์, 2560ค)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 6 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “ทริป” (trip) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง การเดินทาง

ผู้ใช้อ้างกล่าวว่า คือ นกัสนร ภูธรใจ ซึ่งมืบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการ ตอบคำถามพิธีกร และพูดกับแขกรับเชิญฝ่ายชาย เกี่ยวกับรูปแบบและสถานที่สำหรับการเดินทางไปท่องเที่ยว

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “ทริป” แทนคำว่า การเดินทาง ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากจำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 7

“ชีวิตก็แฮปปี้อยู่แล้ว แต่เริ่มรู้สึกว่ายาวเยอะขึ้น...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนท์, 2560ข)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 7 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “แฮปปี้” (happy) ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ความสุข

ผู้ใช้อ้างกล่าวว่า คือ สุนิษา เจทท์ ซึ่งมืบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการฯ กล่าวถึงความรู้สึกที่ตนประสงค์มีบุตร ทั้งที่ในอดีตเคยตั้งใจว่าจะไม่มีบุตร

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “แฮปปี้” แทนคำว่า ความสุข ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากมีเสียงขึ้นลง (contour tones) สื่ออารมณ์ตามความหมายได้ชัดเจนกว่าคำว่า “ความสุข” ซึ่งเป็นเสียงเสมอ (level tones) คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 8

“สตอรี่ก็คล้าย ๆ กัน คือ ด้วยอายุเป็นตัวกำหนด...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ข)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 8 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “สตอรี่” (story) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง เรื่องราว

ผู้ใช้อ้างกล่าวว่า คือ คุณณัฐ คุณปรียาวัฒน์ ซึ่งมีบทบาทเป็นแฮกรับเชิญในรายการฯ กล่าวถึงความประสงค์ที่จะรับมีบุตร เนื่องจากอายุที่มากขึ้น

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “สตอรี่” แทนคำว่า เรื่องราว ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากมีเสียงขึ้นลง (contour tones) สื่ออารมณ์ตามความหมายได้ชัดเจนกว่าคำว่า “เรื่องราว” ซึ่งเป็นเสียงเสมอ (level tones) อ้างกล่าวว่าแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 9

“เรื่องความเครียด อย่างที่บอกก็เป็นสิ่งที่เอ็กซ์เป็กต์อยู่แล้ว ว่ามันต้องเจอในแต่ละวัน...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ข)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 9 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “เอ็กซ์เป็กต์” (expect) ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง คาดว่า

ผู้ใช้อ้างกล่าวว่า คือ อารยา เอ ฮาร์เก็ต ซึ่งมีบทบาทเป็นแฮกรับเชิญในรายการฯ กล่าวถึงความเครียดและความกังวลต่อการตั้งครรภ์ของตนระหว่างช่วงที่เดินทางไปปฏิบัติงานในเทศกาลหนึ่งเมืองคานส์

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “เอ็กซ์เป็กต์” แทนคำว่า คาดว่า ทั้งที่มีความหมายเหมือนกัน เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากดารา นักแสดง ศิลปิน ฯลฯ ที่มีชื่อเสียง อ้างกล่าวว่าแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 10

“จริง ๆ นะ มันเป็นโมเมนต์สุดท้าย ลูกเขาหิวมาก ...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ฉ)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 10 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “โมเมนต์” (moment) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง ช่วงเวลา หรือช่วงเวลา

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ ปติดา กำเนิดพลอย ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการ ที่กล่าวถึงอาการ และพฤติกรรมระหว่างตั้งครรภ์

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “โมเมนต์” แทนคำว่าชั่วขณะ หรือช่วงเวลา เนื่องจากจำนวน พยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง และมีเสียงขึ้นลง (contour tones) สอดคล้องตาม ความหมายได้ชัดเจนกว่าคำว่า “ความสุข” ซึ่งเป็นเสียงเสมอ (level tones) คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 11

“ต้องขอบคุณผู้ชมรายการที่รอและคอยสนับสนุนตั้งแต่ซีซั่นที่หนึ่งมา...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560จ)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 11 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “ซีซั่น” (season) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง ฤดูกาล

ผู้ใช้คำ ดังกล่าว คือ ปิยรัฐ กลัยจากุณ ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการ กล่าวขอบคุณผู้ที่ รับชมรายการ The Face Thailand ปีที่ 3

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “ซีซั่น” แทนคำว่า ปี ช่วงเวลา หรือฤดูกาล เนื่องจากจำนวน พยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง และได้รับอิทธิพลจากรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์จากต่างประเทศ คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมาย คงเดิม

ตัวอย่างที่ 12

“อันนี้แหละ คือเสน่ห์ของเรียลลิตี้ที่แท้จริง ...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560จ)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 12 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “เรียลลิตี้” (reality) ซึ่งเป็น คำนาม หมายถึง ความเสมือนจริง

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ มาร์ชา วัฒนพานิช ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการ กล่าวแสดงความ คิดเห็นต่อรายการ The Face Thailand ปีที่ 3 ว่ามีเสน่ห์ สมจริง และเป็นธรรมชาติ

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “เรียลลิตี้” แทนคำว่า ความเสมือนจริง เนื่องจากได้รับอิทธิพล จากดารา นักแสดง ศิลปิน ฯลฯ ที่มีชื่อเสียง รวมถึงรายการที่ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์จาก ต่างประเทศ คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 13

“ยกเว้นถ้าจะเป็นเทคนิคทางกล้อง อะไรนั้นอีกเรื่องนึงกะ กล้องเยอะมากจริง ๆ...”
(โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560จ)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 13 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “เทคนิค” (technic) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง วิธีการ

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ นั้ทิพย์ จงรัชตวิบูลย์ ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการ กล่าวแสดงความคิดเห็นต่อรายการ The Face Thailand ปีที่ 3 ว่ามีวิธีการออกแบบและควบคุมการถ่ายทำที่สมจริง

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “เทคนิค” แทนคำว่า วิธีการ เนื่องจากจำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษานำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายคงเดิม

ตัวอย่างที่ 14

“อย่างตอนไปฝรั่งเศส เขาก็มีแบบถามว่า เดียวจะไปกินดินเนอร์ที่ไหน...” (โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ข)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 14 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “ดินเนอร์” (dinner) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึงอาหารมื้อเย็น

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ ราศรี บาเล็นซิเอก้า ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการ กล่าวถึงรายละเอียดอาหารมื้อเย็นกับสามีเมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศ

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “ดินเนอร์” แทนคำว่า อาหารเย็น เนื่องจากจำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง คำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษานำคำทับศัพท์นี้ เข้ามาใช้ในการความหมายคงเดิม

2. คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างออก

ผลการวิเคราะห์ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของพิธีกรและแขกรับเชิญที่ใช้ในรายการสามแซ่บ ซึ่งออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ทางไทยทีวีสีช่อง 3 ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 พบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างออก 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 15

“ก็คิดว่าไหน ๆ ไปแล้ว น่าจะไปเที่ยวด้วย ไปเที่ยว ไปครูซ ไปอะไรด้วย...” (โพลีพลัส
เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ข)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 15 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “ครูซ” (cruise) ซึ่งเป็นคำนาม หมายถึง การล่องเรือ

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ ภัสสรกรณ์ จิราธิวัฒน์ ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการ กล่าวถึงการ เดินทางไปท่องเที่ยวที่ต่างประเทศในรูปแบบการล่องเรือ

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “ครูซ” แทนคำว่า ล่องเรือ ซึ่งเป็นกริยา ทั้งที่ “ครูซ” เป็นคำนาม หมายถึง การล่องเรือ อย่างไรก็ตาม เป็นที่เข้าใจได้โดยปริยายจากบริบทคำดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้ ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายกว้างออก

3. คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายแคบเข้า

ผลการวิเคราะห์ความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของพิธีกรและแขกรับเชิญที่ใช้ใน รายการสามแซบ ซึ่งออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ทางไทยทีวีสีช่อง 3 ระหว่างเดือน มกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 พบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายแคบเข้า 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 16

“เขาบอกว่ายังงี้ เขาก็อยากจะมอนิเตอร์สักอาทิตย์สองอาทิตย์ก่อน...” (โพลีพลัส
เอ็นเตอร์เทนเมนต์, 2560ข)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษตามตัวอย่างที่ 16 ข้างต้น ได้แก่ คำว่า “มอนิเตอร์” (monitor) ซึ่งเป็น คำกริยา หมายถึง ดูแล หรือเฝ้าระวัง

ผู้ใช้คำดังกล่าว คือ วิศรุต รังสีสิงห์พิพัฒน์ ซึ่งมีบทบาทเป็นแขกรับเชิญในรายการฯ กล่าวถึง ความกังวลต่อบุตรในครรภ์ของภรรยาระหว่างช่วงที่เดินทางไปปฏิบัติงานในเทศบาลหนึ่งเมืองคานส์

ผู้ใช้ภาษาไทยปัจจุบันใช้คำว่า “มอนิเตอร์” แทนคำว่า ดูแล หรือเฝ้าระวังเนื่องจากแวดวงการ แพทย์และแวดวงวิชาการอื่น ๆ ใช้คำนี้อย่างแพร่หลายกระทั่งสังคมไทยคุ้นชิน และใช้คำนี้หลากหลายมิติ อย่างไรก็ตาม คำนี้ยังหมายถึง เครื่องโทรทัศน์วงจรปิด และการตรวจสอบอีกด้วย คำดังกล่าวแสดงให้เห็น ว่าผู้ใช้ภาษาไทยนำคำทับศัพท์นี้เข้ามาใช้ในความหมายแคบเข้า

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของพิธีกรและแขกรับเชิญ ที่ใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ “รายการสามแซบ” ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2560 พบว่า มีการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ 70 คำ ซึ่งเป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายคงเดิม 68 คำ คิดเป็นร้อยละ 97.14 ได้แก่ คำว่า action, Barbie, bare, best friend, black, blue, bow tie, Brownie, Central World, charge battery, cake, chocolate, clip, comment, dinner, dish, dot, drama, embrace, enjoy, event, expect, Facebook, fanclub, furniture, green, happy, happy birthday, hello, I have to show it, k1 (Kindergarten 1), k3 (Kindergarten 3), list, menu, mocha, moment, music video, MV, note, okay, pancake, paper doll, piano, pink, plan, Power Ranger, premium, presenter, promote, reality, relax, review, season, sexy, show, size, slider, slow life, story, support, tablet, trip, technic, trend, variety, white, work และ yeah

ส่วนคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างออก พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 ได้แก่ คำว่า monitor และคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายแคบเข้า พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.43 ได้แก่ คำว่า cruise

เหตุที่พิธีกรและแขกรับเชิญมักใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษข้างต้น เนื่องจากการทับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวก กล่าวคือ จำนวนพยางค์สั้นลง กระชับ สะดวกต่อการออกเสียง ความหมายครอบคลุม ตรงตามเจตนา อารมณ์ และความรู้สึกของผู้ส่งสาร นอกจากนี้ พิธีกรและแขกรับเชิญฯ ในรายการมักมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเมื่อคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเผยแพร่ผ่านออกไปยังสื่อมวลชนประเภทวิทยุโทรทัศน์ซึ่งคนไทยรับชมจำนวนมาก คนไทยจึงคุ้นชินกับการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น และรู้สึกขัดหูหากใช้คำศัพท์บัญญัติในการสนทนาทั่วไป

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจุบันคนในสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นผู้รู้หลายภาษา (multilingual) ทั้งจากระบบการศึกษาของไทยที่เห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษ รวมถึงอิทธิพลของภาษาอังกฤษที่เข้ามาสัมผัสกับภาษาไทยผ่านวิทยาการสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในสังคม คนไทยจึงมีโอกาสใช้คำทับศัพท์โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษปะปนกับภาษาไทยซึ่งสามารถเกิดขึ้นทั้งในภาษาพูดและภาษาเขียนที่ไม่ใช่ภาษาระดับทางการ เพื่อแสดงความคุ้นเคยเป็นกันเอง (นาริรัตน์ สมิงแก้ว, 2545) นอกจากการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทยในภาษาพูดแล้ว ยังปรากฏการปนการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทยในภาษาเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในสื่อมวลชน ประเภทหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุกระจายเสียง และภาพยนตร์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาของกลุ่มวัยรุ่นมากที่สุด (ชำนาญ รอดเหตุภัย, 2519)

การนำภาษาอื่นเข้ามาใช้ในภาษาของตน เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของภาษาที่ทำให้ภาษาเกิดความเจริญงอกงาม มีคำใช้มากขึ้น ช่วยให้การสื่อความหมายติดต่อกันสะดวกยิ่งขึ้น ภาษาไทยก็เช่นเดียวกับภาษาอื่น ๆ มีการนำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ปนเป็นจำนวนมาก จนกลมกลืนเข้ากับภาษาไทย (ปรีชา ทิฉินพงศ์, 2523) ไม่เพียงเท่านั้น การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา และผู้ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทยมักถูกมองว่าเป็นคนในสถานภาพสังคมชั้นสูง มีความรู้ มีความสามารถ ทำงานเก่ง กล่าวคือ การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษทำให้บุคคลดูเป็นผู้ได้รับการศึกษา หรือมีหน้าที่การงานที่ดี ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ความทันสมัย ทำให้มีแนวโน้มใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษปนกับภาษาไทยในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยผู้ใช้ภาษาในสังคมไทยเรียนรู้ ได้ยิน ได้ฟัง หรือได้เห็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษบ่อย ๆ กระทั่งจดจำแล้วนำมาใช้ตาม ไม่ว่าจะทราบหรือไม่ทราบความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเหล่านั้นก็ตาม หรืออาจเกิดจากการเลียนแบบบุคคลที่มีชื่อเสียง หรือบุคคลที่ตนเองชื่นชอบ (ศยามล ไทระกูล, 2553)

การวิจัยเรื่องความหมายของคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในการออกอากาศผ่านสื่อมวลชน ประเภทวิทยุโทรทัศน์ใน “รายการสามแซบ” ระหว่างเดือนมกราคม – กรกฎาคม พ.ศ. 2560 ผู้วิจัยพบว่า พิธีกรและแขกรับเชิญในรายการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายคงเดิมมากที่สุด ส่วนคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างออก และคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายแคบเข้าพบ น้อยที่สุด ซึ่งมีประเด็นในการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง คำยืมจากภาษาอังกฤษ: ศึกษาเฉพาะลักษณะการยืมคำและการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำทับศัพท์ (จินทนา บุญแทน, 2536) โดยเปรียบเทียบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษระหว่างพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กับพจนานุกรม New Model English - Thai Dictionary รวบรวมโดย สอ เสถบุตร พบคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายแคบเข้ามากที่สุด ส่วนคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายกว้างออก และคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่มีความหมายย้ายที่พบน้อยที่สุด เนื่องจากคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษสื่อความหมายได้กระชับและชัดเจน เช่น คำว่า “cute” หมายถึง น่ารัก หรือไร้เดียงสา หากผู้ใช้ภาษาใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเปล่งเสียงเพียงพยางค์เดียวก็สามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน จึงเป็นสาเหตุให้คนไทยปัจจุบันใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษมากขึ้นเรื่อย ๆ

นอกจากนี้ ยังพบว่าผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทย: กรณีศึกษารายการเทย์เทียวไทย (นภัสสรณ์ นาคแก้ว, 2556) และงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการสลับภาษาในระหว่างปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินสายการบินคาเธ่ย์แปซิฟิค (CPA) (ประภัสสร สระโพธิทอง, 2554) กล่าวคือ พบว่าผู้ดำเนินรายการและพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน ใช้คำและวลีทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่เป็นค่านามมากที่สุด

ดังนั้น การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษของคนในสังคมไทย ไม่เพียงได้รับอิทธิพลจากวิทยาการในสังคมและการศึกษา แต่ยังได้รับอิทธิพลจากการสื่อสารมวลชนและทัศนคติของบุคคลต่อการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษอีกด้วย กล่าวคือ คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษจำนวนมากใช้สื่อความหมายได้ตรงตามขอบเขตความหมาย ชัดเจนตามอารมณ์และความรู้สึกของผู้ส่งสาร กระชับและสะดวกในการออกเสียง และทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อผู้ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษยังมองว่าบุคคลผู้ใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นผู้ที่อยู่ในสังคมระดับสูง ได้รับการศึกษาและมีหน้าที่การงานที่ดี ด้วยตัวแปรหลายประการดังกล่าวจึงส่งผลให้การใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษมีแนวโน้มสูงขึ้นในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรเพิ่มขอบเขตข้อมูลโดยรวมจากสื่อมวลชนประเภทอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษในบริบทที่ความเป็นทางการของการใช้ระดับภาษาแตกต่างกัน
2. ควรเพิ่มขอบเขตข้อมูลโดยรวมคำทับศัพท์หลากหลายภาษา เพื่อเปรียบเทียบปริมาณและลักษณะความหมายของคำทับศัพท์ภาษาต่าง ๆ ที่ผู้ใช้ภาษาในสังคมไทยใช้

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ต้องขอขอบคุณ ผศ.ดร.ณฐ อังศิริวิยะ ที่ให้วิเคราะห์ข้อมูลจากรายวิชา 896-502 ภาษาศาสตร์ภาษาไทย และอนุญาตให้นำมาพัฒนาต่อยอดในการเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบบทความวิจัย ในรายวิชา 896-527 สัมมนาภาษาศาสตร์ภาษาไทย โดยมี ดร.จอมขวัญ สุทินนท์ เป็นทั้งผู้ให้คำปรึกษาและตรวจทานจนบทความวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์

บรรณานุกรม

- เกรียงไกร เรือนน้อย. (2553). **การยืมภาษา**. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2561, จาก: <https://www.gotoknow.org/posts/371148>
- จันทนา บุญแทน. (2536). **คำยืมจากภาษาอังกฤษ: ศึกษาเฉพาะลักษณะการยืมคำและการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำทับศัพท์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2519). **สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- นภัสสรณ์ นาคแก้ว. (2556). **การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทย: กรณีศึกษารายการเทวเทียวไทย**. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นาริรัตน์ สมิงแก้ว. (2545). **การปนภาษาอังกฤษในข่าวบันเทิงในหนังสือพิมพ์ไทยรายวัน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตยา นิราศพร. (2530). **คำยืมภาษาอังกฤษในภาษาไทยระหว่าง พ.ศ. 2417-2453**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรจบ พันธุเมธา. (2535). **ลักษณะและการใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เบญจมาศ มีต้องปัน. (2554). **ศึกษาคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปรากฏในนิตยสารลีโอ**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ประภัสสร สระโพธิทอง. (2554). **พฤติกรรมการสลับภาษาในระหว่างปฏิบัติงานของพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินสายการบินเคแอลเอ็ม**. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันตก มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีชา ทิชนพงศ์. (2523). **ลักษณะภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- โพลีพลัส เอ็นเตอร์เทนเมนต์. (22 มกราคม 2560ก). 3แซบ | 22 ม.ค. 2560 | ตู๋-นันทิดา, คุณแม่แจ๊ด, น้องเพลง-ชนม์ทิศา | HD. [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Cnx3R2WtoDo>
- _____. (5 กุมภาพันธ์ 2560ข). 3แซบ | 5 ก.พ. 2560 | แพท-ณปภา-คุณแม่ป้ายแดง | HD. [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=lyDjoxP1ztk>
- _____. (19 กุมภาพันธ์ 2560ค). 3แซบ | 19 ก.พ. 2560 | เป็ก-เปรมณัช กับ นิวัฒน์ภัสสร | HD. [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=KamZaNwYzcQ>
- _____. (26 กุมภาพันธ์ 2560ง). 3แซบ | 26 ก.พ. 2560 | คู่รักป้ายแดง ชัน-ต้นหอม | HD. [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=yTastgVd7Oc>

- _____. (5 มีนาคม 2560จ). 3แซบ | 5 มี.ค.60 | อัปเดตชีวิต ชมพู่อารยา , The Face Thailand 3 มาช้า และ ปีน้าทิพย์ | (1/4) | HD. [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=2pKsau0RS08>
- _____. (12 มีนาคม 2560ฉ). 3แซบ | 12 มี.ค.60 | “3 แม่แซบ” หนึ่ง-ปณิดา, เมย์-ปัทมา, กระแต-ศุภักษร | (FULL) | HD. [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=665mAxP8olo>
- _____. (4 มิถุนายน 2560ช). 3แซบ | 12 มี.ค.60 | 3แซบ | 4 มิ.ย.60 | ชมพู่อ๊อต | (FULL) | HD. [Video file]. ค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=8J29jNJ1ggM>
- _____. (23 กรกฎาคม 2560ซ). 3แซบ - 23 ก.ค.60 - ป๊อ-มาร์กี้ - (FULL). [Video file]. ค้นจาก <https://video.sanook.com/player/1110375/>
- รัชตพล ชัยเกียรติธรรม. (2548). การวิเคราะห์การใช้คำทับศัพท์ในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่มีผลต่อการเขียนคำทับศัพท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสาขาสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (ม.ป.ป.). เครื่องเรือน. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2561, จาก: <http://www.royin.go.th/dictionary/>
- วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2550). ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศยามล ไทระกูล. (2553). การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทยในนิตยสารวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุด มุลมั่งบังไฟเอ้

Creative Dancing

“Moon Mung Bang Fai Ae: Rocket Fireball Decoration”

สุนันท์ เทียมตรี¹
ปวีญาดา แสงชาติ²
อัมพร ใจเด็จ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนในการตกแต่งบังไฟเอ้ และสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสานชุด มุลมั่งบังไฟเอ้ โดยมีขอบเขตในการศึกษากรรมวิธีในการทำบังไฟเอ้ของจังหวัดยโสธร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาภาคสนาม ศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการมีส่วนร่วมในการทำบังไฟเอ้ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยมีดังนี้

1. บังไฟเอ้เป็นเอกลักษณ์หนึ่งในงานประเพณีบุญบังไฟ ซึ่งนิยมนำมาร่วมในขบวนแห่บังไฟเพื่อทำการแห่ประกอบขบวนบังไฟเอ้มีการประดับตกแต่งอย่างสวยงามตามแบบฉบับของชาวยโสธร ซึ่งตัวบังไฟเอ้ประกอบไปด้วย เล่าบังไฟ หางบังไฟ และลูกบังไฟ โดยทำจากไม้ไผ่ทั้งหมดบังไฟเอ้นั้นมีการตกแต่งลวดลายด้วยกระดาดงโกทองโดยนิยมใช้ลวดลายศิลปะไทย โดยขั้นตอนในการทำบังไฟเอ้ของชาวยโสธร แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การเตรียมการก่อนการตกแต่ง (2) ระหว่างการตกแต่ง (3) หลังจากการตกแต่ง

2. การแสดงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนในการทำบังไฟเอ้ในงานประเพณีบุญบังไฟของชาวยโสธร มาสร้างสรรค์เป็นการแสดงในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน โดยแบ่งการแสดงออกเป็น 2 ช่วง คือ เริ่มต้นด้วยขั้นตอนในการทำและการตกแต่งบังไฟเอ้ จบลงด้วยขบวนแห่บังไฟเอ้ ทั้งนี้รูปแบบการแสดงนำเสนอในลักษณะการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน โดยผู้วิจัยได้การคัดเลือกผู้แสดง ออกแบบดนตรี เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง การจัดแสง การออกแบบแถว และออกแบบท่ารำให้สื่อถึงและสอดคล้องกับบริบทของประเพณีบุญบังไฟของชาวยโสธร

คำสำคัญ: บังไฟเอ้ ประเพณีบุญบังไฟ นาฏศิลป์สร้างสรรค์ นาฏศิลป์พื้นบ้าน มุลมั่ง

¹ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

² นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

³ อาจารย์ที่ปรึกษา, อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Creative Dancing

“Moon Mung Bang Fai Ae: Rocket Fireball Decoration”

Suwanan Thiamtree
Pawitchayada Sangchat
Amporn Chaied

Abstract

The objectives of this research are to study about the step of rocket fireball decoration and to create northeast folk show “Moon Mung Bang Fai Ae: Rocket Fireball Decoration”.

The scope of this study is base on the process of Rocket making in Yasothon province by using qualitative research methods, field study, documentation, interview, observation and participation in the making process, and related research.

The results of the research are as follows.

1. Bang Fai Ae: Rocket Fireball Decoration, one of the identities of the Rocket Festival, is commonly found in the rocket dancing parade in which the rocket is beautifully decorated by the people of Yasothon province. Bang Fai Ae (the rocket fireball) is composed of fire flame, rocket tail, fire ball which are all made of bamboo and decorated beautifully in Yasothon’s style using golden decorative paper in Thai pattern.

2. Regarding to the creative show, the researcher uses the steps in making Bang Fai Ae of Yasothon province to create the northeast folk performance. The performance can be divided into 2 parts; the first part comprises of preparation and decoration, and the second part is the rocket dancing parade. The style of the performance is northeast folk show.

The researcher selects the performers, composes the music, and designs the costume, the props, lighting, positioning, and choreography to present and signify the Rocket Fireball Festival in Yasothon province.

Key words: Bang Fai Ae (Rocket Fireball Decoration), Bun Bang Fai tradition, Creative Dance, Folk dance, Heritage

บทนำ

ประเพณีบุญบั้งไฟเป็นประเพณีประจำจังหวัดยโสธร ซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวจังหวัดยโสธรในความสำคัญมาก เพราะเป็นเอกลักษณ์ที่สืบทอดกันมาช้านาน โดยจัดขึ้นในช่วงเดือนหก (พฤษภาคม) ของทุกปี หรือในช่วงฤดูการทำนา เพื่อบูชาพญาแถน และขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ให้มีความอุดมสมบูรณ์เมื่อเริ่มต้นฤดูกาลทำนา ทำไร่ อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงการให้ความร่วมมือ และสร้างความสามัคคีในการทำงานเป็นหมู่คณะ ในงานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรแบ่งการจัดงานออกเป็น 3 วัน คือ 1) วันโฮม เป็นการรวมคนในคุ้ม ชุมชน หรือหมู่บ้าน ช่วยกันเตรียมการจัดงานก่อนวันจริง 2) วันจริง เป็นวันประกวดขบวนแห่บั้งไฟสวยงามพร้อมกับขบวนรำเซิ้ง และ 3) วันการแข่งขันจุดบั้งไฟขึ้นสูง ซึ่งในวันโฮมนั้นจะมีการประดับตกแต่งบั้งไฟ หรือการเอ้บั้งไฟ เมื่อตกแต่งเสร็จแล้วจะเรียกว่า “บั้งไฟเอ้” คือ บั้งไฟที่มีความสวยงามด้วยการประดับตกแต่ง บั้งไฟเอ้ถือว่าเป็นอีกหนึ่งเอกลักษณ์ในงานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งนิยมนำมาร่วมในขบวนเซิ้งบั้งไฟเพื่อทำการแห่ประกวดขบวนบั้งไฟเอ้ มีการประดับตกแต่งอย่างสวยงามตามแบบฉบับของชาวยโสธร ซึ่งตัวบั้งไฟเอ้ประกอบไปด้วยเสาบั้งไฟ หางบั้งไฟ และลูกบั้งไฟโดยทำจากไม้ไผ่ทั้งหมด บั้งไฟเอ้นั้นมีการตกแต่งลวดลายด้วยกระดาดงักทอง โดยนิยมใช้ลวดลายศิลปะไทย โดยขั้นตอนในการทำบั้งไฟเอ้ของจังหวัดยโสธร แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมการก่อนการตกแต่ง 2) ระหว่างการตกแต่ง และ 3) หลังจากการตกแต่ง ซึ่งในสมัยก่อนเมื่อตกแต่งเสร็จจะนำขึ้นใส่เกวียนเข้าร่วมในขบวนรำเซิ้ง แต่ในสมัยปัจจุบันนี้จะนำไปไว้บนรถยนต์

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดประดิษฐ์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านสร้างสรรค์ชุด มุลม้งบั้งไฟเอ้ โดยนำขั้นตอนในการเอ้บั้งไฟที่ประกอบไปด้วย เสาบั้งไฟ ลูกบั้งไฟ และหางบั้งไฟ และการประดับตกแต่งอย่างสวยงามจนเป็นบั้งไฟเอ้ และสื่อออกมาให้เห็นเป็นภาพสะท้อนถึงวิธีการทำบั้งไฟเอ้ที่ถ่ายทอดความเข้าใจของคนรุ่นหลัง เพื่อสืบสานขั้นตอนในการทำบั้งไฟเอ้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวจังหวัดยโสธร และเพื่อเป็นการส่งเสริมศิลปะด้านการแสดงต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาขั้นตอนในการตกแต่งบั้งไฟเอ้ของจังหวัดยโสธร
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด “มุลม้งบั้งไฟเอ้”

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายในการเก็บข้อมูล คือ ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการเอ้บั้งไฟในจังหวัดยโสธร
2. การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1) การศึกษาภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือวารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบการพัฒนาเครื่องมือ

2) ออกแบบประเด็นการสนทนากลุ่ม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ตามกรอบที่กำหนดไว้

3) ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

4) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของถ้อยคำ

5) ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

6) จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

3. การรวบรวมข้อมูล

1) เตรียม/วางแผนดำเนินการวิจัย

2) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเอ้าท์ไฟในจังหวัดยโสธร

3) สร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ประเด็นสนทนากลุ่ม

4) เก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับการเอ้าท์ไฟในจังหวัดยโสธร โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญด้านการเอ้าท์ไฟ เพื่อให้ได้ข้อมูลกำหนดประเด็นที่ต้องการนำเสนอเป็นชุดการแสดงผล

5) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม

6) พัฒนารูปแบบนาฏยประดิษฐ์

7) นำเสนอชุดการแสดงที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นครูผู้สอนนาฏศิลป์ให้ข้อเสนอแนะและวิพากษ์การแสดง เพื่อให้ได้ชุดการแสดงซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสามารถนำเสนอเรื่องราวได้ถูกต้อง ชัดเจน

8) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาชุดการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านสร้างสรรค์ โดยการเรียบเรียงข้อมูลเชิงคุณภาพ

9) สรุปผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ลงพื้นที่ภาคสนาม การมีส่วนร่วมในการแสดง และการวิพากษ์การแสดงใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา แยกแยะเป็นหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยสร้างสรรค์ เพื่อทำการสรุปความเชิงพรรณนาต่อไป

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาขั้นตอนในการตกแต่งบั้งไฟเอ้ของจังหวัดยโสธร

ประเพณีบั้งไฟของชาวจังหวัดยโสธร เป็นการทำบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถนซึ่งสืบทอดกันมา ยาวนาน เป็นประเพณีที่ประชาชนในท้องถิ่น และเป็นการส่งสารให้กับพญาแถนรู้ว่าถึงฤดูกาลทำนาของ ชาวจังหวัดยโสธรเพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล ประเพณีบั้งไฟเป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะการจัดประเพณีเช่นนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกคนในหมู่บ้านให้มาช่วยงานบุญมีการลงมือทำ แต่ละขั้นตอน โดยภายในงานประเพณีบั้งไฟจะมีการแข่งขันจุดบั้งไฟ การประกวดขบวนเชิงบั้งไฟและ การประกวดขบวนแห่บั้งไฟสวยงาม ซึ่งในปัจจุบันมี 2 แบบ คือแบบสวยงาม และแบบโบราณ ซึ่งมีขนาด เล็กกว่าซึ่งในสมัยก่อนจะใช้เกวียนหรือคนแบก แตกต่างจากปัจจุบันที่ใช้รถยนต์ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำ บั้งไฟเอ้ ได้แก่ ไม้ไผ่ ลวด กระดาษดังโกทอง สีที่ใช้สำหรับแกะสลักลวดลาย ค้อน กาว กรรไกร ตาข่าย หน้าซ่าง โฟม ผ้าที่ใช้สำหรับจับจีบ สีสเปรย์ และตะปู ขั้นตอนในการทำและการตกแต่งบั้งไฟเอ้ มี ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนในการทำบั้งไฟเอ้

(1) การเตรียมการก่อนการตกแต่ง

- เริ่มจากผู้นำชุมชน ประชุม และวางแผนเพื่อแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในการจัดงาน
- จัดสรรงบประมาณที่ทางเทศบาลเมืองยโสธรได้มอบให้แต่ละชุมชน พร้อมทั้งหานางรำ มาร่วมขบวนเชิงบั้งไฟและหาช่างบั้งไฟเอ้ที่มีฝีมือมาทำบั้งไฟเอ้เพื่อแห่ประกอบขบวน
- ก่อนจะลงมือทำบั้งไฟเอ้ ช่างบั้งไฟจะต้องจัดอุปกรณ์ไว้ให้ครบเรียบร้อยเพื่อความสะดวก ได้แก่ พรำที่ใช้ในการตัดไม้ไผ่ เลื่อย ไม้ไผ่ หวายหรือเส้นลวด
- จากนั้นเตรียมเลาบั้งไฟซึ่งใช้ลำไม้ไผ่ตัดให้มีความยาวประมาณ 1.70 เมตร โดยเลาบั้งไฟ นั้นมีความสั้นยาวไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับครูแต่ละคน
- การทำหางบั้งไฟ โดยนำไม้ไผ่มาย่างไฟแล้วตัดให้ตรง แล้วนำมามัดติดกับเลาบั้งไฟ
- จากนั้นนำลูกบั้งไฟที่ทำจากกระบอกไม้ไผ่มาชุบน้ำมันหนกเบาที่สุด แล้วตัดกระบอกไม้ไผ่ให้มีความสั้นยาวลดหลั่นกันไป แล้วนำกระบอกไม้ไผ่ไปตัดเอาส่วนปลายออกให้มีลักษณะป้านแหลมแนบ กับตัวบั้งไฟทางส่วนหัว
- นำลูกบั้งไฟมามัดล้อมรอบเลาบั้งไฟด้วยหวายหรือเส้นลวด แล้วนำบั้งไฟที่ประกอบเสร็จ แล้วแขวนไว้เพื่อรอการตกแต่ง



ภาพที่ 1 การนำลูกบั้งไฟมาประกอบเข้ากับเลาบั้งไฟ

ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=ln7HP0ng4iM>

(2) ระหว่างการตกแต่ง

- เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการตกแต่ง โดยในส่วนนี้ผู้หญิงชาวบ้านจะมาช่วยจัดหาอุปกรณ์ด้วยซึ่งอุปกรณ์ที่ใช้ในการตกแต่ง ได้แก่ กระดาษดั่งโกทอง สิ่งที่ใช้สำหรับแกะสลักลวดลาย ค้อน กาว กรรไกร ตาข่ายหน้าซ้าง โฟมที่ใช้ทำเป็นรูปพญานาคเพื่อติดหัวบั้งไฟสีที่ใช้ระบายรูปพญานาค มีด แกะสลักโฟม

- ช่างบั้งไฟนำโฟมมาแกะสลักเป็นรูปพญานาคเพื่อใช้ติดหัวบั้งไฟ และผู้หญิงชาวบ้านจะช่วยกันร้อยตาข่ายหน้าซ้างเพื่อนำไปห้อยที่ตัวบั้งไฟเอ้

- จากนั้นช่างบั้งไฟนำกระดาษดั่งโกทองมาแกะสลักลวดลาย โดยใช้ลวดลายศิลปะไทย เช่น ลายกนก ลายประจายาม เป็นต้น

- นำกระดาษดั่งโกทองที่แกะสลักลวดลายเรียบร้อยแล้วไปปิดทับลงบนลูกบั้งไฟที่ล้อมรอบเลาบั้งไฟทั้งหมดด้วยกาว

- แล้วนำรูปพญานาคไปติดที่หัวบั้งไฟ และห้อยตาข่ายหน้าซ้างลงมาจากตัวบั้งไฟเอ้เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการตกแต่งบั้งไฟเอ้



ภาพที่ 2 การประกอบลอยดลและหัวพญานาคเข้ากับตัวบั้งไฟเอ้
ที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=ln7HPOng4iM>

(3) หลังจากการตกแต่ง

- ช่างบั้งไฟจะนำบั้งไฟเอ้ที่มีการตกแต่งเรียบร้อยแล้วไปประดับบนรถบั้งไฟเอ้ที่เตรียมไว้ ซึ่งประกอบไปด้วยบุษบกเป็นองค์ประกอบไว้บนราชรถ เพื่อสมมติให้เป็นปราสาทผาแดง นางไอ่ และเกรินเป็นส่วนที่ยื่นออกสองข้างของบุษบก และมีรูปสัตว์ต่าง ๆ ที่แสดงเรื่องราวตำนานที่ทำให้เกิดบุญบั้งไฟ การประดับรถบั้งไฟเอ้ขึ้นอยู่กับแต่ละชุมชนว่าจะนำเสนอเรื่องราวนั้น ๆ และยังมีการจับจีบผ้า เป็นระบายล้อมรอบรถบั้งไฟเอ้ เพื่อให้เกิดความสวยงาม

- เมื่อนำบั้งไฟเอ้ไปประดับไว้บนรถบั้งไฟเอ้แล้วเป็นอันเสร็จเรียบร้อยแล้ว และเมื่อถึงวันประกวดนำรถบั้งไฟเอ้ไปประกอบขบวนแข่งบั้งไฟ ซึ่งขบวนนั้นจะประกอบด้วย ป้ายเฉลิมพระเกียรติ ขบวนนางรำ วงดนตรีในขบวนแข่งบั้งไฟ ป้ายคุ้ม ขบวนแห่ชาวบ้าน และรถบั้งไฟเอ้



ภาพที่ 3 บั้งไฟเอ้หลังจากตกแต่งเสร็จ
ที่มา: <https://goo.gl/W6sGAh>



ภาพที่ 4 รูปแบบการตั้งขบวน

ที่มา: <https://goo.gl/sDZR8f>

2. ผลการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน ชุด “มูลมังบังไฟเอ้”

2.1 กรอบความคิดการออกแบบการแสดง

จากประเพณีบุญบังไฟ มีการนำบังไฟเอ้มาร่วมในขบวนเซิ้งบังไฟเพื่อทำการแห่ประกอบขบวนบังไฟเอ้มีการประดับตกแต่งอย่างสวยงามตามแบบฉบับของชาวยโสธร ซึ่งตัวบังไฟประกอบไปด้วยเลาบังไฟ หางบังไฟ และลูกบังไฟ โดยทำจากไม้ไผ่ทั้งหมดบังไฟเอ้นั้นมีการตกแต่งลวดลายด้วยกระดาษดังโกทองโดยนิยมใช้ลวดลายศิลปะไทย ผู้สร้างสรรค์ผลงานจึงนำขั้นตอนในการทำบังไฟเอ้มานำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน เริ่มต้นด้วยขั้นตอนในการทำและการตกแต่งบังไฟเอ้ จบลงด้วยขบวนแห่บังไฟเอ้

2.2 การคัดเลือกนักแสดง

การสร้างสรรค์ผลงานชุด มูลมังบังไฟเอ้ ผู้สร้างสรรค์ผลงานได้คัดเลือกนักแสดงที่เหมาะสมกับชุดการแสดง ดังนี้

2.2.1 จำนวนนักแสดงทั้งหมด 8 คน แบ่งเป็น ชาย 4 คน หญิง 4 คน

2.2.2 พิจารณาจากพื้นฐานการฟ้อนรำของผู้แสดง สามารถรำพื้นบ้านอีสานได้

2.2.3 พิจารณาจากรูปร่าง ส่วนสูงของนักแสดง ใช้นักแสดงหญิงและชายส่วนสูงเท่ากัน

และรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกัน

2.2.4 เลือกนักแสดงที่สามารถสื่ออารมณ์ในการแสดงได้ชัดเจน

2.2.5 พิจารณาจากความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของนักแสดง

2.2.6 มีปฏิภาณไหวพริบในการแสดง

2.3 การออกแบบดนตรี

การแสดงชุด มุลมังบังไฟเอ้ แบ่งการแสดงเป็น 2 ช่วง

ช่วงที่ 1 การทำและการตกแต่งบังไฟเอ้

- ดนตรีช่วงแรกเปิดตัวด้วยเสียงแคนและเสียงพิณ และมีเสียงตัดไม้ไผ่ จากนั้นมีเสียงปี่พาทย์ประกอบกับเครื่องดนตรีอีสานมีจังหวะเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และช้าลงมีเสียงปี่พาทย์เพิ่มความหวานอ่อนช้อยสวยงามให้กับนักแสดงหญิง

ช่วงที่ 2 ขบวนแห่บังไฟเอ้

- ใช้ดนตรีจังหวะเร็ว ให้ความสนุกสนาน ใช้เครื่องดนตรีอีสาน 6 ชิ้น ได้แก่ แคน พิณ โหวด ปี่ กลอง และโป่งกลาง โดยใช้ลายเชิงบังไฟ

2.4 เครื่องแต่งกายและทรงผม

- เครื่องแต่งกาย

การออกแบบเครื่องแต่งกายชายและหญิงในการแสดงชุด มุลมังบังไฟเอ้ ได้รับแนวความคิด มาจากขบวนเชิงในประเพณีบุญบังไฟ โดยมีการดัดแปลงเครื่องแต่งกายให้สวยงาม และประยุกต์ให้เข้ากับปัจจุบันเหมาะสมกับการแสดง

เครื่องแต่งกายชาย



ภาพที่ 5 เครื่องแต่งกายนักแสดงชาย (ด้านหน้าและด้านหลัง) ในการแสดงชุด มุลมังบังไฟเอ้
ที่มา: ผู้วิจัย

เครื่องแต่งกายและทรงผมหญิง



ภาพที่ 6 เครื่องแต่งกายนักแสดงหญิง (ด้านหน้าและด้านหลัง) ในการแสดงชุด มุลมังบั๊ฟไฟเอ้
ที่มา: ผู้วิจัย

2.5 การออกแบบอุปกรณ์การแสดง

ตาข่ายหน้าช้าง สื่อถึงการเฝ้าไฟโดยช่วงแรกจะห้อยที่เอวของนักแสดงหญิงแล้วนำออกมาตกแต่งบั๊ฟไฟ ซึ่งตาข่ายหน้าช้างนั้นจะปรากฏในบั๊ฟไฟเอ้ที่อยู่ในขบวนรำเชิงในงานประเพณี บุญบั๊ฟไฟ ซึ่งผู้สร้างสรรค์ผลงานนำมาประยุกต์ใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง



ภาพที่ 7 ตาข่ายหน้าช้าง
ที่มา: ผู้วิจัย

2.6 การออกแบบแสง

การออกแบบแสงในการแสดง ชุดมูลมั่งบังไฟเอ้ ในการแสดงช่วงแรก ผู้ชายออกมาเตรียมตัดไม้ไฟเพื่อทำบังไฟ ใช้แสงสีน้ำเงินผสมสีส้ม ส่องจากด้านบนให้อารมณ์ความศรัทธาในความเชื่อของชาวบ้าน จากนั้นเปิดไฟเคลียร์สีส้มและสีขาว ในช่วงที่ผู้ชายเริ่มตัดไม้ และการทำบังไฟให้อารมณ์ความเข้มแข็งและแสดงให้เห็นถึงช่วงเวลากลางวันช่วงสุดท้าย คือขบวนแห่บังไฟ ใช้ไฟแสงสีน้ำเงินเพื่อให้อารมณ์ความสนุกสนาน ความรื่นเริง และความศรัทธา

ตัวอย่างการออกแบบแสง

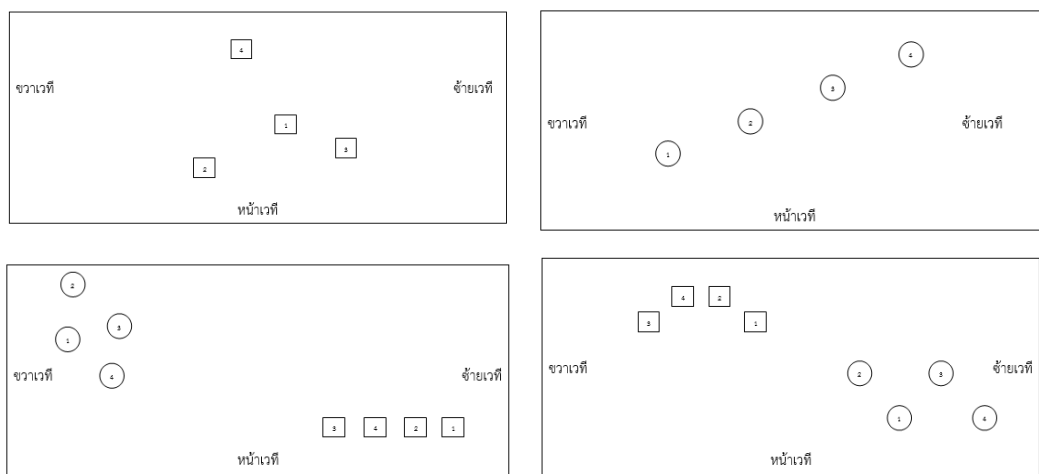


ภาพที่ 8 การออกแบบแสงการแสดงชุด มูลมั่งบังไฟเอ้
ที่มา: ผู้วิจัย

2.7 รูปแบบการแปรแถว

การแปรแถวในการแสดง ชุดมูลมั่งบังไฟเอ้ ในการแสดงใช้แถวที่ไม่สลับซับซ้อน เนื่องจากมีนักแสดงทั้งหมด 8 คน ใช้แถวสอดคล้องทำนองเพลง กำหนดแถวในแต่ละช่วงเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวของกรรมวิธีการทำบังไฟเอ้ โดยมีแถวดังนี้ แถวหน้ากระดาน แถวสลับฟันปลา แถวเฉียง แถวตอนเดียว แถวตอนคู่ แถวตอนลึก แถวปากพญิง แถวสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด และวงกลมชั้นเดียว

ตัวอย่างการแปรแถว



ภาพที่ 9 การออกแบบการแปรแถวการแสดงชุด มุลมังบังไฟเอ้
ที่มา: ผู้วิจัย

2.8 การออกแบบท่ารำ

การออกแบบท่ารำ ได้นำท่าหลักของเซิ้งบั้งไฟ ฟ้อนกลองยาว ท่ารำแม่บทอีสาน และท่ารำจากท่าทางธรรมชาติมาปรับใช้ในการแสดง ใช้ท่าสื่อให้เห็นถึงเรื่องราวขั้นตอนกรรมวิธีการทำบั้งไฟ และขบวนเซิ้งบั้งไฟจากประเพณีบุญบั้งไฟของชาวจังหวัดยโสธร

ตัวอย่างท่ารำ



ภาพที่ 10 การออกแบบท่ารำ (นักแสดงชาย) การแสดงชุด มุลมังบังไฟเอ้
ที่มา: ผู้วิจัย



ภาพที่ 11 การออกแบบท่ารำ (นักแสดงหญิง) การแสดงชุด มุลมั่งบั้งไฟเอ้
ที่มา: ผู้วิจัย

อภิปรายผลการศึกษา

นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด มุลมั่งบั้งไฟเอ้ สร้างสรรค์ขึ้นด้วยกระบวนการนาฏยประดิษฐ์ผ่านการนำเสนอแนวคิด การคัดเลือกนักแสดง การออกแบบดนตรีประกอบการแสดง การออกแบบเครื่องแต่งกายและทรงผม การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง การออกแบบแสง การออกแบบรูปแบบแถว โดยการผสมผสานจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม สำหรับขั้นตอนในการทำบั้งไฟเอ้ ตลอดจนการนำไปใช้ประกอบในขบวนรำเซิ้งบั้งไฟ ให้เกิดความสวยงาม รวมถึงการสื่อสารเรื่องราวและอัตลักษณ์ของชาวจังหวัดยโสธร ทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ประวัติศาสตร์ในงานศิลปะของจังหวัดยโสธร

จากการศึกษาแนวคิด กระบวนการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์แล้วนั้น พบว่า นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ชุด มุลมั่งบั้งไฟเอ้ ได้แนวคิดในการสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการนำมาสร้างสรรค์การแสดง
2. ลงพื้นที่เก็บข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาอัตลักษณ์สำหรับการแสดง
3. เลือกรูปแบบที่ใช้ในการแสดง
4. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสร้างสรรค์ในรูปแบบการแสดงที่เลือก
5. ออกแบบองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ คัดเลือกผู้แสดง ดนตรี ท่ารำ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง และกระบวนการแปรแถวบนเวที
6. ทดลองการแสดง ควรทดลองอย่างน้อย 3 ครั้ง พร้อมกับการปรับแก้ก่อนเผยแพร่ โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิทางการสร้างสรรค์การแสดง
7. เผยแพร่ผลงานการแสดง และจัดทำรูปเล่ม

การออกแบบท่ารำ การรำเชิงบั้งไฟนั้นมีเอกลักษณ์ในการฟ้อนในแบบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสาน ท่ารำที่เป็นแบบแผนมีไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงนำท่ารำที่ปรากฏในการเชิงบั้งไฟของชาวจังหวัดยโสธร ผสมผสานกับท่ารำในแม่บทอีสาน และฟ้อนกลองยาว สอดคล้องกับอมรา กล้าเจริญ (2531: 33) ที่กล่าวว่า การฟ้อนรำเกิดจากการที่มนุษย์ดัดแปลงท่าทางมาจากธรรมชาติ และการบวงสรวงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยการฟ้อนรำ

การใช้พื้นที่และการแปรแถวในการแสดง กำหนดให้แถวในแต่ละช่วงเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจเรื่องราวของกรรมวิธีการทำบั้งไฟเอ้ โดยมีแถวดังนี้ แถวหน้ากระดาน แถวสลับฟันปลา แถวเฉียง แถวตอนเดียว แถวตอนคู่ แถวตอนลึก แถวปากพญิง แถวสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด และวงกลมชั้นเดียว สอดคล้องกับ ประทิน พวงสำลี (2514: 53) ซึ่งกล่าวถึงการแปรแถวว่า เป็นกลวิธีที่จะทำให้แถวเปลี่ยนแปลงเป็นรูปลักษณะต่าง ๆ สาเหตุของการแปรแถวเพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ ทำให้ผู้ชมไม่เกิดความเบื่อหน่าย ชวนติดตามตลอดชุดการแสดง

เอกลักษณ์ของการแสดงที่ปรากฏในการแสดงนั้น ประการแรก มีการใช้ท่าทางธรรมชาติมาประยุกต์เป็นท่ารำ เพื่อสื่อสารถึงขั้นตอนในการทำบั้งไฟเอ้ ผสมผสานกับท่ารำพื้นฐานจากการฟ้อนแม่บทอีสาน ประการที่สอง การสื่อสารความสามัคคีระหว่างคนในชุมชนที่ร่วมมือกันทำบั้งไฟเอ้เพื่อนำมาใช้ประกอบขบวนรำเชิง ประการที่สาม การนำตาข่ายนาควางที่ประดับอยู่ในบั้งไฟเอ้มาประยุกต์ใช้เป็นอุปกรณ์ในการแสดง เพื่อแสดงให้เห็นถึงการประดับตกแต่งบั้งไฟเอ้ที่เหมือนจริง

การคัคนักแสดง พิจารณาจากพื้นฐานการฟ้อนรำของผู้แสดง สามารถรำพื้นบ้านอีสานได้รูปร่าง ส่วนสูงของนักแสดง ใช้นักแสดงหญิงและชายส่วนสูงเท่ากัน และรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกัน การสื่อสารมณีนในการแสดง ความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของนักแสดง และมีปฏิภาณไหวพริบในการแสดง สอดคล้องกับ ฉันทนา เอี่ยมสกุล (2557: 85) กล่าวว่า ผู้ออกแบบท่ารำนานาภูมิศิลปสร้างสรรค์ จะต้องเป็นผู้ที่ศึกษาความรู้เกี่ยวกับรูปร่างโครงหน้าให้เหมาะสมกับการแสดงแต่ละประเภทให้ใกล้เคียงหลักฐานมากที่สุด รูปร่างควรจะมีสัดส่วนความสูงเสมอกันเพื่อความสวยงามและสะดวกในการแปรแถว

ดนตรีที่ใช้ในขบวนแห่บุญบั้งไฟเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ประกอบไปด้วย กลองตุ้ม กลองยาว ฉาบพิน แคน เบส คีย์บอร์ด ปี่ภูไท และยังคงการบรรเลงดนตรีลายดั้งเดิมของชาวจังหวัดยโสธรไว้นั่นคือ “ลายเชิงบั้งไฟ” สอดคล้องกับ นพดล ศรีสว่าง (2550: 40) ที่กล่าวถึงทำนองเพลงพื้นบ้านซึ่งสื่อถึงความเป็นดนตรีพื้นเมืองอีสานชัดเจน เพราะมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความเรียบง่าย อันแสดงถึงความเป็นพื้นเมืองอย่างแท้จริง

การแต่งกายผู้แสดง ลักษณะการแต่งกายได้ออกแบบมาจากชุดในขบวนรำเชิงบั้งไฟของชาวจังหวัดยโสธรที่ใช้ในแต่ละปี บั้งไฟเอ้ และการแต่งกายแบบชาวบ้าน นำมาผสมผสานกันพร้อมกับประยุกต์เข้ากับรูปแบบเครื่องแต่งกายที่เป็นสากล สอดคล้องกับแนวคิดในการประดิษฐ์ท่ารำและชุดการ

แสดงของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547: 213) ที่กล่าวว่า นักนาฏยประดิษฐ์ต้องกำหนดรูปแบบและแนวทางของฉากและเครื่องแต่งกายให้ตอบสนองและส่งเสริมการแสดงอย่างเหมาะสม

อุปกรณ์ประกอบการแสดง ที่นำมาใช้สำหรับการแสดงชุดนี้ คือ “ตาข่ายหน้าช้าง” ซึ่งเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดงเพื่อสื่อถึงการเอ้าหรือการตกแต่งบั้งไฟโดยเพิ่มสีสันสวยงามของตาข่ายหน้าช้างเพื่อให้สวยงามเหมาะกับการแสดง สอดคล้องกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547: 291) กล่าวว่า อุปกรณ์การแสดงจึงเป็นตัวบ่งชี้สัญลักษณ์ของการแสดง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้ศึกษาเฉพาะประเพณีบุญบั้งไฟของชาวจังหวัดยโสธรเท่านั้น ควรจะมีการศึกษาประเพณีบุญบั้งไฟในจังหวัดอื่น ๆ ในเขตภาคอีสานเพื่อให้ทราบรูปแบบ และเปรียบเทียบความแตกต่าง
2. ในปัจจุบันจังหวัดยโสธรรยังคงเอกลักษณ์ ขนบธรรมเนียม และประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ควรจะมีการศึกษาประเพณีอื่น เพื่อรวบรวมไว้เป็นแหล่งข้อมูลให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา
3. จากการศึกษาในครั้งนี้ควรมีการนำข้อมูลไปเผยแพร่กับผู้ที่มีความสนใจในเรื่องประเพณีบุญบั้งไฟและกรรมวิธีการทำบั้งไฟเอ้ เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษา และเชิดชูภูมิปัญญาประเพณีพื้นบ้านของชาวจังหวัดยโสธร

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ชวนชูใจ. (2553). ภาพบั้งไฟเฒ่าหลังจากตกแต่งเสร็จ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2561, จาก <https://goo.gl/W6sGAh>
- ขนมไทยanc. (2556). ภาพรูปแบบการตั้งขบวนรำเซิ้งบั้งไฟ. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2561, จาก <https://goo.gl/sDZR8f>
- ฉันทนา เอี่ยมสกุล. (2557). ศิลปะการออกแบบท่ารำ (นาฏศิลป์สร้างสรรค์). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อ.ก๊อปปี้เซ็นเตอร์.
- นพดล ศรีสว่าง. (2550). รายงานการใช้คู่มือประดิษฐ์ท่ารำเซิ้งยางพาราประกอบการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสาระนาฏศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชุดเซิ้งยางพารา. สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเลยเขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- ประทีน พวงสำลี. (2514). หลักนาฏศิลป์. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยมิตรการพิมพ์.
- ยูริ กมลเสรีรัตน์.(2546). บุญบั้งไฟโยธธ ประเพณีของผืนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน. กรุงเทพฯ: ด่าน สุทธาการพิมพ์.
- สุนันทา กิณวิงค์. (2554).ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษางานประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบล สร้างมิ่ง อำเภอลำลูกกา จังหวัดโยธธ. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). นาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ: ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา กล้าเจริญ. (2531). สุนทรียนาฏศิลป์. กรุงเทพฯ: โอ เอสพริ้นตังเฮ้าส์.
- kong99plus. (2555). ภาพการนำลูกบั้งไฟมาประกอบเข้ากับเลาบั้งไฟ สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ln7HPong4iM>
- kong99plus. (2555). ภาพการประกอบลวดลายและหัวพญานาคเข้ากับตัวบั้งไฟเฒ่า. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=ln7HPong4iM>

แนวทางการพัฒนาการให้บริการของงานหอสมุดและสารสนเทศ
ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
Guidelines for Developing Library and Information
Services for the Office of Academic Resources and
Information Technology, Dhounburi Rajabhat University

อมรรตน์ ศิริโปล์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ ส่วนใหญ่ผู้ให้บริการ เข้าใช้บริการห้องสมุดเพื่ออ่านหนังสือทั่วไปและค้นคว้าหาข้อมูล ความถี่ในการเข้าใช้บริการหอสมุดและสารสนเทศโดยเฉลี่ย 6-10 ครั้ง/เดือน ส่วนใหญ่ใช้บริการภายในหอสมุดมากกว่าใช้บริการผ่านเว็บไซต์หอสมุด ช่วงเวลาของการเข้าใช้บริการส่วนใหญ่เวลา 12.00–13.00 น. ประเภทบริการที่ใช้ ได้แก่ บริการยืม-คืน และห้องอ่านหนังสือ สำหรับปัญหาอุปสรรคและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการหอสมุดและสารสนเทศ 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์และทรัพยากรสารสนเทศประเภทโสตทัศนวัสดุยังไม่ทันสมัย (2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการพิมพ์งานไม่เพียงพอ (3) ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ไม่มีห้องค้นคว้ากลุ่มย่อย และห้องน้ำในห้องสมุด (4) ด้านการบริการ พบว่า ไม่มีบริการถ่ายเอกสารในห้องสมุด (5) ด้านผู้ให้บริการ พบว่า ขาดผู้ให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า และขาดความชำนาญในการใช้เครื่องมือสืบค้น 2) แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศทั้ง 5 ด้าน ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ด้านสภาพแวดล้อม ควรมีห้องศึกษาค้นคว้ากลุ่มย่อย และจุดให้บริการน้ำดื่ม รองลงมา ได้แก่ ด้านผู้ให้บริการมีความเห็นว่าควรมีบรรณารักษ์บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า ด้านการบริการเห็นว่าควรอนุญาตให้ยืมทรัพยากรสารสนเทศไปถ่าย

¹ รองผู้อำนวยการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

e-mail : amornrat.p@dru.ac.th

เอกสารภายนอกได้ และด้านทรัพยากรสารสนเทศเห็นว่า ควรมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศประเภทสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อโสตทัศนวัสดุที่ทันสมัยเพิ่มขึ้น และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อการให้บริการของหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านทรัพยากรสารสนเทศในระดับมาก มากที่สุด ($\bar{x}=3.88$) รองลงมาคือด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$) ด้านผู้ให้บริการ ($\bar{x}=3.79$) และด้านบริการในระดับมาก น้อยที่สุด ($\bar{x}=3.77$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : การพัฒนาการให้บริการ การบริการ งานหอสมุดและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

Guidelines for Developing Library and Information Services for the Office of Academic Resources and Information Technology, Dhounburi Rajabhat University

Amornrat Siripai

Abstract

This research aims to 1) survey problems, obstacles and opinion from the users of library and the Office of Academic Resources and Information Technology, Dhounburi Rajabhat University; 2) study the guidance to develop services of the library and the Office of Academic Resources and Information Technology; and 3) evaluate users' satisfaction from library and the Office of Academic Resources and Information Technology' services.

The finding indicates that most of users accessed library and the Office of Academic Resources and Information Technology's services for reading and searching key information 6-10 times a month in average, they accessed the services through library services rather than website during 12.00–13.00 regularly for borrowing and returning books. This research found the problems from user's opinion in 5 dimensions as followings; 1) From information resource side, information resources such as publications and media are mostly out-of-date. 2) For information technology side, there are inadequate services. 3) There is no rest room and group study room in the library for environment side. 4) Service side, there is no available printing service in the library, and 5) Staff side, there is a lack of support from the staff to provide services for the users of library. The proposed guidance from the opinion of users indicates that the library should provide rest rooms and group study room for environment side and staff side, the library should provide adequate staffs to serve the users. In service side, library should allow user to bring books for making copies outside the library, moreover, library should frequently update all resource for information resource side. 3) the evaluation of user's satisfaction found that the users were satisfied overall services from the library and the Office of Academic Resources and Information Technology at high level ($\bar{x} = 3.83$), environment and information resource are in the highest level equally

($x=3.88$), information technology side is in high level, ($x= 3.82$), as well as staff side ($x=3.79$) and the least score, service side is also in high level ($x=3.77$) respectively.

Keywords: Guidelines for developing Service, Service, Library and Information, Dhounburi Rajabhat University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับอุดมศึกษาเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษาศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดการศึกษาที่เน้นผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านความรู้ ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี 4) ด้านทักษะและความรับผิดชอบ ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม และ 5) ด้านความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 6) โดยมีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ มีพันธกิจหลักในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนการสอนการวิจัยและใช้เป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของการเรียนการสอน พัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ห้องสมุดสามารถจัดเก็บสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีความสะดวกรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้บริการแก่นักศึกษาและอาจารย์ ตอบสนองความต้องการในการศึกษาค้นคว้าและพฤติกรรมของผู้ใช้ที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (ครรชิต มาลัยวงศ์, 2551: 61-70)

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป นอกจากจะมีหอสมุดกลาง เป็นแหล่งรวบรวม ทรัพยากรสารสนเทศ ในรูปแบบต่าง ๆ บริการแล้ว มหาวิทยาลัยบางแห่งยังมีห้องสมุดสาขาหรือห้องสมุดคณะซึ่งทำหน้าที่จัดหาทรัพยากรสารสนเทศเฉพาะสาขาวิชาตลอดจนจัดหาจัดเก็บรักษา และเผยแพร่ให้บริการต่าง ๆ แก่นักศึกษา และคณาจารย์ในแต่ละคณะ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่บทบาทที่สำคัญต่อการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา สำหรับการบริหารจัดการห้องสมุด เพื่อสนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการปฏิรูปการศึกษา โดยอาศัยกระบวนการทัศน์ใหม่ในการบริหารจัดการ และการดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทและภาพลักษณ์ของบรรณารักษ์ห้องสมุด เพื่อนำห้องสมุดสู่การเป็นแหล่งวิทยาการหรือศูนย์การเรียนรู้ที่แท้จริง แนวทางการบริหารจัดการห้องสมุดในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนต้องมีทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลายและเพียงพอไว้ บริการผู้ที่สนใจเข้าศึกษาค้นคว้าไม่ว่าจะด้วยเหตุเพื่อความรู้ ความเพลิดเพลิน หรือเพื่อการทำรายงาน ดังนั้นห้องสมุดจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ยังชี้ถึงควมมีมาตรฐานด้านการศึกษาของสถาบันนั้น ๆ ทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดซึ่งถือว่าเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่สำคัญจะต้องจัดหาทรัพยากรสารสนเทศทุกชนิด ทุกรูปแบบมาไว้บริการอย่างเพียงพอ (อมรรัตน์ ลอจันทร, 2555: 9) และแนวโน้มของทรัพยากรสารสนเทศ ควรเน้นสารสนเทศในรูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์ อยู่ที่ความต้องการของผู้ใช้บริการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความมั่งคั่งทางปัญญา แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพและเป็นนักวิชาชีพที่ดี มีการพัฒนาและสร้างเสริมการวิจัยให้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้และการสร้างองค์ความรู้ มีการพัฒนางานในหน้าที่ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

และให้บริการทางวิชาการ เพื่อร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าและเกิดความมั่นคง ยั่งยืน สัมกับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น (มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 2553: 1) ดังนั้น สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ซึ่งเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเป็นอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาในปัจจุบันเน้นการส่งเสริมให้นักศึกษา ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย โดยจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่หลากหลายทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการบริการต่าง ๆ ที่หลากหลายและทันสมัย ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ไม่จำกัดเวลา ตามความต้องการ ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศให้ได้ตามวัตถุประสงค์ คือมีทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นสื่อบันทึกข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ต่าง ๆ ทรัพยากรสารสนเทศที่ทันสมัย สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งเน้นบริการเชิงรุกที่สามารถเข้าถึงผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ แม้ว่าสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีการพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง และมีผลสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นประจำทุกปี แต่ยังพบข้อเสนอแนะรวมถึงปัญหาต่าง ๆ ในการบริการของ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (2558: 42) ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้บริการ พบว่าผู้ใช้บริการมีข้อเสนอแนะให้งานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ควรปรับปรุงระบบ internet โดยเพิ่มสัญญาณ wifi ที่มีประสิทธิภาพ เพิ่มที่นั่งอ่านหนังสือและจำนวนหนังสือในการบริการให้เพียงพอ ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้บริการต่าง ๆ ที่ทันสมัย เช่น แจ้งรายชื่อหนังสือใหม่ที่มีให้บริการหรือแจ้งรายชื่อทรัพยากรสารสนเทศที่จัดซื้อใหม่ ปรับสถานที่ให้ดูทันสมัย ปรับปรุงผู้ให้บริการให้มีจิตบริการ

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ยังคงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มคุณภาพการให้บริการและตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการ โดยเริ่มศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการก่อน เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการให้บริการ จากนั้นจึงศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ เพื่อยืนยันแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ งานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการ งานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ งานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่

1.1 ผู้ใช้บริการ ประกอบด้วย เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา สังกัด/คณะ วัตถุประสงค์ในการใช้หอสมุด ประสบการณ์การใช้หอสมุด และประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ในการเข้าถึงข้อมูล ประสบการณ์การเข้ารับบริการใช้หอสมุด

1.2 ปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ

1.3 ความคิดเห็นของผู้ใช้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่

2.1 แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ประกอบด้วย ด้านผู้ให้บริการ ด้านบริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม

2.2 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้ให้บริการ ด้านการบริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม โดยใช้ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง เฉพาะผู้ที่เข้ามาใช้บริการในหอสมุด ดังนี้

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ปีการศึกษา 2559

2. ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในด้านผู้ให้บริการ ด้านการบริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม และแนวทางการพัฒนาการให้บริการของงานหอสมุดและสารสนเทศ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา คือ หอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

4. ระยะเวลา เริ่มดำเนินการ เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2559

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

ได้ทราบแนวทางการพัฒนาการให้บริการ งานหอสมุดและสารสนเทศ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้บริการ และแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ และนำผลจากการสัมภาษณ์มาดำเนินการ
2. เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร ที่เข้าใช้งานหอสมุดและสารสนเทศ ระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2559 สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำแนกเป็นนักศึกษาภาคปกติ จำนวน 40 คน อาจารย์จำนวน 2 คน และบุคลากร จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 44 คน

กลุ่มที่ 2 ประชากรทั้งสิ้น 7,506 คน ได้แก่ อาจารย์ 211 คนบุคลากร 192 คน นักศึกษาจำนวน 7103 คน จำแนกตามคณะ ได้แก่ คณะครุศาสตร์ จำนวน 2,280 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 1,595 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 812 คน และคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 2,416 คน ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาและอาจารย์จำนวน 370 คน จำแนกเป็นอาจารย์ จำนวน 10 คน บุคลากร จำนวน 9 คน และนักศึกษาจำนวน 351 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ กับนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรที่เข้าใช้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ เกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
2. ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูล กับนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร โดยนำผลจากขั้นตอนที่ 1 มาสอบถามในส่วนของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ งานหอสมุดและสารสนเทศ ได้แก่ ด้านผู้ให้บริการ ด้านการบริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านสภาพแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ โดยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง กับนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรที่เข้าใช้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2559 จำแนกเป็น นักศึกษาภาคปกติ จำนวน 40 คน อาจารย์ จำนวน 2 คน และบุคลากร จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 44 คน และ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลในส่วนของความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการ งานหอสมุดและสารสนเทศ ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ที่ เป็นนักศึกษา อาจารย์ และบุคลากร จำนวน 370 คน จำแนกเป็น อาจารย์ จำนวน 10 คน บุคลากร จำนวน 9 คน และนักศึกษา จำนวน 351 คน โดยใช้ช่วงเวลาเก็บระหว่างเดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2559 จนครบตามจำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหาโดยนำประเด็นปัญหา ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ และได้ข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาดำเนินการประชุมกลุ่มงานหอสมุดและสารสนเทศ เพื่อจัดทำข้อคำถามในขั้นตอนต่อไป
2. ใช้สถิติพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหา อุปสรรค และความคิดเห็นของผู้ใช้บริการหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 44 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา รองลงมา ได้แก่ อาจารย์ และบุคลากร มีวัตถุประสงค์ในการเข้าใช้บริการหอสมุดและสารสนเทศเพื่ออ่านหนังสือทั่วไป รองลงมาคือ เข้าใช้หอสมุดเพื่อค้นคว้าข้อมูลทำรายงานและเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ มีความถี่ในการเข้าใช้หอสมุดใช้โดยเฉลี่ย 1-5 ครั้งต่อสัปดาห์ ช่วงเวลาในการเข้าใช้บริการหอสมุด ช่วงเวลา 12.00-13.00 น. รองลงมา ช่วงเวลา 07.30-12.00 น. ส่วนใหญ่ใช้บริการยืม-คืน หนังสือและใช้คอมพิวเตอร์สำหรับเข้าถึงข้อมูลโดยการสืบค้นจาก Google และคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก

สภาพปัญหาอุปสรรคและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศในด้านต่าง ๆ พบว่า

1.1 ด้านผู้ให้บริการ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เกือบครึ่งมีความเห็นว่า ขาดผู้ให้บริการการให้บริการตอบคำถาม และความรู้ความชำนาญในการใช้เครื่องมือสืบค้น คิดเป็นร้อยละ 45.5

1.2 ด้านการบริการ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มากกว่าครึ่งมีความเห็นว่า มีปัญหาการให้บริการถ่ายสำเนาเอกสาร คิดเป็นร้อยละ 54.5

1.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ทรัพยากรสารสนเทศ (สิ่งพิมพ์) ที่มีบริการและเห็นว่าทรัพยากรสารสนเทศ (โสตทัศนวัสดุ) ไม่ทันสมัย คิดเป็นร้อยละ 75

1.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการพิมพ์งานยังไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 63.6

1.5 ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มากกว่าครึ่งมีความเห็นว่า ควรมีห้องศึกษาค้นคว้ากลุ่มย่อย รวมทั้งห้องน้ำภายในหอสมุด คิดเป็นร้อยละ 59

2. แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ

ผลการวิเคราะห์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านผู้ให้บริการ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศไว้ว่า ควรมีบรรณารักษ์ให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า และใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีช่วยสืบค้น นอกจากนั้นมีการพัฒนาความรู้ความชำนาญให้กับบรรณารักษ์ให้มีความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ การใช้อินเทอร์เน็ต

เพื่อให้บริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นการลดขั้นตอน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการทั้งที่จัดให้ส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาตนเอง

2.2 ด้านการบริการ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ ว่าควรมีบริการถ่ายสำเนาเอกสารในห้องสมุด สำหรับแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมจุดแข็ง พบว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าควรจัดทำป้ายแนะนำการสืบค้นด้วยฐานข้อมูลออนไลน์ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ควรจัดทำคู่มือการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ และควรประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์

2.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศว่า ควรจัดหาทรัพยากรประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา วิธีการสอน และสื่อต่าง ๆ รวมไปถึงการออกแบบสื่อการเรียนการสอน และสื่อโสตทัศน ได้แก่ รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาที่ทันสมัยเพิ่มมากขึ้น สำหรับแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมจุดแข็ง พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมบุ๊กแฟร์เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศประเภทสิ่งพิมพ์ เพื่อให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่ทันสมัย นอกจากนั้นยังมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีการจัดนิทรรศการหนังสือใหม่พร้อมแจกรายชื่อเป็นประจำเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ข่าวสารของทรัพยากรสารสนเทศใหม่ ๆ ที่เข้าหอสมุด

2.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศว่า ควรเพิ่มจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับพิมพ์งานและการจัดอบรมการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุด สำหรับแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมจุดแข็งพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าควรสนับสนุนให้ผู้ใช้บริการเข้ารับการอบรมใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ให้กับผู้ที่ไม่สะดวกในการใช้มือถือ หรือสมาร์ทโฟน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการได้เรียนรู้วิธีการใช้งานอย่างถูกต้อง และมีการสอนให้รู้วิธีการปฏิบัติการค้นคว้าด้วยตนเองแนะนำการสืบค้นออนไลน์ เพราะผู้ใช้บริการส่วนใหญ่สืบค้นข้อมูลได้ทุกที่ ทุกเวลา

2.5 ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ให้แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศว่า ควรจัดให้มีห้องศึกษาค้นคว้ากลุ่มย่อย ซึ่งในบริเวณชั้น 11 มีการจัดโต๊ะเป็นกลุ่มให้สะดวกการใช้เสียงในการทำงาน ศึกษาค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือทำรายงานร่วมกัน และเพิ่มจุดให้บริการนำดื่มด้านประตูทางเข้าห้องสมุด เนื่องจากผู้ใช้บริการที่เข้ามาใช้มีจำนวนมากในช่วงก่อนสอบ และใช้เวลาศึกษาค้นคว้าค่อนข้างนาน สำหรับแนวทางการพัฒนาเพื่อเสริมจุดแข็ง พบว่าผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าที่นั่งอ่านหนังสือมีเพียงพอ และบรรยากาศในห้องสมุดดี แม้มีเสียงดังบ้างก็ตาม ซึ่งงานหอสมุดและสารสนเทศได้ปรับปรุงทัศนียภาพโดยตู้หนังสือให้บริการเฉพาะชั้น 9 และ 10 และขยายพื้นที่นั่งอ่านให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อผู้ใช้บริการ

3. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 370 คน ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 94.8 มีวัตถุประสงค์ในการใช้ห้องสมุด พบว่าส่วนใหญ่ใช้เพื่ออ่านหนังสือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.2 รองลงมาใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ คิดเป็นร้อยละ 70.5 ใกล้เคียงกัน ความถี่ในการใช้บริการในระยะเวลา 1 เดือน พบว่าส่วนใหญ่ใช้บริการ 6-10 ครั้งต่อเดือนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 43.0 รองลงมาใช้บริการ 1-5 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 42.4 ใกล้เคียงกัน ลักษณะการเข้าใช้บริการห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้บริการภายในห้องสมุดมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 92.2 รองลงมาคือใช้ทั้งสองลักษณะควบคู่กันคือใช้ทั้งบริการภายในหอสมุดและผ่านเว็บไซต์ของหอสมุด คิดเป็นร้อยละ 78.6 สำหรับประเภทของบริการที่เข้าใช้ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้บริการห้องอ่านหนังสือมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.6

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ พบว่าโดยภาพรวมผู้ใช้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.83$) และเมื่อพิจารณาระดับความพึงพอใจในแต่ละด้านสามารถสรุปความพึงพอใจจากมากไปหาน้อยตามลำดับ โดยด้านที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุดเป็นลำดับแรกคือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{x}=3.88$) รองลงมา ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{x}=3.85$) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{x}=3.82$) ด้านผู้ให้บริการ ($\bar{x}=3.79$) และด้านการบริการ ($\bar{x}=3.77$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

3.1 ด้านผู้ให้บริการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจเกี่ยวกับผู้ให้บริการมีความเข้าใจและเต็มใจให้บริการ และสามารถให้บริการคำตอบและช่วยค้นคว้า ($\bar{x}=3.89$) รองลงมาคือผู้ให้บริการมีความพึงพอใจในประสิทธิภาพของการให้บริการ ($\bar{x}=3.81$) และผู้ให้บริการความรู้ความสามารถในการแนะนำบริการ การให้คำแนะนำการใช้บริการข้อมูลหอสมุดอย่างชัดเจน รวมทั้งมีความกระตือรือร้นและรวดเร็วในการให้บริการ ($\bar{x}=3.75$)

3.2 ด้านการบริการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก พบว่า ความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริการมีบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{x}=4.06$) รองลงมาคือการบริหารจัดเรียงทรัพยากรสารสนเทศบนชั้นถูกต้องง่ายต่อการค้นหา ($\bar{x}=3.79$) และบริการรับคืนนอกสถานที่โดยจัดตู้รับคืนไว้ตามจุดต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย ($\bar{x}=3.75$)

3.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก พบว่า การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศตรงตามความ

ต้องการของผู้ใช้ ($\bar{x}=4.05$) รองลงมาคือห้องอบรมการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติเพื่อการสืบค้นสารสนเทศ ($\bar{x}=4.03$) และการคัดเลือกทรัพยากรใหม่ ๆ เข้าห้องสมุด ($\bar{x}=3.93$)

3.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก พบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์ให้บริการอินเทอร์เน็ตและพิมพ์งานเพียงพอ ($\bar{x}=3.96$) รองลงมาคือเครื่องบริการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ (OPAC) เพียงพอ ($\bar{x}=3.91$) และช่องทางในการเสนอแนะข้อคิดเห็นที่หลากหลาย ($\bar{x}=3.82$)

3.5 ด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดระดับมาก พบว่าที่นั่งอ่านหนังสือพิมพ์และวารสารเป็นสัดส่วน ($\bar{x}=4.02$) รองลงมาคือการปรับปรุงภูมิทัศน์หอสมุดใหม่ที่ดีขึ้น ($\bar{x}=4.01$) และแผ่นป้ายบอกประเภทสิ่งพิมพ์และหมวดหมู่ที่ขึ้นหนังสืออย่างชัดเจน ($\bar{x}=3.96$)

อภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาการให้บริการของงานหอสมุดและสารสนเทศ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ในประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัญหาอุปสรรคและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการหอสมุดละสารสนเทศ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่รู้จักการใช้ห้องสมุดด้วยตนเอง เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา วัตถุประสงค์ในการเข้าห้องสมุดเพื่อเข้ามาอ่านหนังสือทั่วไป และเพื่อมาศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลสำหรับอาจารย์ส่วนใหญ่ที่เข้ามาห้องสมุดเพื่อหาข้อมูลสำหรับเตรียมการสอน และเพื่อพักผ่อนหย่อนใจอ่านหนังสือพิมพ์และวารสาร ในการใช้บริการของห้องสมุด ช่วงเวลาที่เข้าใช้ คือ 12.00–13.00 น. เพราะช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาพักกลางวัน ส่วนใหญ่ไม่มีการเรียนการสอน การเข้ามาใช้บริการยืม-คืนและบริการนั่งอ่านหนังสือ การค้นหาสารสนเทศโดยการสืบค้นจาก Google การใช้คอมพิวเตอร์ ส่วนใหญ่ใช้สืบค้นจากคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก มากกว่าสืบค้นจากเครื่องสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุด (OPAC) ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ได้ผ่านการอบรมการใช้ห้องสมุดในกิจกรรมการอบรมของห้องสมุด สำหรับอาจารย์ไม่เคยเข้ารับการอบรมการใช้ห้องสมุด ปัญหาอุปสรรคและความคิดเห็นของผู้ใช้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ จากสภาพปัญหา 5 ด้าน ลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริการและด้านผู้ให้บริการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่าทรัพยากรสารสนเทศ (สิ่งพิมพ์) มีให้บริการยังไม่ทันสมัย รองลงมา ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่จัดให้มีบริการไม่ตรงกับความต้องการ แต่ในทางกลับกันทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการนั้นตรงตามความต้องการ อีกทั้งยังมีบริการที่หลากหลาย สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ เพ็งสถาน (2546: 4) ที่ศึกษาความพึงพอใจของ

ผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่าปัญหาและอุปสรรคทางด้านทรัพยากรสารสนเทศ ล้าสมัย ไม่หลากหลาย ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่าเครื่องคอมพิวเตอร์พิมพ์งานที่ให้บริการยังไม่เพียงพอ รองลงมาเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ต รวมทั้งระบบเครือข่ายไร้สายขาดประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ เพ็งสถาน (2546: 4) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่าด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์จำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการ ไม่เพียงพอกับความต้องการ

ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่า ควรมีห้องศึกษาค้นคว้ากลุ่มย่อย เนื่องจากผู้ใช้จะได้ใช้เป็นทั้งศึกษาค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการจัดโต๊ะเป็นกลุ่มให้สะดวกการใช้เสียงในการทำงานศึกษาค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือทำรายงานร่วมกัน และเพิ่มจุดให้บริการเติมน้ำด้านประตูทางเข้าห้องสมุด รองลงมาที่นั่งอ่านหนังสือ และควรมีบริการน้ำดื่ม ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รุจิรา เหลืออุบล และน้ำลีน เทียมแก้ว (2554: 51) ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2554 พบว่า ด้านสถานที่/สิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีที่นั่งจัดไว้อย่างเป็นระเบียบ เพียงพอ และพร้อมให้บริการ

ด้านการบริการ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่า การจัดเรียงหนังสือบนชั้นหนังสือหายาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ น้ำลีน เทียมแก้ว (2555) ที่ศึกษาเรื่องความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2555 พบว่า ปัญหาการบริการจัดเรียงทรัพยากรบนชั้นไม่ถูกต้อง และหนังสือบางหมวดแน่นมาก นอกจากนี้ผู้ใช้บริการเห็นว่าการบริการถ่ายเอกสารทรัพยากรสารสนเทศยังไม่มีในหอสมุด แต่เนื่องจากสำนักวิทยบริการฯ ได้ประสานไปยังการคลังและพัสดุ พบว่า มีข้อจำกัดในเรื่องของระเบียบการคืนเงินให้กับมหาวิทยาลัย ดังนั้นจึงไม่สามารถให้บริการถ่ายสำเนาเอกสารในห้องสมุดได้ อย่างไรก็ตาม สำนักวิทยบริการฯ ได้อำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการ โดยอนุญาตให้ผู้ใช้บริการนำบัตรห้องสมุดยืมทรัพยากรสารสนเทศเพื่อไปถ่ายสำเนาเอกสารภายนอกได้ โดยกรอกรายละเอียดการยืมลงในสมุดยืม และคืนหนังสือภายใน 1 วันที่ยืมก่อนห้องสมุดปิดทำการ ใกล้เคียงกับงานวิจัยของ สหไทย ไชยพันธ์ (2553) ที่ศึกษาการใช้และความต้องการทรัพยากรสารสนเทศในการค้นคว้าการศึกษาของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์พบว่า ไม่มีเครื่องถ่ายเอกสารในห้องสมุดหรือบริเวณใกล้เคียง

ด้านผู้ให้บริการ ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่ายังขาดผู้ให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า รองลงมา ขาดความรู้ความชำนาญในการใช้เครื่องมือสืบค้น ซึ่งความคิดเห็นในด้านผู้ให้บริการแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้บริการที่ทำหน้าที่ให้บริการอยู่ในปัจจุบันยังขาดทักษะและคุณสมบัติในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ ควรเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ เพ็งสถาน (2546:

4) ที่ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ด้านบุคลากรขาดการแนะนำและเจ้าหน้าที่ขาดความรับผิดชอบ

2. แนวทางการพัฒนาการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศ

ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีแนวทางในการพัฒนาการให้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี 5 ด้าน ดังนี้

ด้านผู้ให้บริการ พบว่าควรมีการพัฒนาความรู้ในการให้บริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า และแนะนำผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการพัฒนาความเอาใจใส่ในการให้บริการ เนื่องจากการเป็นผู้ให้บริการมีความพร้อมทั้งความรู้ และจิตแห่งการบริการ เพื่อความประทับใจแก่ผู้มาใช้บริการ รองลงมา พัฒนาความรู้ความชำนาญ การให้บริการ เพิ่มทักษะการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ การพัฒนาความรู้ความชำนาญในการให้บริการยืม-คืน เพื่อการบริการที่มีประสิทธิภาพและเป็นการลดขั้นตอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการทั้งที่จัดให้ ส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ รุจิรา เหลืองอุบล และน้ำลิน เทียมแก้ว (2554: 51) ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2554 พบว่าการให้บริการในด้านบุคลากรควรจะพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านการบริการเพิ่มขึ้น คุณภาพการให้บริการด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การตรวจผู้ใช้บริการบริเวณทางเข้า-ออก ให้บริการด้วยความรวดเร็ว และให้คำแนะนำช่วยเหลือในการใช้บริการ

ด้านการบริการ พบว่าควรมีการบริการถ่ายสำเนาเอกสาร โดยอนุญาตให้ผู้ใช้บริการนำบัตรห้องสมุดมายืมทรัพยากรสารสนเทศเพื่อไปถ่ายสำเนาเอกสารภายนอกได้ และกรอกรายละเอียดการยืมและส่งคืนหนังสือภายใน 1 วันที่ยืมก่อนห้องสมุดปิดทำการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นันทา วิฑูตศักดิ์ (2536: 22) ที่พบว่า การให้บริการในสถาบันบริการสารสนเทศควรมีบริการถ่ายสำเนาสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อประหยัดเวลาในการคัดลอกและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้บริการ รวมทั้งมีป้ายแนะนำการสืบค้นและการค้นคว้าผ่านฐานข้อมูลออนไลน์ และจัดทำคู่มือการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ และจัดอบรมโดยกำหนดเป็นตาราง เพื่อให้ผู้ใช้มีโอกาสได้ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการบริการและควรจัดบริการแนะนำสอนการใช้หอสมุด เช่น การยืม-คืน การหาหนังสือบนชั้นและการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ จัดให้บริการโดยผ่านโทรศัพท์มือถือและให้บริการออนไลน์ เนื่องจากการเพิ่มช่องทาง และเพื่อประโยชน์สูงสุดในการเข้าใช้บริการ รองลงมาควรจัดบริการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และแนะนำการให้บริการแก่นักศึกษาและบุคลากร เพราะเป็นสิ่งสำคัญในการบริการไม่ว่าจะเป็นการสอนการใช้ห้องสมุด การสืบค้น และเพื่อให้ผู้ใช้มีโอกาสได้ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางในการบริการ และควรจัดบริการจัดส่งหนังสือตามความต้องการเป็นการบริการเชิงรุก เนื่องจากผู้ใช้ควรมีระเบียบปฏิบัติเดียวกัน และอาจก่อให้เกิดการสูญหายได้

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่าควรมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดหาทรัพยากรใหม่ ๆ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและการทำงานในอนาคต และเพื่อให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่ทันสมัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา เหลืองอุบล และน้ำลิน เทียมแก้ว (2554: 51) ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2554 พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ วารสารและหนังสือพิมพ์ที่บอกรับครอบคลุมกับความต้องการ สื่อโสตทัศนและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ครอบคลุมกับความต้องการ หนังสือตำรา ผลงานวิชาการครอบคลุมกับความต้องการ นอกจากนี้ยังเห็นว่า ควรจัดนิทรรศการหนังสือใหม่พร้อมแจกรายชื่อเป็นประจำเดือนเพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ข่าวสารของทรัพยากรสารสนเทศใหม่ ๆ ที่เข้าหอสมุด

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับพิมพ์งานและเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตให้กับผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้น และการจัดอบรมการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศของหอสมุดสนับสนุนให้ผู้ใช้บริการเข้ารับการอบรมใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติเนื่องจากการเปิดโอกาสให้ผู้ใช้บริการได้เรียนรู้วิธีการใช้งานอย่างถูกต้อง สนับสนุนการสืบค้นออนไลน์ เนื่องจากผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะใช้อีเมลและสมาร์ทโฟน ซึ่งสามารถค้นข้อมูลได้ทุกที่ ทุกเวลา เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการสอนให้รู้วิธีการปฏิบัติการค้นคว้าด้วยตนเอง

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าควรมีห้องศึกษาค้นคว้ากลุ่มย่อย เนื่องจากผู้ใช้จะได้ใช้เป็นที่พักศึกษาค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นที่ทำรายงานร่วมกัน รองลงมาเป็นการจัดที่นั่งอ่านหนังสือบริเวณชั้น 11 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงเดือน เจริญ (2553: 100 – 101) ได้ศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่มีต่อการบริการสารสนเทศ ของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าผู้ใช้บริการมีความคาดหวังในการจัดบริการที่นั่งอ่าน และมีจุดบริการน้ำดื่ม อาจเป็นเพราะผู้ใช้บริการเข้ามาใช้บริการจำนวนมากในช่วงก่อนสอบ และใช้เวลาศึกษาค้นคว้าค่อนข้างนาน

3. ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยรวมผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเข้ามาใช้เพื่ออ่านหนังสือรองลงมาเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ความถี่ 6-10 ครั้งต่อเดือน รองลงมาคือ 1 – 5 ครั้งต่อเดือน ลักษณะการเข้าใช้ส่วนใหญ่เข้าใช้ภายในห้องสมุด รองลงมาใช้ผ่านเว็บไซต์ ประเภทของบริการส่วนใหญ่ใช้ห้องอ่านหนังสือ รองลงมาคือบริการยืม-คืน ความพึงพอใจต่อการให้บริการงานหอสมุดและสารสนเทศใน 5 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อแก้ไขปัญหาการให้บริการให้เกิดคุณภาพสูงสุดต่อผู้ใช้บริการ ตลอดจนการดำเนินงานกลุ่มงานต่าง ๆ เพื่อแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการ เนื่องจากคุณภาพของการบริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมีความสัมพันธ์กัน คุณภาพการบริการส่งผลทางบวก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านผู้ให้บริการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พบว่าผู้ให้บริการมีความเข้าใจและเต็มใจให้บริการ และมีความสามารถให้บริการคำตอบและช่วยสืบค้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภากร ชาติโลหะ, สายสุณี ฤทธิรงค์ และอุฬาริน เฉยศิริ (2553: 37) ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าการให้คำแนะนำในการสืบค้นความรวดเร็วและความถูกต้องในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ การบริการโดยรวมของเจ้าหน้าที่ และมีความพึงพอใจต่อการบริการระดับมาก การมีประสิทธิภาพในการทำงาน และมีความรู้ความสามารถในการแนะนำบริการ ซึ่งสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านการบริการเพิ่มขึ้น การเข้าถึงบริการความน่าเชื่อถือในการบริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการ

ด้านการบริการ ภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก บริการที่ผู้ใช้บริการพึงพอใจในระดับมาก คือ บริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภากร ชาติโลหะ, สายสุณี ฤทธิรงค์ และอุฬาริน เฉยศิริ (2553: 37) ที่ศึกษาความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพาภาคปลายปีการศึกษา 2552 พบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในด้านการบริการยืม-คืนหนังสือทั่วไปในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ บริการจัดเรียงทรัพยากรสารสนเทศบนชั้นถูกต้องง่ายต่อการค้นหา ด้านการบริการโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยพึงพอใจระดับมากในเวลาเปิดบริการ (ทุกวัน เวลา 08.00-22.00 น.)

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการจัดหาทรัพยากรตรงตามความต้องการผู้ใช้ และทันสมัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาการให้บริการที่ผู้ใช้บริการ มีความต้องการให้มีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย รองลงมาและสอดคล้องกันกับแนวทางที่ผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดหาทรัพยากรใหม่ ๆ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนและการทำงานในอนาคต และเพื่อให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่ทันสมัย การใช้ทรัพยากรสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา เหลืองอุบล และน้ำลิน เทียมแก้ว (2554: 51) ได้ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีการศึกษา 2554 พบว่าผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ หนังสือ ตำรา ผลงานทางวิชาการ ครอบคลุมกับความต้องการ

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้บริการอินเทอร์เน็ตและพิมพ์งาน ทั้งนี้เนื่องจากทางสำนักวิทยบริการฯ มีการจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อให้บริการเพิ่มขึ้น และมีการจัดหาเครื่องบริการสืบค้นสารสนเทศ (OPAC) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาอุปสรรคผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่าเครื่องคอมพิวเตอร์พิมพ์งานที่ให้บริการยัง

ไม่เพียงพอ แต่ในทางกลับกันพบว่า เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ มีเพียงพอแล้ว

ด้านสภาพแวดล้อม ภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับมากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มีที่นั่งอ่านวารสารและหนังสือพิมพ์ที่เป็นสัดส่วน รองลงมาการปรับปรุงภูมิทัศน์หอสมุดใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผู้ใช้บริการที่มีความคิดเห็นว่า ควรมียุทธศาสตร์ศึกษาค้นคว้ากลุ่มย่อย เนื่องจากผู้ใช้จะได้ใช้เป็นที่ศึกษาค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นที่ทำงานหรือรายงานร่วมกัน และได้มีแนวทางในการพัฒนาให้มีการจัดโต๊ะเป็นกลุ่มให้สะดวกการใช้เสียงในการทำงาน ศึกษาค้นคว้าร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือทำรายงานร่วมกัน และเพิ่มจุดให้บริการเติมน้ำด้านประตูทางเข้าห้องสมุด รวมทั้งมีที่นั่งอ่านหนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉราภรณ์ เพ็ญสถาน (2546: 8) ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่าผู้ใช้บริการพึงพอใจระดับมาก ในด้านสถานที่สำหรับอ่านหนังสือ

4. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ด้านผู้ให้บริการ

4.1.1 ควรสนับสนุนให้ผู้ให้บริการมีความรู้ ภาษาต่างประเทศ สามารถสนทนากับให้บริการชาวต่างชาติได้

4.1.2 ควรมีการพัฒนาด้านทักษะ และความรู้ในการปฏิบัติงาน ด้วยการอบรมเพื่อส่งเสริมความเชี่ยวชาญในหน้าที่ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำงานห้องสมุด

4.1.3 ผู้ให้บริการควรมีสีหน้ายิ้มแย้ม และสุภาพแก่ผู้ใช้บริการ

4.2 ด้านบริการ

ควรจัดหาเครื่องถ่ายเอกสารภายในห้องสมุด เพื่อความสะดวกในการถ่ายสำเนาเอกสารของผู้ใช้บริการ

4.3 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศที่มีให้บริการหาไม่พบ ควรตรวจการจัดเรียงหนังสือที่ชั้นให้ถูกต้อง

4.4 ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

จุดบริการเครือข่ายไร้สาย และการเชื่อมต่อไม่ควรหลุดบ่อยเกินไป

4.5 ด้านสภาพแวดล้อม

4.5.1 การจัดภูมิทัศน์ห้องสมุดใหม่ดี แต่มีที่นั่งอ่านหนังสือน้อยมาก

4.5.2 ควรเพิ่มที่นั่งอ่านหนังสือช่วงก่อนสอบ

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.1 ควรมีการศึกษาประเภทของทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการ ซึ่งจะช่วยให้มองเห็นภาพการใช้สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้เพียงพอ

5.2 ควรศึกษาการใช้ฐานข้อมูลต่าง ๆ ในห้องสมุด เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค ความต้องการและความพึงพอใจในการบริการสืบค้นฐานข้อมูล

บรรณานุกรม

- ครรชิต มาลัยวงศ์. (2551). **มาตรฐานไอทีสำหรับสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไอ.ซี.ซี.อินเตอร์เนชั่นแนล
- นันทา วิฑูตศักดิ์. (2536). **สารนิเทศและการศึกษาค้นคว้า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ดี.ดี.บุ๊คส์ไตร์.
- น้ำลิน เทียมแก้ว. (2555). **ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- บุหลัน อัยตระกูล. (2548). **ความต้องการใช้สารสนเทศธุรกิจของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (2553). **ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ**. ค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2559, จาก <https://www.dru.ac.th/index.php?menu=detail&action=objective>
- มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2553). **รายงานประจำปี 2553**. กรุงเทพฯ: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- รุจิรา เหลืองอุบล และน้ำลิน เทียมแก้ว. (2554). **ความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปี การศึกษา 2554**. มหาสารคาม: สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วงเดือน เจริญ. (2553). **ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่มีต่อบริการสารสนเทศสำนักหอสมุด**. ชลบุรี: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สหไทย ไชยพันธ์. (2553). **รายงานการวิจัยเรื่องการใช้และความต้องการทรัพยากรสารสนเทศในการค้นคว้าการศึกษาของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**. นราธิวาส: มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). **สถิติการใช้งานฐานข้อมูล**. ค้นเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2555, จาก http://www.uni.net.th/UniNet2011/report/statistic_using_rfdb.php
- สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. (2549). **มาตรฐานห้องสมุด พ.ศ. 2549**. ค้นเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2555, จาก <http://tla.or.th/index.php/about-association/standard>
- อมรรัตน์ ลอจจันทร์. (2555). **การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการใช้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อัจฉราภรณ์ เพ็งสถาน. (2546). **รายงานการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ**. สงขลา: สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ.

อภากร ธาตุโลหะ, สายสุนี ฤทธิรงค์ และอุฬาริน ฉวยศิริ. (2553). การศึกษาความพึงพอใจต่อการให้บริการของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2552. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

อารีย์ ชื่นวัฒนา. (2545). ความต้องการใช้สารสนเทศ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30,3: pp.607-610. Retrieved June 29, 2012, from [http://www. watpon.com/table/mogan.pdf](http://www.watpon.com/table/mogan.pdf)

ข้อจำกัดของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

Limitations on Thai Law Regarding Using a Private Vehicle as Security for the Performance of an Obligation

ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล¹

บทคัดย่อ

ในสังคมไทยปัจจุบันมีประชาชนจำนวนมากที่ต้องการเงินหมุนเวียนใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิต วิธีการหนึ่งที่ได้มาซึ่งเงินหมุนเวียนเมื่อมีความจำเป็น คือ การกู้ยืมเงิน และในการกู้ยืมเงินของประชาชน เจ้าหนี้มักจะต้องการหลักประกันเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ แต่การให้หลักประกันในบางกรณีตามกฎหมายยังไม่สอดคล้องกับความต้องการใช้ประโยชน์ในระหว่างเป็นประกัน และเจ้าหนี้ยังไม่มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมาย ในการนี้ผู้เขียนจึงมีความประสงค์ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับข้อจำกัดของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคล เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ที่มีใช้หลักประกันทางธุรกิจของประชาชน

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า กฎหมายไทยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนึ่งของประชาชนโดยทั่วไปได้ จึงเห็นควรปรับปรุงกฎหมายในส่วนของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้สอดคล้องกับความต้องการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนี้และทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่เจ้าหนี้ผู้รับหลักประกัน จึงจะสามารถส่งเสริมการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: รถยนต์นั่งส่วนบุคคล ประกันหนี้ เจ้าหนี้มีประกัน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail : arjan.kai@hotmail.com

Limitations on Thai Law Regarding Using a Private Vehicle as Security for the Performance of an Obligation

Yingsak Pechnil

Abstract

Many Thai people nowadays need a revolving fund to pay for their everyday living costs. One of the ways to get a needed revolving fund is borrowing. Normally, a creditor often requires security to ensure the performance of a debtor. However, security in some cases does not secure the performance of an obligation. For this reason, a creditor is not treated as a secured creditor under Thai law. This study is therefore designed in an attempt to examine and analyze the fact and legal provisions in relation to limitations on Thai law regarding using a private vehicle as security for the performance of an obligation. Overall, this study aims to explore the ways that lead to an amendment to Thai law. Thus, a private vehicle can be properly used by the general public as security for the performance of an obligation.

The study reveals that according to Thai legal provisions set forth in the Civil and Commercial Code (CCC) and the Business Security Act (BSA) B.E. 2558 (2015), a private vehicle is not properly considered to be security for the performance of an obligation to be used by the general public. It is therefore suggested that there should be an amendment to the Thai Civil and Commercial Code (CCC) for a private vehicle to be properly accepted as security for the performance of an obligation. This also helps assure the creditor of the payment. An amendment therefore helps lead to a more effective and systematic approach to using a private vehicle as security for the performance of an obligation.

Keywords: private vehicle, security for the performance of an obligation, secured creditor

แนวคิดและความเป็นมา

การประกันการชำระหนี้ ถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญของสถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ในการปล่อยสินเชื่อหรือการให้กู้ยืมเงิน สืบเนื่องมาจากการให้สินเชื่อ (credit facility) เจ้าหนี้จะต้องมีความมั่นใจว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้คืนได้ หรือถ้าหากลูกหนี้หรือผู้ขอสินเชื่อจะไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้สามารถที่จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันได้ การประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สิน จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของเจ้าหนี้เพื่อประกันการชำระหนี้ของลูกหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามสัญญาซึ่งโดยปกติแล้วตามกฎหมายเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิง ตลอดทั้งสิทธิเรียกร้องที่ลูกหนี้ที่มีต่อบุคคลภายนอกได้อยู่แล้วแต่ในทางความเป็นจริงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213 และมาตรา 214 เมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ เจ้าหนี้ไม่อาจคาดเดาได้ว่าลูกหนี้จะชำระหนี้ตามสัญญา หรือลูกหนี้อาจหลบหนีไม่ยอมชำระหนี้ (ประเสริฐ ตัณศิริ, สุรพล วิเศษโกสิน และชูชาติ ศิรินิล, 2541: 1)

ในบริบททางสังคมปัจจุบัน “รถยนต์นั่งส่วนบุคคล” เป็นทรัพย์สินมีค่าประเภทหนึ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่มีไว้ในครอบครองเพื่อประโยชน์ในการเดินทางเพื่อความสะดวก จึงนับได้ว่ารถยนต์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน และมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ใช้รถยนต์ในการประกันการชำระหนี้ในลักษณะที่เรียกว่า “จำนำทะเบียนรถยนต์” เพื่อเป็นทางออกในการสร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้ แต่ในทางกฎหมายการจำนำทะเบียนรถยนต์นั้น มีลักษณะเป็นการที่เจ้าหนี้อัดทะเบียนรถยนต์และทำสัญญาโอนลอยไว้ให้กับเจ้าหนี้ และถ้าหากว่าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้จะโอนรถยนต์นั้นเป็นของตนเองแทนการชำระหนี้ ซึ่งกรณีดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นการประกันการชำระหนี้ตามกฎหมาย ไม่ว่าจะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่น แต่มีลักษณะเป็นสัญญาทั่วไปที่อาจบังคับได้ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าการทำสัญญาในลักษณะการประกันการชำระหนี้โดยตรง เนื่องจากการเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายนั้น จะส่งผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น และถ้าหากลูกหนี้ตกเป็นบุคคลล้มละลายในภายหลัง เจ้าหนี้มีประกันจะมีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ส่วนการประกันหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจตามกฎหมายใหม่ที่พัฒนาขึ้นเพื่อรองรับการประกันหนี้ในรูปแบบที่ไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ นั้น ถ้าหากพิจารณาความหลักการตีความกฎหมายโดยอาศัยเหตุที่มีการแก้ไขข้อบกพร่องที่มีอยู่ก่อนออกกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นเครื่องมือช่วยตีความ (ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ, 2548: 11) จะพบว่าพระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับสำหรับหลักประกันทางธุรกิจ เพราะปรับปรุงแก้ไขโดยแก้ไขข้อบกพร่องในการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจมิใช่การประกันการหนี้ส่วนบุคคลของประชาชนทั่วไป

เพราะฉะนั้นบทความนี้จะได้ทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อกฎหมายเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์กับฐานะการเป็นเจ้าหนี้มีประกันของเจ้าหนี้ตามกฎหมายในหนี้ส่วนบุคคลของ

ประชาชน เพื่อประโยชน์ในการประยุกต์ใช้กฎหมายประกันหนี้ในทางปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนและสังคมต่อไป และมีลักษณะเป็นการประสานประโยชน์ระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในเมื่อลูกหนี้ส่วนหนึ่งมีเจตนาใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นประกันการชำระหนี้อยู่แล้ว จึงควรพัฒนาสู่การประกันการชำระหนี้ที่ขอบด้วยกฎหมายสามารถบังคับได้เช่นเดียวกับการจำนอง การจำนำ หรือการประกันหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการกู้ยืมเงินโดยมีรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นหลักประกัน

ในการพัฒนาการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ซึ่งมีฐานะเป็นสังหาริมทรัพย์และเป็นทรัพย์สิน ที่เคลื่อนที่ได้เสมอ ตลอดจนมูลค่าหรือราคาของทรัพย์สินย่อมเสื่อมลงในอนาคต แตกต่างจากอสังหาริมทรัพย์ ที่มูลค่าอาจเพิ่มขึ้นในอนาคตได้ การพัฒนาระบบการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลจึงอาจจะต้องพัฒนาภายใต้หลักการดังกล่าวด้วย ซึ่งอาจจะพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับการติดตามมูลค่าของหลักประกัน (value tracing concepts) แนวคิดเกี่ยวกับการบังคับจากค่าสินไหมทดแทนจากหลักประกันในกรณีที่รถยนต์หลักประกันได้รับความเสียหายและได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนมาใช้ในการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล หรือการทดแทนด้วยทรัพย์สินอื่นที่ได้มาหรือสืบเนื่องมาจากทรัพย์สินหลักประกัน

ปัญหาการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคล

รถยนต์ ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 หมายถึง รถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ และรถยนต์ส่วนบุคคล สำหรับการใช้รถยนต์เป็นประกันการชำระหนี้ตามบทความนี้จะได้อธิเคราะห์กรณีของรถยนต์นั่งส่วนบุคคล ซึ่งตามพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันให้ความหมายว่า รถยนต์นั่งส่วนบุคคล และรถยนต์บรรทุกส่วนบุคคล ซึ่งมีได้ใช้ประกอบการขนส่งตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และเป็นรถยนต์ที่ประชาชนทั่วไปไม่มีไว้ในครอบครองและมักจะใช้เป็นประกันหนี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่พอจะสามารถทำได้ เช่น การจำนำทะเบียน การนำไปทำสัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น แต่การประกันการชำระหนี้โดยใช้รถยนต์ตามกฎหมายว่าด้วยการประกันการชำระหนี้และมีผลให้เจ้าหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันนั้นไม่มีกฎหมายรองรับ เว้นแต่ในปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ขึ้นใช้บังคับ ทำให้สามารถนำรถยนต์มาใช้เป็นประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจได้โดยไม่ต้องส่งมอบรถยนต์ซึ่งเป็นหลักประกัน แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวหากพิจารณาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้วเห็นว่าเป็นการใช้รถยนต์เป็นหลักประกันในทางธุรกิจ จึงอาจจะไม่ครอบคลุมประเด็นการประกันการชำระหนี้ของประชาชนทั่วไปที่ต้องการประกันหนี้ที่มีใช้การกู้เงินเพื่อธุรกิจและเจ้าหนี้อาจจะมิใช่สถาบันการเงินตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพราะฉะนั้นถ้าวิเคราะห์เกี่ยวกับการนำรถยนต์ ซึ่งเป็นรถยนต์นั่งส่วนบุคคล และมีลักษณะเป็นสังหาริมทรัพย์สามารถเคลื่อนที่ได้ และเป็นสังหาริมทรัพย์ที่มีการเสื่อม

ราคา และมีความเสี่ยงในการใช้งานและก่อให้เกิดความเสียหายได้มากกว่าทรัพย์สินประเภทอื่นมาเป็นประกันการชำระหนี้และประชาชนเป็นผู้นำมาเป็นประกันหนี้โดยมิใช่เป็นหนี้ทางธุรกิจ ตามกฎหมายไทย ปัจจุบันจะพบว่าไม่สามารถนำมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ไม่ว่าด้วยการจำนอง จำน่า หรือสัญญาหลักประกันทางธุรกิจตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ หรือในบางกรณีอาจจะสามารถทำได้แต่ไม่เอื้อประโยชน์ในการใช้ทรัพย์สินของประชาชน เช่น การจำนองซึ่งจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนอง เพราะฉะนั้นจึงไม่เป็นประโยชน์ต่อลูกหนี้ในการใช้ประโยชน์จากรถยนต์ดังกล่าวได้ ส่วนหนึ่งเจ้าหนี้และลูกหนี้หลีกเลี่ยงกรณีดังกล่าวด้วยการทำสัญญาจำนองทะเบียนรถยนต์ อันมีลักษณะเป็นข้อตกลงหรือสัญญาทั่วไปที่สามารถทำได้ แต่เจ้าหนี้มิได้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน และถ้าหากรถยนต์ได้รับความเสียหายเจ้าหนี้มิได้มีฐานะเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยตามกฎหมาย ฉะนั้นการประกันหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลกรณีที่มีใช้การประกันหนี้ทางธุรกิจยังมีข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ของประชาชนและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่เจ้าหนี้

ในขณะที่รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นทรัพย์สินที่ประชาชนทั่วไปไว้ในครอบครอง และเป็นทรัพย์สินที่ประชาชนมักจะใช้เพื่อเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบ แต่ไม่สามารถทำสัญญาประกันหนี้โดยตรงได้ ส่งผลให้กระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัด สถาบันการเงินจึงหาทางออกด้วยการทำข้อตกลงหรือสัญญาที่มีลักษณะเป็นสัญญาทั่วไปเพื่อเป็นประกันการปฏิบัติตามสัญญา หรือมีการมอบอำนาจแบบโอนลอยไว้เมื่อผิดนัดเจ้าหนี้สามารถโอนรถยนต์หลักประกันเป็นของตนเองได้ทันที กรณีนี้อาจสร้างความไม่สงบให้เกิดขึ้นในสังคมได้และอาจสร้างความเสียหายเดือดร้อนแก่ลูกหนี้ได้ จึงควรจะมีแนวทางที่สอดคล้องกับการประกันการชำระหนี้ของประชาชนด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลที่มีใช้การประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจแต่เป็นหนี้ทั่วไป เพื่อให้ประชาชนสามารถนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยตรง สร้างความมั่นใจแก่เจ้าหนี้และลูกหนี้ในการทำสัญญาหลักประกัน

วิเคราะห์ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำหรับกฎหมายหลักประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และมีผลบังคับใช้ในปัจจุบันนั้นมีเพียง การจำนอง การจำนำ สิทธิยึดหน่วงและบุริมสิทธิเท่านั้น และบทบัญญัติของกฎหมายในลักษณะดังกล่าวก็ไม่เอื้อต่อการใช้ประโยชน์จากหลักทรัพย์บางประเภทที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น โครงการหรือกิจการ (project) บัญชีลูกหนี้ (account) อุปกรณ์ (equipment) สินค้าคงเหลือ (inventory) เครื่องมือเครื่องใช้ (instrument) สินค้าอุปโภคบริโภค (consumer goods) หรือทรัพย์สินไม่มีรูปร่าง (general intangibles) ที่ประชาชนมีอยู่เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้และในขณะที่เดียวกันลูกหนี้สามารถใช้หลักทรัพย์ดังกล่าวในการผลิต จำหน่าย หรือประกอบธุรกิจเพื่อหารายได้มาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ได้ด้วยอีกทางหนึ่ง ผู้ประกอบการจึงไม่สามารถใช้ทรัพย์สินดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุด (maximise profit) ได้อย่างแท้จริง (ปกรณ นิลประพันธ์, 2543: 83) แต่ในส่วนนี้รัฐได้ตรา

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2548 เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวแล้ว แต่ในขณะเดียวกันกรณีของประชาชนทั่วไปต้องการกู้เงินและนำทรัพย์สินบางประเภทมาเป็นหลักประกัน เช่น รถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันไม่สามารถทำได้เนื่องจากมีข้อจำกัดของกฎหมาย ในส่วนนี้จะได้ทำการวิเคราะห์หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินได้มีการจำแนกออกเป็นการจำนอง การจำนำ สำหรับการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงอาจทำได้ด้วยการจำนำ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 747 ซึ่งบัญญัติว่า อันว่าจำนำนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้จำนำ ส่งมอบสังหาริมทรัพย์สิ่งหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้รับจำนำ เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ จากบทบัญญัติดังกล่าว การจำนำมีข้อจำกัดด้วยการส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำ ถ้าหากจะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำลูกหนี้จะไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นในระหว่างนำมาเป็นหลักประกันเพราะฉะนั้นจึงไม่นิยมนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ด้วยการจำนำเพราะข้อจำกัดของกฎหมายดังกล่าวขัดแย้งกับการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินที่จำนำระหว่างเป็นประกันการชำระหนี้ตามสัญญา โดยสัญญาจำนำเป็นการประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์ที่สามารถเคลื่อนที่ได้ ลูกหนี้จะต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินให้กับเจ้าหนี้เพื่อเป็นประกันหนี้ แต่ลูกหนี้ยังมีกรรมสิทธิ์เหนือทรัพย์สินนั้นอยู่และลูกหนี้มีสิทธิได้รับทรัพย์สินหลักประกันคืนเมื่อได้ทำการชำระหนี้เสร็จสิ้นแล้ว (ถาวร โพธิ์ทอง, 2528: 9)

ส่วนการจำนองไม่อาจทำได้ตามกฎหมาย เพราะการจำนองจำกัดประเภทของทรัพย์สินที่จำนอง รถยนต์เป็นสังหาริมทรัพย์ที่ไม่อาจจำนองได้ตามกฎหมาย ยกเว้นสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ เช่น แพ สัตว์พาหนะ เรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป สามารถนำมาจำนองได้ เพราะฉะนั้นการประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังกล่าว ในกรณีของการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้สามารถทำได้ด้วยการจำนำเท่านั้น แต่กระบวนการของกฎหมายไม่เอื้อประโยชน์ต่อลูกหนี้ในการใช้สอยทรัพย์สินหลักประกันและเป็นภาระแก่เจ้าหนี้ในการดูแลหลักประกันในระหว่างการประกันการชำระหนี้จากข้อจำกัดดังกล่าวลูกหนี้และเจ้าหนี้จึงไม่นิยมประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์ด้วยการจำนำ

แต่อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงทางสังคม เจ้าหนี้และลูกหนี้ส่วนหนึ่งอาจหลีกเลี่ยงการทำสัญญาในลักษณะการประกันหนี้ แต่อาศัยหลักของการทำสัญญาทั่วไปตกลงเพื่อใช้รถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นประกันหนี้ ไม่ว่าจะดำเนินการผ่านระบบของสัญญาเช่าซื้อ หรือการจำนำทะเบียนรถยนต์ การทำสัญญาโอนลอยไว้ให้กับเจ้าหนี้ เป็นต้น ซึ่งสามารถทำได้เพราะสัญญาหมายถึงหนี้หรือความผูกพันสอง

ฝ่ายอันเกิดจากความตกลงยินยอมระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แต่กรณีดังกล่าวเจ้าหนี้ไม่ได้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามพระราชบัญญัติล้มละลายแต่อย่างใด

2. การนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

จากข้อกำหนดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รัฐจึงได้ออกกฎหมายใหม่ฉบับหนึ่ง คือ พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เพื่อเปิดโอกาสให้ลูกหนี้สามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ ไม่ว่าทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิเรียกร้อง เครื่องจักร รถยนต์ และสิ่งหามทรัพย์อื่น แต่มุ่งเน้นการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจเพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้นโดยอยู่ในรูปแบบของสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ

พระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาตรา 5 บัญญัติหลักว่า สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ คือ สัญญาซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ให้หลักประกัน ครอบทรัพย์สินไว้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ผู้รับหลักประกันเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่จำเป็นต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้รับหลักประกัน จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงสอดคล้องกับการนำทรัพย์สินประเภทรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันหนี้โดยไม่ต้องส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินหลักประกันให้กับเจ้าหนี้ แต่ถ้าเป็นลูกหนี้ที่เป็นประชาชนทั่วไปไม่ได้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเพื่อประกอบธุรกิจก็อาจจะไม่ได้รับการพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้ และอีกประการหนึ่งเจ้าหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจจะต้องเป็นสถาบันการเงินหรือบุคคลตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงเท่านั้น

จากข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เกี่ยวกับข้อมูลการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจภายหลังที่พระราชบัญญัติดังกล่าวมีผลบังคับใช้ระหว่างวันที่ 4 กรกฎาคม 2559 ถึง 8 พฤศจิกายน 2560 พบว่ามีการนำเครื่องจักร รถยนต์ เรือ สิ่งหามทรัพย์อื่นจดทะเบียนเป็นประกันการชำระหนี้มีมูลค่าถึง 480,809 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 13.68 ของการประกันการชำระหนี้ด้วยการจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ เพราะฉะนั้นจากข้อมูลดังกล่าวส่วนหนึ่งมีการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจดังกล่าว

เพราะกรณีดังกล่าวมีข้อจำกัดหากพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายจะพบว่า พระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์สำหรับการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจ เพราะฉะนั้นจึงไม่อาจครอบคลุมถึงสินเชื่อรายย่อยหรือสินเชื่อรายบุคคลที่ประชาชนเป็นลูกหนี้แต่ไม่ได้ดำเนินธุรกิจ แนวทางตามพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ แต่จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปใช้ระบบดังกล่าวได้รวมทั้งใช้กับเจ้าหนี้ทั่วไปได้ด้วยสำหรับกรณีนี้

เพราะฉะนั้นการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ ถ้าหากวิเคราะห์หลักเกณฑ์และเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 เป็นทางออกเพียงส่วนหนึ่งของการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจเท่านั้น แต่ไม่เอื้อต่อการให้สินเชื่อรายบุคคลหรือสินเชื่อรายย่อยที่ประชาชนทั่วไปเป็นลูกหนี้ให้สามารถนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ จึงควรพัฒนาแนวทางของกฎหมายที่ลดข้อจำกัดของประชาชนในการนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยตรงด้วยการพัฒนาแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ภายใต้แนวคิดเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ แต่ใช้สำหรับการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลสำหรับลูกหนี้ทั่วไป

สิทธิของเจ้าหนี้กรณีนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้

สำหรับสิทธิของเจ้าหนี้กรณีนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ สิทธิของเจ้าหนี้ที่มีต่อทรัพย์สินหลักประกันสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. กรณีการประกันการชำระหนี้ด้วยการทำสัญญาทั่วไปในลักษณะการมอบอำนาจโอนลอย กรณีดังกล่าวถือว่าเป็นหนี้สามัญ สิทธิของเจ้าหนี้ไม่แตกต่างจากเจ้าหนี้สามัญ ไม่มีสิทธิเหนือทรัพย์สินก่อนเจ้าหนี้อื่น แต่อย่างไรก็ตาม เพียงแต่ความได้เปรียบจากการมอบอำนาจในการโอนลอยจะทำให้เจ้าหนี้สามารถโอนทรัพย์สินนั้น เป็นของตนเองได้ง่ายขึ้นเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามเจ้าหนี้อื่นก็มีสิทธิที่จะบังคับทรัพย์สินหลักประกันได้เช่นเดียวกัน แม้ว่าจะมีการมอบอำนาจโอนลอยไว้ก็ตาม กรณีนี้ความมั่นใจของเจ้าหนี้ที่มีเหนือหลักประกันในทางกฎหมายยังถือว่าไม่ได้สร้างความมั่นใจให้กับเจ้าหนี้มากนัก ประกอบกับรถยนต์นั่งส่วนบุคคลที่เป็นหลักประกันยังอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้อยู่ในขณะนั้น

2. กรณีการประกันการชำระหนี้ตามสัญญาหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2548 เจ้าหนี้ถือว่าเป็นเจ้าหนี้มีประกันที่มีสิทธิเหนือเจ้าหนี้อื่นในหลักประกัน สามารถบังคับชำระหนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และตามพระราชบัญญัติล้มละลาย เพราะฉะนั้นในกรณีนี้เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินในฐานะเจ้าหนี้มีประกัน สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับเจ้าหนี้ในการปล่อยสินเชื่อแม้ว่าทรัพย์สินหลักประกันจะอยู่ในความครอบครองของลูกหนี้ก็ตาม

3. กรณีการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์นั่งส่วนบุคคลโดยให้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน เจ้าหนี้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในฐานะหลักประกันทั้งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติล้มละลาย แต่จะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนากฎหมายประกันการชำระหนี้ให้ลูกหนี้ที่เป็นประชาชนทั่วไปสามารถนำรถยนต์นั่งส่วนบุคคลมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยตรงโดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ กรณีนี้จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับเจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบได้โดยตรงและง่ายขึ้น เจ้าหนี้ก็มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามสัญญาประกันที่มีใช้การจำนองหรือการจำนำ และมีใช้สัญญาหลักประกันทางธุรกิจแต่เป็นสินเชื่อส่วนบุคคลและสามารถนำระบบดังกล่าวมาใช้กับเจ้าหนี้ที่เป็นเอกชนทั่วไปได้ด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อกฎหมายเกี่ยวกับประกันการชำระหนี้ด้วยทรัพย์สินประกอบกับการศึกษาข้อเท็จจริงทางสังคมเกี่ยวกับการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้สามารถสรุปได้ว่า การนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ตามกฎหมายในปัจจุบัน ยังไม่เอื้อประโยชน์ต่อการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ของประชาชนทั่วไป ไม่ว่าการประกันการชำระหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจำนอง การจำนำ หรือการประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 ที่ตราขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตาม ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมายทำให้การนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ โดยกรณีดังกล่าวยังไม่สามารถใช้บังคับกับการที่ประชาชนทั่วไปกู้เงินจากสถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ทั่วไปและนำรถยนต์มาเป็นหลักประกันซึ่งสามารถจำแนกปัญหาและอุปสรรคของข้อกฎหมายกับการประยุกต์ใช้กับข้อเท็จจริง ดังนี้

(1) การจำนอง จำกัดประเภททรัพย์สินหลักประกันเฉพาะอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ส่วนกรณีของทรัพย์สินที่มีการจดทะเบียนก็ได้ครอบคลุมถึงรถยนต์ที่มีการจดทะเบียนรถยนต์ เพราะฉะนั้นรถยนต์จึงไม่อาจจำนองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

(2) การจำนำ แม้ว่าการจำนำจะสามารถทำได้ด้วยการนำสังหาริมทรัพย์มาจำนำและรถยนต์มีฐานะเป็นสังหาริมทรัพย์ก็ตาม แต่การจำนำจะต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันให้อยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้ ลูกหนี้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินในระหว่างเป็นหลักประกันได้ เพราะฉะนั้นการจำนำจึงไม่เอื้อประโยชน์ในความเป็นจริงต่อประชาชนถ้าหากนำรถยนต์เป็นประกันการชำระหนี้ด้วยการจำนำ

(3) สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มีเจตนารมณ์เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนของผู้ประกอบการธุรกิจ ให้สามารถนำทรัพย์สินอื่น ๆ ที่ไม่สามารถประกันหนี้ได้ให้สามารถนำมาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกันภายใต้สัญญาหลักประกันทางธุรกิจ แต่กรณีดังกล่าวถ้าพิจารณาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายยังไม่ครอบคลุมถึงกรณีประชาชนทั่วไปที่มีได้กู้ยืมเงินเพื่อใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ ให้สามารถกู้ยืมเงินและใช้รถยนต์เป็นหลักประกันได้

ทั้งสามกรณีดังกล่าวยังมีข้อจำกัดที่ประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ด้วยการนำทรัพย์สินประเภทรถยนต์มาเป็นหลักประกัน เพื่อให้เจ้าหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกันตามกฎหมาย และลูกหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบได้ง่ายขึ้นเพราะเจ้าหนี้มีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินหลักประกันหรือจากสัญญาประกันภัยรถยนต์ถ้าหากเกิดกรณีรถยนต์ที่เป็นหลักประกันได้รับความเสียหายตามกรรมธรรม์ประกันภัยเพื่อเป็นประกันแก่เจ้าหนี้อีกชั้นหนึ่ง

เพราะฉะนั้นเพื่อให้ระบบการประกันการชำระหนี้ด้วยรถยนต์ สามารถบังคับใช้กับกรณีที่ประชาชนทั่วไปกู้เงินกับสถาบันการเงินหรือเจ้าหนี้ทั่วไป สามารถใช้รถยนต์เป็นประกันการชำระหนี้ได้ จึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. ปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยการนำแนวคิดเกี่ยวกับการประกันการชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติหลักประกันทางธุรกิจ พ.ศ. 2558 มาเป็นกรอบในการตรากฎหมาย กำหนดให้มีการสามารถนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินหลักประกัน โดยใช้ระบบสัญญาหลักประกันและสามารถใช้บังคับกับกรณีทั่วไปได้ไม่จำกัดเฉพาะการประกันการชำระหนี้ทางธุรกิจเท่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้มีการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย เจ้าหนี้มีฐานะเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ลูกหนี้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินกู้ได้ง่ายขึ้นและมีระบบมากขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการจำนำทะเบียนรถยนต์ที่เป็นทางออกในปัจจุบันของเจ้าหนี้และลูกหนี้

2. พัฒนาระบบการบังคับหลักประกันกรณีการนำรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการประกันการชำระหนี้ตามที่เสนอแก้ไขในข้อ 1 และมีความเหมาะสมกับการรถยนต์มาเป็นประกันการชำระหนี้ไม่ว่าการบังคับหลักประกันด้วยตนเอง หรือการบังคับหลักประกันโดยผ่านกระบวนการทางศาล เพื่อให้เจ้าหนี้สามารถบังคับหลักประกันได้ง่ายขึ้นกรณีที่ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามสัญญาหลักประกัน

3. กำหนดความชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าหนี้กรณีที่ยอดหนี้บางส่วนบุคคลได้รับความเสียหายจากอุบัติเหตุหรือเหตุอื่นใดในอันที่จะส่งผลให้เจ้าหนี้มีสิทธิตามสัญญาประกันภัยที่มีเหนือรถยนต์คันดังกล่าวที่เป็นหลักประกัน แม้ว่าเจ้าหนี้จะมีได้มีฐานะเป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาก็ตาม จึงเห็นสมควรปรับปรุงเพิ่มเติมหลักการดังกล่าวไว้ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยเพื่อให้สามารถบังคับใช้กับกรณีประชาชนทั่วไปใช้รถยนต์เป็นหลักประกันการชำระหนี้ด้วย

บรรณานุกรม

- ดาวพฤษ. (2519). คำมั่นสัญญา. วารสารตุลพาห, 23 (4): 33.
- ถาวร โพธิ์ทอง. (2528). อธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันด้วยบุคคลและ
ทรัพย์สิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร และวิชา มหาคุณ. (2548). การตีความกฎหมาย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนชวนพิมพ์
จำกัด.
- ปกรณ์ นิลประพันธ์. (2543). แนวความคิดเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันการชำระหนี้,
วารสารกฎหมายปกครอง. 20 (1): 75-89.
- ประเสริฐ ตัณศิริ, สุรพล วิเศษโกสิน และชูชาติ ศิรินิล. (2541). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำนำ สิทธิยึดหน่วงและบุริมสิทธิ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

“พญามังราย”
ปฐมกษัตริย์แห่งการปกครองแผ่นดินล้านนาโดยธรรม
“Phaya Mangrai”
The Founding King and Righteousness Ruler of Lanna
Kingdom

จรรยา แदनนาเลิศ¹
ประยูร อิมิวัตร์²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาแนวทางการปกครองอาณาจักรล้านนาตามหลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรมของพญามังราย ที่ทำให้ทำให้อาณาจักรล้านนาในช่วงดังกล่าวมีความเจริญรุ่งเรืองมาก ประการที่สอง คือ การนำเสนอแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลัก “มังรายศาสตร์” ผู้เขียนใช้การสังเคราะห์จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความวิชาการเป็นหลักและมีเกร็ดความรู้จากเว็บไซต์ ประกอบการอธิบาย บทความนี้แยกเนื้อหาออกเป็นสามส่วนหลัก ๆ ส่วนแรกเป็นการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ของรัฐล้านนาซึ่งมีพื้นฐานมาจากรัฐพื้นเมือง คติเกี่ยวกับรัฐและกษัตริย์ล้านนามีรูปแบบเฉพาะของท้องถิ่นเรียบง่าย โดยรับเอาแนวคิดจารีตท้องถิ่นและแนวคิดที่รับจากพระพุทธศาสนา ลักษณะการปกครองแบบหลวม ๆ เมืองราชธานีไม่มีอำนาจมากนัก สังคมล้านนาสมัยโบราณมีศูนย์กลางอยู่ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ ลักษณะเด่นของสถาบันพระมหากษัตริย์ล้านนาคือสถาบันกษัตริย์มีลักษณะเรียบง่าย และกษัตริย์ไม่มีฐานะเป็นเทพเจ้าหรือเทวราชา ส่วนที่สองเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างการปกครองอาณาจักรล้านนาตามคติจักรวาลของรัฐโบราณ ให้ความสำคัญต่อศูนย์กลางอำนาจซึ่งเป็นเมืองราชธานีมีฐานะเป็นศูนย์กลางจักรวาลและหัวเมืองขึ้นเป็นเมืองบริวารตั้งอยู่รายรอบส่วนเมืองชายขอบที่อยู่ห่างจากเมืองราชธานีมีความสำคัญลดลงตามลำดับ และเนื้อหาส่วนสุดท้ายเป็นการรวบรวมข้อมูลหลัก “มังรายศาสตร์” กฎหมายเก่าแก่ที่สุดแห่งอาณาจักรล้านนา เป็นกฎหมายที่พัฒนาขึ้นมาจากระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมท้องถิ่นศาสนาและจารีตประเพณีที่สั่งสมกันมาจนเป็นระบบ ดังนั้นแนวความคิดธรรมราชาแบบล้านนา คือแนวคิดที่เน้นความเป็นกษัตริย์ผู้ทรงทำตามคติพระพุทธศาสนา กษัตริย์ควรปฏิบัติตนอยู่ในความดีงามในกรอบพระพุทธศาสนา กษัตริย์ส่งเสริม

¹ อาจารย์ประจำ โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สำนักวิชาการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
e-mail : dannalerd@gmail.com

² อาจารย์ประจำ โปรแกรมวิชาการปกครองท้องถิ่น สำนักวิชาการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
e-mail : prayoon.imi@cr.ru.ac.th

พระพุทธศาสนาโดยถือว่าพระองค์คือองค์อุปถัมภ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในอาณาจักร กษัตริย์ทำหน้าที่ทำนุบำรุง และส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้แพร่หลายและแนวทางการสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลัก “มังรายศาสตร์” การใช้หลักนิติธรรมในการปกครองรักษาความสงบเรียบร้อยของพสกนิกรในแผ่นดินให้เกิดความมั่นคงเชื่อมั่นในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งเป็นอิทธิพลของการนำเอาอักษรแบบสุโขทัยมาใช้ในอาณาจักรล้านนา

คำสำคัญ: พญามังราย อาณาจักรล้านนา การปกครองแผ่นดินโดยธรรม

“Phaya Mangrai”

The Founding King and Righteousness Ruler of Lanna Kingdom

Charoon Dannalerd

Prayoon Imiwat

Abstract

The objectives of this paper were to investigate the ruling system based on righteousness approach of Phaya Mangrai that favored glory and civilization to ancient Lanna Kingdom; and to propose the guidelines for city administration based on “Mangrai Theory”. The authors employed documentary analysis to analyze documents, books, academic articles, and online anecdotes for reference and description in this paper. The paper was therefore sectioned into 3 parts. The first part was an investigation about royal institution of Lanna Kingdom which originated from local state. It was found that beliefs and attitudes towards Lanna state and king were relatively local and simple as they inherited local traits and beliefs from Buddhism principles. The administration was also quite relaxed as the capital city did not hold much of the power. Bonding was a means to hold unity among these states located in deep. Centralization power of ancient Lanna society was with the king so key features of ancient Lanna kingship was relatively simple and the king was not the representative of god or deity. The second part presented the administration structure of Lanna Kingdom based on universal principle of ancient states that focused on centralized sovereignty of the king where capital city was served as the central of the universe and then surrounded by cascading subordinate states. The third part outlined key features of “Mangrai Theory” which was considered the oldest law theory existed in Lanna Kingdom. This law was developed from local regulations, rituals, religion, and tradition which were systematically inherited from generations to generations and undergone categorization based on key features. The underlying concepts were similar to those of international law theories. The law originated from local rituals so it clearly displayed ways of life of Lanna people. So, Lanna king righteousness referred to an approach that concentrated on the king who followed principles based on Buddhism beliefs and performed his way of life in

compliance with these principles. The king therefore promoted and endorsed Buddhism activities as the king was the greatest Buddhism supporter in the kingdom. The king also performed his duty by supporting and promoting dissemination of Buddhism beliefs in this region. Another key feature of Mangrai Theory was the use of rule of law in administration. This approach was aimed for peace and stability of people in the kingdom so that the nation could favor security and reliability for life and property of the people. This clearly showed that Lanna Kingdom exploited identical administration system of Sukhothai Kingdom.

Keywords: Phaya Mangrai, Lanna Kingdom, Righteousness Ruling

บทนำ

ความเป็นมาของสยามประเทศหรือชาติไทยของเรานั้นมีที่มาที่มามีรากเหง้าที่ยาวนานบริเวณที่เราเรียกว่าประเทศไทยในปัจจุบัน ช่วงเวลายุคประวัติศาสตร์คือตั้งแต่มีการบันทึกเป็นต้นมาพัฒนาการของความเป็นชุมชน การก่อกำเนิดของเมืองสืบทอดเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ อารยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ครรลองครองธรรม หลักการปกครอง หลักการบริหารบ้านเมือง ที่แพร่จากอาณาจักรหนึ่งสู่อีกอาณาจักรจนหลอมรวมเลือกเนื้อเป็นชาติเชื้อไทยในปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ในการสร้างบ้านแปงเมืองของชาติไทยเรานั้นที่ผ่านมาเราเคยเข้าใจว่าประเทศไทยนั้นเริ่มต้นตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยแล้วต่อมาเป็นกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี เรื่อยมาเป็นกรุงรัตนโกสินทร์ กระทั่งสุดท้ายกลายมาเป็นกรุงเทพมหานครซึ่งแน่นอนว่าเป็นเรื่องที่ผิดคนผิดเหตุที่ว่าเช่นนั้นเพราะเรามีวิธีคิดว่าคนไทยเรานั้นอพยพมาจากที่อื่นแล้วเข้ามาตั้งรกรากอาณาจักรในเวลาต่อมา และสืบทอดกันมาดังที่เข้าใจกัน แต่หากเราย้อนกลับไปดูเรื่องราวและเนื้อหาทางโบราณคดีแล้วเราจะเข้าใจว่าการเกิดขึ้นของอาณาจักรต่าง ๆ ตามหัวเมืองที่รวมเลือดเนื้อเป็นชาติเชื้อไทยในปัจจุบันนั้นล้วนแล้วเป็นอาณาจักรที่มีความสำคัญในทางการบริหารบ้านเมืองในเชิงของการปกครองรัฐ และแต่ละถิ่นฐานยังมีกลุ่ม ชุมชน บ้านและเมืองที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านั้นมากมายและยาวนาน (ภาสกร วงศ์คำวัน, 2555: 11)

ถิ่นฐานแต่ละแห่งล้วนแล้วแต่มีอาณาจักรเป็นของตนเองมีผู้ปกครองอาณาจักรเป็นของตนเอง มีรูปแบบการบริหารเป็นของตนเอง เช่น การบริหารงานคลัง การจัดระเบียบการบริหารราชการ จึงมีความรุ่งเรืองและมีความโดดเด่นในอารยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างชัดเจนในอาณาจักรของตนเอง

การรวมเอาหัวเมืองสำคัญต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อเป็นการสร้างรัฐชาตินั้นถือว่าการสร้างองค์ประกอบตามหลักดินแดนที่ชัดเจนแน่นอน อาณาจักรน้อยใหญ่ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญหากจะเริ่มต้นการศึกษาประวัติศาสตร์การรวมหัวเมืองเพื่อสร้างบ้านแปงเมืองเป็นชาติเชื้อไทย นับตั้งแต่สุโขทัยเป็นต้นมานั้น อาณาจักรที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าอาณาจักรทางตอนใต้ ตอนกลาง หรือทางล้านช้างนั้น คืออาณาจักรล้านนาที่มีความเจริญรุ่งเรืองมากในบริเวณหัวเมืองเหนือของอาณาจักรสุโขทัย จนเป็นเหตุผลให้พ่อขุนรามคำแหงมาเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกับเมืองกุฎกามยาวและเมืองเชียงรายได้เพื่อผนึกกำลังต่อต้านการรุกรานของกองทัพมองโกล (สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล, 2553: 146)

การปกครองบ้านเมืองที่มาจากแห่งรวมอารยธรรมหลายชาติพันธุ์หลากหลายเชื้อชาติหลายชนเผ่าเพื่อรวบรวมเอาเป็นอาณาจักรล้านนาของพญามังรายนั้น พระองค์ท่านเปี่ยมล้นด้วยพระปรีชาสามารถในการปกครองเป็นอย่างมากนำเอาหลักนิติธรรมหรือ “มังรายศาสตร์” มาปกครองบ้านเมืองด้วยการสร้างหลักการปกครองบ้านเมืองขึ้นมาเพื่อให้เป็นข้อบังคับให้พสกนิกรของพระองค์ท่านอยู่กันอย่างปกติสุข บทความนี้จึงมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาแนวทางการปกครองอาณาจักรล้านนาตามหลักการปกครองแผ่นดินโดย

ธรรมของพญามังรายที่ทำให้อาณาจักรล้านนาในช่วงดังกล่าวมีความเจริญรุ่งเรืองและการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

พญามังราย ปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านนา

สถาบันพระมหากษัตริย์ของรัฐล้านนาซึ่งมีพื้นฐานมาจากรัฐพื้นเมือง คติเกี่ยวกับรัฐและกษัตริย์ล้านนามีรูปแบบเฉพาะของท้องถิ่นเรียบง่าย โดยรับเอาแนวคิดจารีตท้องถิ่นและแนวคิดที่รับจากพระพุทธศาสนา ลักษณะการปกครองแบบหลวม ๆ เมืองราชธานีไม่มีอำนาจมากนักใช้วิธีการสร้างความผูกพันกันทางใจและสภาพการคมนาคมที่ยากลำบากของรัฐในหุบเขาทำให้ท้องถิ่นต่าง ๆ ค่อนข้างมีอิสระต่อกัน (สรวิศดิ อ่องสกุล, 2553: 186)

พระนาม “มังราย” นั้นปรากฏในศิลาจารึก ตำนานและเอกสารดั้งเดิมทุกชนิด มีแต่พงศาวดารโยนกที่พระยาประชากิจกรจักร (แช่ม บุนนาค) เรียบเรียงขึ้นในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเอกสารในสมัยหลัง ๆ ซึ่งอ้างอิงพงศาวดารโยนกที่ออกพระนามว่า “เม็งราย” มีการสันนิษฐานว่าที่พงศาวดารโยนกเรียก “เม็งราย” เป็นกุศโลบายทางการเมืองของรัฐบาลสยามในสมัยนั้น เพราะเมื่ออังกฤษได้พม่าเป็นอาณานิคมแล้วก็หมายจะยึดดินแดนล้านนาด้วย โดยใช้เหตุผลว่าล้านนาเป็นเมืองขึ้นพม่า เมื่อพม่าเมืองแม่เป็นของอังกฤษแล้วล้านนาเมืองลูกย่อมเป็นของอังกฤษตามกันด้วย แม้ปฐมกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านนายังมีพระนามว่า “มังราย” ซึ่งน่าจะบ่งบอกว่าล้านนาเป็นของพม่ามาแต่เดิมแล้ว (“มัง” เป็นคำนำหน้าชื่อชายพม่าชนชั้นสูงเพี้ยนมาจากคำว่า “มิน” เช่น มังมหานรธา มังสามเกียด ฯลฯ) รัฐบาลสยามจึงแต่งประวัติศาสตร์ล้านนาโดยจงใจแก้ “มังราย” เป็น “เม็งราย” และประวัติศาสตร์ดังกล่าวก็ได้รับความนิยมจนมีการอ้างถึงสืบ ๆ มา (ประเสริฐ ณ นคร, 2549: 276)

พญามังรายเป็นพระราชโอรสของลาวเมง พระมหากษัตริย์แห่งหิรัญนครเงินยางเชียงรายกับนางเทพคำชายาย ซึ่งเป็นพระราชธิดาของท้าวรุ่งแก่นชายพระมหากษัตริย์แห่งเมืองเชียงรุ่งสิบสองพันนา พระองค์ทรงเป็นพระสหายกับพ่อขุนรามคำแหงและพญาเจ้าเมือง เมื่อพ่อขุนรามคำแหงได้เป็นชู้กับพระนางอัวเชียงแสน พระมเหสีของพญาเจ้าเมือง พญามังรายก็ได้ช่วยตัดสินคดียุติความให้และร่วมสาบานเป็นพระสหายกันที่ริมแม่น้ำอิง (ประเสริฐ ณ นคร, 2549: 267) จึงเป็นที่มาของการร่วมกันสร้างบ้านแปงเมืองเชียงใหม่ศูนย์กลางอาณาจักรล้านนาในเวลาต่อมา

สังคมล้านนาสมัยโบราณมีศูนย์กลางอยู่ที่สถาบันพระมหากษัตริย์ลักษณะเด่นของสถาบันพระมหากษัตริย์ล้านนา คือ สถาบันกษัตริย์มีลักษณะเรียบง่ายดังพบกษัตริย์ประทับคุ่มไม้ (บ้านพักของผู้ปกครองเมือง) ไม่ได้สร้างเป็นตึกใหญ่โตด้วยคติล้านนาถือว่าการก่ออิฐถือปูนนั้นใช้กับอาคารในพระพุทธศาสนา และกษัตริย์ไม่มีฐานะเป็นเทพเจ้าหรือเทวราชาจึงไม่พบกษัตริย์ในราชวงศ์มังรายใช้พระนามเป็นเทพเจ้าในลัทธิฮินดู เช่น รามรามมา นารายณ์ หรืออินทร์ มาตั้งเป็นพระนามของพระองค์แต่กษัตริย์ล้านนาเป็นแบบพื้นเมืองคือใช้ชื่อตามท้องถิ่น เช่น ผาอยู่ คือนา แก้วเชียงราย หรือมังราย เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้สถาบันกษัตริย์ล้านนาไม่ได้สร้างคำราชาศัพท์เช่นกษัตริย์สยาม แต่อย่างไรกษัตริย์ล้านนาก็มีคำภาษาสุภาพที่แสดงความแตกต่างกับสามัญชนความเรียบง่ายดังกล่าว คงเพราะสถาบันกษัตริย์ล้านนานั้น มีพัฒนาการมาจากความเป็นผู้นำชุมชนขนาดเล็กมาก่อนทั้งไม่รับอิทธิพลจากขอม ดังนั้นจึงพบว่า จุดเริ่มต้นของปฐมกษัตริย์คือเราจะมีฐานะเป็นหัวหน้าชุมชน ตามตำนานเรียกปู่เจ้าเป็นญาติจาริตเช่นนี้ ปฏิบัติสืบมาจนถึงราชวงศ์เจ้าเจ็ดตนยังเรียกกษัตริย์ว่าพ่อเจ้าเรียกชายาของกษัตริย์ว่าแม่เจ้า

สถาบันกษัตริย์ล้านนาได้รับการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปโดยหล่อหลอมจากท้องถิ่นจนเกิดเป็นจาริตประเพณียึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาลักษณะเด่น คือ เน้นคำสอนให้นายและไพร่รู้จักสถานะของตนและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานะโดยกษัตริย์ล้านนาและเจ้านาย ได้รับการสอนไม่ให้ใช้อำนาจมากเกินไปดังพบคำสอนในคลองเมือง 14 ประการ ประเพณีเมือง 5 ประการ จาริตเมือง 11 ประการ เป็นต้น อย่างไรก็ตามภายหลังจากพระพุทธรูปศาสนาิกายลังกาเจริณรุ่งเรือง นับตั้งแต่สมัยพญาเกือนา (กษัตริย์ราชวงศ์มังราย ลำดับที่ 6) เป็นต้นมา ก็ได้รับอิทธิพลมาจากสมัยพญามังรายที่วางรากฐานฐานะของกษัตริย์ล้านนาเอาไว้อย่างเหนียวแน่นที่รับคติพระพุทธรูปศาสนาด้วย ดังเช่นคติบุญบารมีถือว่ากษัตริย์ คือ ผู้สั่งสมบุญบารมีสูงสุดในอาณาจักรและเป็นผู้ครอบครองพระพุทธรูปสำคัญ รวมถึงแนวคิดเรื่องธรรมราชาและคติจักรพรรดิราช

แนวความคิดธรรมราชาแบบล้านนา

แนวความคิดธรรมราชาแบบล้านนา คือ แนวคิดที่เน้นความเป็นกษัตริย์ผู้ทรงทำตามคติพระพุทธรูปศาสนาิกษัตริย์ควรปฏิบัติตนอยู่ในความดีงามในกรอบพระพุทธรูปศาสนาิกษัตริย์ส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนาโดยถือว่าพระองค์คือองค์อุปถัมภ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในอาณาจักรซึ่งไม่มีใครเท่าเทียมได้ กษัตริย์ทำหน้าที่ทำนุบำรุงและส่งเสริมพระพุทธรูปศาสนาให้แพร่หลาย จึงมีการสร้างวัดขึ้นมากมายวัดสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ล้วนเป็นวัดที่กษัตริย์สร้าง กษัตริย์ล้านนาได้ผนวกในพระพุทธรูปศาสนาหลายพระองค์ เช่น พญาแสนเมืองมา พระเจ้าติโลกราช พญาเมกุ นอกจากนั้นการสถาปนาิกายสงฆ์ใหม่ เช่น นิกายรามัญในสมัยพญาเกือนา และนิกายลังกาวงศ์ในสมัยพญาสามฝั่งแกน (กษัตริย์ราชวงศ์มังราย ลำดับที่ 8) รวมทั้งการทำสังคายนาพระไตรปิฎกสมัยพระเจ้าติโลกราช (กษัตริย์ราชวงศ์มังราย ลำดับที่ 9) ก็เป็นการสร้างบุญอันยิ่งใหญ่ ซึ่งสะท้อนบารมีและอำนาจทางการเมืองด้วย แนวคิดธรรมราชาเด่นชัดมาตั้งแต่สมัยพญาเกือนาเป็นต้นมาซึ่งถือว่าเป็นพญาธรรมิกราช แนวคิดนี้ปฏิบัติสืบมาจนถึงสมัยราชวงศ์เจ้าเจ็ดตน เชื่อกันว่าความเจริญหรือความเสื่อมของบ้านเมืองขึ้นอยู่กับความดีงามในทศพิธราชธรรมของกษัตริย์ หากกษัตริย์ขาดทศพิธราชธรรมก็อาจเปลี่ยนแปลงได้ ขุนนางในล้านนาได้ใช้วิธีอ้างว่ากษัตริย์ไม่มีทศพิธราชธรรมมากำจัดกษัตริย์องค์ที่ตนไม่พอใจได้ ดังเช่น อ้างว่าเจ้าชายไม่มีทศพิธราชธรรมจึงถูกขุนนางจะปลงพระชนม์ (สรสวดี อ่องสกุล, 2553: 187) สิทธิธรรมของกษัตริย์ ได้มาจาก 1) กำเนิดโดยสืบเชื้อสายจากราชวงศ์มังรายทางใดทางหนึ่งอาจมีเชื้อสายทางบิดาหรือมารดาก็ได้ แนวคิดการสืบเชื้อสาย

จากกษัตริย์เป็นจารีตดั้งเดิมของล้านนาที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาช้านานนับตั้งแต่สมัยปู่เจ้าลาวจก ในราชวงศ์ลาวที่สืบสันตติวงศ์ต่อต่อมาจนถึงสมัยพญามังราย นับเป็นกษัตริย์ลำดับที่ 25 ส่วนขุนนางถือว่าเป็นกษัตริย์ไม่ได้เนื่องจากไม่มีเชื้อสายกษัตริย์ ดังนั้นแม้ขุนนางจะมีความสามารถและอำนาจเพียงใดก็ไม่อาจสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์ ในส่วนสามัญชนนั้นคงไม่บังอาจคิดได้เลย แนวคิดที่เน้นการสืบสันตติวงศ์มีมาช้านานและมีสืบทอดกันมาจนถึงราชวงศ์มังราย แนวคิดดังกล่าวได้อาศัยการอบรมสั่งสอนคนในสังคมให้ยอมรับสถานะในชาติกำเนิดของตน ซึ่งราชวงศ์มังรายเน้นมาโดยตลอดกล่าวได้ว่ากษัตริย์ในราชวงศ์มังรายมีสิทธิธรรมสูงยิ่ง 2) การทำพิธีราชาภิเษกถือกันว่ามีความสำคัญต่อกษัตริย์ เพราะความเป็นกษัตริย์จะสมบูรณ์เมื่อผ่านพิธีนี้ตามจารีตประเพณีที่ปฏิบัติมา กษัตริย์ที่ผ่านพิธีราชาภิเษกแล้วจะถอดถอนจากตำแหน่งไม่ได้และจะอยู่ในตำแหน่งจนสิ้นพระชนม์ กษัตริย์พระองค์ที่ผ่านพิธีราชาภิเษกจึงได้รับการยอมรับจากขุนนางและประชาชน ในพิธีราชาภิเษกกษัตริย์แห่งอาณาจักรล้านนา เติมนรอบเมืองแล้วเข้าทางประตูช้างเผือก มีลี้วะจุงหมาเข้ามาทูลถามก่อน ตามด้วยขบวนกษัตริย์ เมื่อเข้าสู่เมืองแล้วมีการอาบองค์ทรงเกศ วิธีการทำพิธี รดน้ำมูรธาภิเษก หลังจากผ่านพิธีแล้วกษัตริย์อยู่ในฐานะที่สูงส่งจึงมีเครื่องราชูปโภค ซึ่งเชื่อกันว่าสืบทอดกันมาแต่ครั้งสมัยปู่เจ้าลาวจก ประกอบด้วย ดาบ หอกไชย และมิตสริกัญไชยเป็นแก้วแสงอันอุดม ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องสูงในพิธีราชาภิเษก (สร้อยดี ฮ่อสกุล, 2553: 188)

โครงสร้างทางการเมืองการปกครองอาณาจักรล้านนา

อาณาจักรล้านนาเกิดจากพญามังรายทรงรวมสองแคว้น คือ แคว้นโยนกซึ่งอยู่ลุ่มแม่น้ำกก (อำเภอเชียงแสนจังหวัดเชียงราย) กับแคว้นพริ่งซึ่งอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง (จังหวัดเชียงใหม่และลำพูน) เข้าด้วยกันแต่ในสมัยนั้นยังไม่ได้เรียกว่าล้านนา เพราะไม่มีหลักฐานปรากฏ คำว่าล้านนาเริ่มใช้ในสมัยพญากือนา (พ.ศ. 1898-1928) ซึ่งคล้องกับพระนามพญากือนา ซึ่งก็หมายถึง ร้อยล้าน ดังนั้น กือนา ก็แปลว่า นาจำนวนร้อยล้าน ดินแดนในล้านนาแบ่งออกตามภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ออกเป็นสองกลุ่ม คือ ล้านนาตะวันตก (สายเจ้าเจ็ดตน) ได้แก่ พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา เนื่องจากถูกผนวกเข้าด้วยกันและมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน อีกกลุ่มหนึ่ง คือ ล้านนาตะวันออกได้แก่พื้นที่จังหวัดแพร่และน่าน โดยทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทางสุโขทัยและรวมเป็นส่วนหนึ่งกับล้านนาตะวันตกในสมัยพระเจ้าติโลกราช (ล้านนาปัจจุบันประกอบด้วย 8 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน โดยมีศูนย์กลางนับจากอดีตสู่ปัจจุบันคือเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ล้านน่ายังประกอบไปด้วยเมืองเล็ก ๆ อีกจำนวน 57 เมือง เช่น ผาง เชียงของ เชียงคำ พร้าว เชียงดาว ลี้ ลอง พาน เป็นต้น)

อาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยของพญามังราย การก่อตั้งอาณาจักรล้านนา ซึ่งพญามังรายครองเมืองเงินยางใน พ.ศ. 1804 นับเป็นกษัตริย์องค์ที่ 25 แห่งราชวงศ์ลาว ปีแรกที่พญามังรายครองเมืองเงินยางนั้น ปรากฏว่าเมืองต่าง ๆ ในเขตลุ่มแม่น้ำกกแตกแยกกัน มีการแย่งชิงไพร่และรุกราน

กันอยู่เสมอ สร้างความเดือนร้อนแก่พลเมือง พญามังรายจึงรวบรวมหัวเมืองน้อยมาไว้ในพระราชอำนาจ โดยอ้างถึงสิทธิธรรมที่พระองค์สืบเชื้อสายโดยตรงจากปู่เจ้าลาวจกและพระองค์ ได้รับน้ำมูรธาภิเศกและได้เครื่องราชาภิเศก ได้แก่ ดาบไชย หอก และมิตสรีกัญไชย สิ่งเหล่านี้เป็นของปู่เจ้าลาวจก ซึ่งตกทอดมายังกษัตริย์ราชวงศ์ลาวทุกพระองค์ พญามังรายอ้างว่าเจ้าเมืองอื่น ๆ นั้นสืบสายญาติพี่น้องกับราชวงศ์ลาวที่ห่างออกไป ดังนั้นจึงไม่มีโอกาสทำพิธีมูรธาภิเศกและได้เครื่องราชาภิเศกเหมือนพระองค์

ในการก่อตั้งเมืองเชียงใหม่หรือ "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" ใน พ.ศ. 1839 พญามังรายเชิญพญาเจ้าเมืองและพ่อขุนรามคำแหงมาร่วมกันพิจารณาถึงชัยภูมิ ซึ่งพญาทั้งสองก็เห็นด้วยและช่วยดูแลการสร้างเมืองเชียงใหม่ เมื่อแรกสร้างกำแพงเมืองมีขนาดกว้าง 900 วา ยาว 1,000 วา และขุดคูน้ำกว้าง 9 วา โดยรอบและผังเมืองเชียงใหม่ได้แบบจากเมืองสุโขทัย

เมื่อพญามังรายสร้างเมืองเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาแล้ว พระองค์พยายามให้เชียงใหม่ (ซึ่งในขณะนั้นเป็นเมืองใหม่ที่เพิ่มก่อตั้ง) มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่นอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้พระราชกรณียกิจต่าง ๆ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการขยายอาณาเขต พญามังรายได้ผนวกเมืองเชลียง (ลำปาง) เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรและสร้างเมืองนายซึ่งเป็นหัวเมืองไทยใหญ่ โดยส่งขุนศรีธรรมาโอรสไปปกครอง 2) ด้านการปกครอง พญามังรายประทับที่เชียงใหม่และเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของการเมือง การปกครอง ส่วนเมืองเชียงรายเป็นเมืองอุปราชจึงส่งขุนครมราชโอรสไปปกครองตามลำดับความสำคัญของเมือง ลักษณะเช่นนี้เป็นรูปแบบการปกครองที่ขึ้นกับความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ซึ่งขึ้นกับความเข้มแข็งของกษัตริย์ที่ศูนย์กลาง 3) ด้านกฎหมาย พญามังรายปกครองโดยใช้กฎหมายที่เรียกว่า “มังรายศาสตร์” เข้าใจกันว่ามังรายศาสตร์อาจจะได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายธรรมศาสตร์ของมอญที่เมืองหริภุญชัย 4) ด้านความสัมพันธ์กับอาณาจักรใกล้เคียง อาณาจักรล้านนาในสมัยพญามังรายมีความสัมพันธ์อันดีกับอาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรพะเยาเมืองหงสาและอังวะ 5) ด้านทะนุบำรุงพุทธศาสนา พญามังรายคงจะได้รับอิทธิพลพระพุทธรูปจากเมืองหริภุญชัยพระองค์โปรดให้สร้างวัดกามโลม (ช้างค้ำ) จากพระราชกรณียกิจดังกล่าวนี้ว่าพญามังราย ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังรายเป็นผู้เริ่มวางรากฐานแก่อาณาจักรล้านนา (สงวน โชติสุขรัตน์, 2552: 45)

โครงสร้างทางการเมืองอาณาจักรล้านนา

ตามคติจักรวาลของรัฐโบราณให้ความสำคัญต่อศูนย์กลางอำนาจซึ่งเป็นเมืองราชธานีมีฐานะเป็นศูนย์กลางจักรวาล และหัวเมืองขึ้นเป็นเมืองบริวารตั้งอยู่รายรอบ เมืองชายขอบที่อยู่ห่างจากเมืองราชธานีมีความสำคัญลดลงตามลำดับด้วยคติดังกล่าวจึงแบ่งเขตการปกครองเป็น 3 บริเวณ (สร้อยสุทนต์, 2553: 188) ได้แก่ 1) บริเวณเมืองราชธานี กษัตริย์มีอำนาจปกครองโดยตรงประกอบด้วยเมืองเชียงใหม่และเมืองลำพูน กษัตริย์พยายามสร้างสิทธิที่ทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นที่ยอมรับของเมืองอื่น ๆ ทุกหัวอาณาจักรสวนเมืองลำพูนมีฐานะเป็นเมืองบริวารที่อยู่ใกล้เมืองเชียงใหม่จนเสมือนเมืองเดียวกัน ตาม

ตำนานมักกล่าวถึงสองเมืองนี้คู่กันเสมอ เช่น อันเหตุที่พระยาและชาวเมืองอารุกะทำบุญนั้น เมือง
หริภุญชัยและเมืองเชียงใหม่จึงสุขเกษมมากนัก กษัตริย์จะใช้วิธีส่งขุนนางไปปกครองเมืองลำพูนนับตั้งแต่
สมัยพญามังรายตั้งอ้ายฟ้าของเมืองลำพูนแล้ว แต่บางรัชกาลกษัตริย์ดูแลเมืองลำพูนเอง 2) บริเวณเมือง
ข้าหลวง ปกครองโดยเจ้านายเชื้อพระวงศ์หรือขุนนางข้าราชการสำนักเป็นบริเวณอยู่ถัดจากเมืองราชธานี
ออกไป เช่น เมืองพร้าว เมืองเชียงดาว เมืองยวม เมืองฝาง เมืองเขลางค์ เมืองเถิน เมืองเทิง เมืองเชียงแสน
 เป็นต้น กษัตริย์แต่งตั้งข้าหลวงไปเป็นเจ้าเมืองครองเมืองต่าง ๆ และทรงมีอำนาจถอดถอนหรือโยกย้าย
สับเปลี่ยนได้ เจ้าเมืองเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นเชื้อพระวงศ์ ขุนนางก็มีบ้างแต่เป็นส่วนน้อย เมืองสำคัญ
ปกครองโดยเชื้อพระวงศ์ที่ใกล้ชิด เช่นเมืองเชียงราย กษัตริย์มักส่งโอรสไปปกครองส่วนเมืองที่สำคัญ
รองลงมา กษัตริย์ส่งเชื้อพระวงศ์ที่ห่างออกไปปกครอง 3) บริเวณเมืองประเทศราชหรือลูกบ้าน หางเมือง
เป็นบริเวณที่อยู่ชายขอบของอาณาจักรซึ่งห่างไกลจากเมืองราชธานี กษัตริย์จะให้เจ้าเมืองซึ่งเป็นเจ้า
ต่างชาติต่างภาษาปกครองตนเองตามประเพณีท้องถิ่น และสามารถสืบทอดตำแหน่งเจ้าเมืองตามสาย
สกุลวงศ์ได้ แต่เจ้าเมืองประเทศราชต้องยอมรับฐานะที่เหนือกว่าเมืองของราชธานีโดยส่งบรรณาการมาให้
เมืองราชธานี และแสดงความภักดีโดยกินน้ำสัจจาเมืองประเทศราชสามารถมีความผูกพันกับเมืองราช
ธานีน้อยกว่าเมืองที่ปกครองโดยข้าหลวง

โครงสร้างการปกครองอาณาจักรล้านนามีลักษณะเด่น 2 ประการ ประการแรก เป็นการปกครอง
ที่อาศัยความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ซึ่งวิธีการทางการเมืองของไทยสมัยโบราณ อาณาจักรล้านนาในระยะ
ต้นราชวงศ์มังรายเจ้าเมืองมักเป็นเชื้อพระวงศ์ที่กษัตริย์ให้ความไว้วางใจ จึงส่งไปปกครองเมืองต่าง ๆ ใน
ลักษณะของการกระจายอำนาจออกจากศูนย์กลาง การสร้างบ้านแปลงเมืองซึ่งแพร่หลายในล้านนามาช้านาน
ประการที่สอง อาณาจักรล้านนาเป็นรัฐที่เกิดมาจากการรวมตัวอย่างหลวม ๆ ของกลุ่มเมือง ซึ่งม
ีความสัมพันธ์ทางเครือญาติจำนวน 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มเมืองเชียงราย-เชียงแสน ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำกก
กับกลุ่มเมืองเชียงใหม่ - ลำพูน ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบนมีเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง
ควบคุมหัวเมืองต่าง ๆ แต่ก็เป็นการรวมตัวอย่างหลวม ๆ เพราะยังไม่มีระบบการปกครองที่มี
ระเบียบแบบแผนเชื่อมโยงระหว่างเมืองราชธานีและเมืองบริวารต่าง ๆ

ดังนั้น อาณาจักรล้านนาจึงไม่มีการสร้างอำนาจรวมศูนย์เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันให้
เกิดขึ้น ความยิ่งใหญ่ของล้านนาในสมัยพญามังราย จึงขึ้นอยู่กับความสามารถส่วนพระองค์เพราะเมื่อสิ้น
รัชกาลพญามังรายแล้วคุณเครือโอรสพญามังรายได้แย่งชิงอำนาจจากพญาไชยสงครามผู้เป็นพี่
นอกจากนั้นเมืองเชียงใหม่ยังไม่มีฐานะเป็นศูนย์กลางของรัฐในทุกด้านและดูเหมือนในสมัยพญามังรายจะ
เป็นเพียงที่ประทับของกษัตริย์เท่านั้น เพราะหลังสมัยพญามังรายกษัตริย์ล้านนา 3 รัชกาลต่อมา คือ
พญาไชยสงคราม พญาแสนพู และพญาคำฟู ก็ย้ายที่ประทับไปยังเมืองเชียงรายและเชียงแสน แสดงให้
เห็นว่ากลุ่มเมืองทางตอนบนของรัฐล้านนายังคงความสำคัญอยู่มาก

มังรายศาสตร์

“มังรายศาสตร์” หรือ “กฎหมายพญามังราย” เป็นกฎหมายเก่าแก่ที่สุดแห่งอาณาจักรล้านนา เป็นกฎหมายที่พัฒนาขึ้นมาจากระเบียบแบบแผนขนบธรรมเนียมท้องถิ่นศาสนาและจารีตประเพณีที่สั่งสมกันมาจนเป็นระบบ มีการแบ่งหมวดหมู่และลักษณะเด่นในด้านหลักความคิดทางกฎหมายใกล้เคียงกับความคิดของกฎหมายสากลอื่น ๆ เมื่อเป็นกฎหมายที่พัฒนาขึ้นมาจากจารีตประเพณีจึงสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชนล้านนาเป็นอย่างดี มังรายศาสตร์เป็นที่ยอมรับกันอยู่โดยทั่วไปแล้วว่าเป็นกฎหมายเก่าแก่ที่สุดแห่งอาณาจักรล้านนา ซึ่งกษัตริย์ล้านนาได้ใช้กฎหมายฉบับนี้ปกครองบ้านเมืองมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 700 ปี นับตั้งแต่พญามังรายได้ทรงสร้างเมืองเชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ.1839 เป็นต้นมา (ประเสริฐ ณ นคร, 2528)

โดยสรุปถึงข้อบทกฎหมายมังรายศาสตร์ แบ่งออกเป็น 5 หมวด ได้แก่ 1) หมวดที่ว่าด้วยการปกครอง การบังคับบัญชาตามลำดับชั้น สายการบังคับบัญชา ได้กำหนดจำนวนอัตราชั้นต่ำคือไพร่ 10 คน ให้อยู่ในการบังคับบัญชาของนายสิบ 1 นาย ขึ้นไปตามลำดับจนถึงชั้นสูงจนถึงเจ้าหมื่น 10 นาย ให้อยู่ในการบังคับบัญชาของเจ้าแสน 1 นาย 2) หมวดที่ว่าด้วยการศึกสงคราม เมื่อบ้านเมืองมีศึกสงคราม กฎหมายได้ระบุโทษของการหลบหนีจากงานศึก เช่น ไพร่หลบหนีจากผู้บังคับบัญชา คือ นายสิบ เมื่อจับไพร่ได้ให้ประหารชีวิตเสีย หรือเจ้าหมื่นหลบหนีจากเจ้าแสน เมื่อจับเจ้าหมื่นได้ให้ประหารชีวิตเสีย และเจ้าแสนหลบหนีจากพระเจ้าแผ่นดิน เมื่อจับเจ้าแสนได้ให้ประหารชีวิตเสีย นอกจากนั้นยังให้บริพารทั้งหมด ให้ประหารชีวิตเจ้าแสนเสียเพราะไม่เชื่อสัตย์ เจ้านายไม่รับเลี้ยงเป็นการประจานให้อับอายและเพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่คนทั้งหลาย ในทางกลับกันหากผู้เป็นนายหลบหนีละทิ้งผู้ใต้บังคับบัญชาในสมรภูมิตั้งนี้ ก็ให้ประหารชีวิตนายผู้หลบหนีผู้นั้นเสียเช่นกัน แต่หากผู้หนีมีคุณความดีมากกว่าก่อนก็สมควรลดโทษให้โดยการสักที่หน้าผากแล้วปล่อยตัวไปไม่ประหาร การประจานเช่นนี้ร้ายกว่าตายเสียอีก การปูนบำเหน็จรางวัลหากทหารผู้ใดมีความกล้าหาญเป็นที่ประจักษ์และเสียชีวิตในสมรภูมิให้รับอุปการะบุตรภรรยาเพื่อสืบเชื้อสายของทหารหาญผู้นั้น หากทหารผู้ใดได้ทำความชอบในการรบได้ตั้งศีรษะเข้าศึกที่มีตำแหน่งสูงกว่าตนขึ้นไปก็ให้ดำรงตำแหน่งสูงนั้นพร้อมทั้งพระราชทานภรรยาเครื่องประกอบยศ และเครื่องประดับทองคำเป็นรางวัลสำหรับผู้ที่ทำความชอบ หากทหารผู้ใดไม่ได้ศีรษะเข้าศึกมา แต่กล้าหาญในการรบเป็นที่ประจักษ์ก็พระราชทานรางวัลและตำแหน่งยศ บรรดาศักดิ์ เช่นกัน มรดกเสนาอำมาตย์ หากเสนาอำมาตย์ผู้ใดประพฤติดีทำคุณประโยชน์ต่อบ้านเมือง ได้ถึงแก่กรรมไปในขณะปฏิบัติราชการอยู่นั้นให้แบ่งปันมรดกตามคำสั่งของผู้ตาย หากไม่ได้สั่งความไว้ให้แบ่งทรัพย์สินของผู้ตายเข้าคลังหลวงครึ่งหนึ่งไว้ให้แก่บุตรภรรยาครึ่งหนึ่ง ทายาทของผู้ตายไม่ว่าหญิงหรือชายพระเจ้าแผ่นดินรับชุบเลี้ยง เพราะเป็นเชื้อสายของคนดี แม้ทำผิด 2-3 ครั้ง ก็ไม่ควรประหารชีวิตให้เห็นแก่ความดีของบรรพบุรุษ ให้อภัยกล่าวตักเตือน หากโทษหนักไม่อาจสั่งสอนได้ก็ให้ลงโทษตามความผิดนั้น ๆ ได้ การผลัดเปลี่ยนเข้ารับราชการทหารกำหนดให้ไพร่มีการผลัดเปลี่ยนการเข้ารับราชการทหารเพื่อให้ได้อยู่บ้านทำมาหาเลี้ยงชีพ

โดยกำหนดไว้ว่าช่วงเวลา 10 วัน ให้มีโอกาสทำงานของตน 3) หมวดที่ว่าด้วยการเก็บภาษีเมื่อมีผู้ไปกู้เงิน มาลงทุน เจ้าของเงินจะเรียกเก็บดอกเบี้ยได้ต่อเมื่อครบกำหนด 3 ปีไปแล้ว ผู้โดยชนทำให้ที่ดินว่างเปล่า เป็นประโยชน์ ควรให้ทำต่อไปจนครบ 3 ปีแล้วจึงเก็บภาษี ผู้ใดสร้างบ้าน สวน นา ครบ 3 ปีแล้ว จึงควร เรียกเก็บภาษี การแย่งชิงที่ดินหากมีผู้ได้อำนาจเงินจ้างวานเจ้าหน้าที่ที่เป็นพนักงานที่ดินดำเนินการแย่ง ชิงเอาที่ดินจากผู้ถูกเบียดตั้งเดิม กฎหมายนี้กำหนดว่าอย่าให้ที่ดินนั้นแก่ผู้ชิงเปรียบผู้ชิงคือคนบาปอย่า ให้คนเช่นนี้มีอิทธิพลมากเพราะคนดีจะหมดกำลังใจในการสร้างบ้านเมือง บ้านเมืองก็จะเสื่อมทรามไปใน ที่สุด 4) หมวดที่ว่าด้วยการกำหนดลักษณะไพร่และข้าห้ามผู้ที่เป็นขุนนางนำไพร่ (คนที่เป็นไท) มาเป็นข้า (ทาส) รับใช้ โดยเฉพาะไพร่ 4 ลักษณะ ได้แก่ไพร่ผู้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไพร่ผู้ที่มีคดีติดตัว ไพร่ผู้ประพฤติ ตัวเป็นโจร ไพร่ผู้ทะเล่ทั้งหน้าที่ราชการ ผู้ใดเป็นไพร่แต่เอาตัวไม่รอดได้เข้าไปเป็นข้ารับใช้ขุนนางเมื่อพ่อ แม่ตายลงควรแบ่งทรัพย์สินให้เท่าที่ผู้ตายสั่งไว้ ถ้าไม่ได้สั่งก็ไม่ควรให้เพราะเขาเอาตัวไม่รอดข้าจะพา ฟัน้องได้รับความลำบากไปด้วย สถานภาพของไพร่และข้า หากข้าหรือทาสแต่งงานมีลูกกับไพร่กฎหมาย กำหนดว่าลูกที่เกิดมานั้นดำรงสถานภาพเป็นไพร่ แม่พ่อหรือแม่จะเป็นข้าก็ตามเพราะไพร่พลเมืองหายาก ลักษณะขุนนาง กฎหมายนี้มีขุนนาง 2 ลักษณะ คือ ขุนธรรม คือ ขุนนางผู้ประกอบด้วยสังคหวัตถุ 4 และขุนमार คือ ผู้ที่ไม่ประกอบด้วยสังคหวัตถุ 4 กฎหมายนี้ไม่ให้สนับสนุนขุนमारและเปรียบเสมือนต้น พืชที่เป็นยาพิษเกิดขึ้นกลางเมือง หากมีลูกมีหลานก็จะทำลายทำร้ายบ้านเมืองควรเอาแบบอย่างขุนธรรม และ 5) หมวดที่ว่าด้วยการงดโทษและลงโทษกรณีต่าง ๆ ผู้ใดฆ่าผู้กระทำผิดกฎหมายนี้ให้งดโทษ โดยเฉพาะการกระทำในกรณีต่อไปนี้ สามเษภรรยาและขู้ของภรรยาเจ้าทรัพย์ฆ่าผู้ลักทรัพย์ขณะทำการ ลักทรัพย์เมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาไม่ว่าโทษหนักหรือเบาผู้ร้ายกลับถืออาวุธต่อสู้หรือหลบหนีไปผู้ใดได้ฆ่า คนร้ายตาย กรณีนี้ไม่ถือว่าผู้ฆ่ากระทำผิดหากผู้ร้ายยอมจำนนแล้วแต่วิ่งหนีไปโดยไม่มีอาวุธ เมื่อจับได้ไป ผูกมัดไว้อย่าฆ่า ผู้ใดฆ่าถือว่าผู้นั้นมีความผิด หากจับกุมผูกมัดผู้ร้ายไว้แล้วไม่นำตัวมาให้เจ้าขุนพิจารณา แต่กลับฆ่าผู้ร้ายนั้นผู้ฆ่ามีความผิด ลักษณะโทษที่ผู้กระทำผิดต้องถูกประหารชีวิต ได้แก่ ล่อลวงผู้อื่นไปฆ่า เพื่อชิงทรัพย์ ทำลายศาสนสมบัติ ดักทำร้ายผู้อื่นขณะเดินทาง จี้ปล้นผู้อื่น ลักสิ่งของมีค่าของท้าวพญา มาไว้ในเรือนตน ลักขโมยทรัพย์สินของพระสงฆ์ ฆ่าพระสงฆ์ ลูกฆ่าพ่อแม่ น้องฆ่าพี่ ข้าฆ่านาย ภรรยาฆ่าสามี ที่กล่าวมาเป็นโทษหนัก การตัดสินคดีความโทษหนัก มี 3 สถาน คือ ประหารชีวิต ตัดอวัยวะ ขายเป็น ทาสที่เมืองอื่น ผู้ที่จะพิจารณาตัดสินคดีให้คำนึงถึงเหตุ 4 ประการ ได้แก่ พิจารณาดูสถานภาพของ ทรัพย์สินว่ามากน้อยดีเลวเพียงใด พิจารณาดูน้ำหนักถ้อยคำว่าหนักเบาเพียงใด พิจารณาดูเวลาที่เสีย ทรัพย์สินนั้นหากสูญเสียขณะราคาแพงก็พิจารณาตัดสินความเวลาของแพง พิจารณาการทะเลาะวิวาทว่า ใช้เวลามากหรือน้อยอย่างไร เกิดขึ้นเวลาใดการตัดสินคดีให้ยึดถือปฏิบัติตามผู้รู้ทั้งหลาย และยกตัวอย่าง การตัดสินคดีของตุลาการผู้มีวิจารณ์ญาณว่าจะไต่ตรองดูฐานะทั้ง 5 คือ สิ่งของ เวลา สถานที่ ราคาและ การชดใช้แล้วจึงจะตัดสิน

ดังนั้น “มังรายศาสตร์” หรือ “กฎหมายพญามังราย” จึงเป็นกฎหมายหลักในการปกครองแผ่นดิน แห่งอาณาจักรล้านนา เป็นกฎหมายที่พัฒนาขึ้นมาจากระเบียบแบบแผนโครงสร้างการปกครองอาณาจักรล้านนา ขนบธรรมเนียมท้องถิ่นศาสนาและจารีตประเพณีที่สั่งสมกันมาจนเป็นระบบมีการแบ่งหมวดหมู่และลักษณะเด่นในด้านหลักความคิดทางกฎหมายใกล้เคียงกับความคิดของกฎหมายสากลอื่น ๆ เป็นกฎหมายที่พัฒนาขึ้นมาจากจารีตประเพณีเปรียบเทียบกับแล้วเสมือนว่าเป็น “รัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรล้านนา”



ภาพที่ 1 กรอบ “มังรายศาสตร์” หรือ “กฎหมายพญามังราย”

สรุป

บทความนี้ได้ศึกษาแนวทางการปกครองอาณาจักรล้านนาตามหลักการปกครองแผ่นดินโดยธรรมของพญามังรายที่ทำให้อาณาจักรล้านนาในช่วงดังกล่าวมีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก และการนำเสนอแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลัก “มังรายศาสตร์” ผู้เขียนขอสรุปผลดังนี้ แนวความคิดธรรมราชาแบบล้านนา คือ แนวคิดที่เน้นความเป็นกษัตริย์ผู้ทรงทำตามคติพระพุทธศาสนา กษัตริย์ควรปฏิบัติตนอยู่ในความดีงามในกรอบพระพุทธศาสนา กษัตริย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยถือว่าพระองค์คือองค์อุปถัมภ์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ในอาณาจักรซึ่งไม่มีใครเท่าเทียมได้ กษัตริย์ทำหน้าที่ทำนุบำรุงและส่งเสริม

พระพุทธศาสนาให้แพร่หลาย จึงมีการสร้างวัดขึ้นมากมายวัดสำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ล้วนเป็นวัดที่ กษัตริย์สร้าง กษัตริย์ล้านนาได้ผนวกพระพุทธศาสนากับสถาบันกษัตริย์ล้านนา และได้รับการพัฒนาอย่าง ค่อยเป็นค่อยไป โดยหล่อหลอมจากท้องถิ่นจนเกิดเป็นจารีตประเพณียึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยมี ลักษณะเด่น คือ เน้นคำสอนให้นายและไพร่รู้จักสถานะของตนและปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสถานะโดย กษัตริย์ล้านนาและเจ้านายได้รับการสอนไม่ให้ใช้อำนาจมากเกินไป สถาบันกษัตริย์มีลักษณะเรียบง่ายไม่มี ฐานะเป็นเทพเจ้าหรือเทวราชา สถาบันกษัตริย์ล้านนาไม่ได้สร้างค่านิยมเช่นกษัตริย์สยามแต่อย่างไร กษัตริย์ล้านนาก็มีคำภาษาสุภาพที่แสดงความแตกต่างกับสามัญชนความเรียบง่ายดังกล่าว คงเพราะ สถาบันกษัตริย์ล้านนานั้นมีพัฒนาการมาจากความเป็นผู้นำชุมชนขนาดเล็กมาก่อนดังนั้นจึงพบว่า จุดเริ่มต้นของปฐมกษัตริย์ คือ เราจึงมีฐานะเป็นหัวหน้าชุมชน

สังเกตได้ว่าฐานะของกษัตริย์ล้านนาจะมีความคล้ายคลึงกับฐานะกษัตริย์ของอาณาจักรสุโขทัย ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสุโขทัยและล้านนา ลักษณะความสัมพันธ์ของรัฐทั้งสองเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ บริบทและผลประโยชน์ของรัฐ สถานการณ์ช่วงแรกความสัมพันธ์ในสมัยพญามังรายอยู่ในช่วงการก่อสร้าง รับผิดชอบความสามารถของศูนย์อำนาจแห่งใหม่ยังจำกัดขณะที่อาณาจักรสุโขทัยของพ่อขุนรามคำแหงซึ่ง เติบโตขึ้นก่อนมีความมั่นคงกว่าพญามังรายพ่อขุนรามคำแหงและพระยาลำเมืองกษัตริย์เมืองพะเยา เกี่ยวพันกันเป็นพระสหายกัน พญามังรายและพญาลำเมืองเป็นเครือญาติในราชวงศ์ลัวะจึงกราชด้วยกัน ตำนานยังกล่าวถึงพญาลำเมืองกับพ่อขุนรามคำแหงเคยเดินทางไปศึกษาศิลปวิทยาที่เมืองละโว้เป็นศิษย์ ร่วมสำนัก อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ที่ชักนำให้สามกษัตริย์ต้องกระทำสัตย์เป็นสหายร่วมน้ำสาบาน พ.ศ. 1830 คืออันตรายจากมองโกล

จากความสัมพันธ์ทางพุทธศาสนาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการใช้ตัวอักษร โดย ล้านนานำอักษรสุโขทัยมาใช้พบการใช้ครั้งแรกปรากฏในหลักศิลาจารึกวัดพระยืน พ.ศ. 1913 จากนั้น อักษรสุโขทัยได้ปรับไปเป็นอักษรฝักขามและยังคงจารีตแบบสุโขทัยคือ นิยมใช้ตัวอักษรฝักขามสำหรับ เขียนศิลาจารึกส่วนสุโขทัยแนะนำอักษรธรรมล้านนา (ตัวเมือง) ไปใช้เขียนภาษาบาลีแทนการใช้อักษร ขอม หลักฐานอักษรธรรมล้านนาที่เก่าที่สุดเท่าที่ทราบในขณะนี้พบที่สุโขทัย นอกจากนั้นสถาปัตยกรรม ในพระพุทธศาสนาคงถ่ายทอดถึงกันด้วย เพราะภาพถ่ายเก่าพบเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ในวัดสวนดอก สะท้อนอิทธิพลศิลปะสุโขทัยที่แพร่เข้ามาพร้อมกับการเผยแพร่พุทธศาสนา

ด้วยเหตุนี้แนวทางการสร้างการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลัก “มังรายศาสตร์” ตาม หลักธรรมราชาของอาณาจักรล้านนากับอาณาจักรสุโขทัยมีความคล้ายคลึงกันนับตั้งแต่การปกครองแผ่น โดยธรรมที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนา โดยนำเอาหลักธรรมเข้ามาเป็นแนวปฏิบัติของขุนนางใน ล้านนา ดังที่ได้นำเสนอเกี่ยวกับขุนธรรม คือ ขุนนางผู้ที่ประกอบด้วยสังคหวัตถุ 4 การใช้หลักนิติธรรมใน การปกครองรักษาความสงบเรียบร้อยของพสกนิกรในแผ่นดินให้เกิดความมั่นคงเชื่อมั่นในชีวิตและ ทรัพย์สินซึ่งเป็นอิทธิพลของการนำเอาอักษรแบบสุโขทัยมาใช้ในอาณาจักรล้านนา มีบรรทัดฐานความผิด

ที่คล้ายคลึงกัน โดยอาณาจักรล้านนาเลือกใช้ “กฎหมายมังรายศาสตร์” เป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรล้านนา มีความสมบูรณ์ที่สุดในยุคนั้นโดยผู้วางรากฐานดังกล่าวคือ “พญามังราย” ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์มังรายเพื่อสร้างอาณาจักรที่ใช้การปกครองแผ่นดินโดยธรรม

ข้อเสนอแนะ

การบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันนักการเมืองในฐานะผู้กำหนดนโยบายและข้าราชการในฐานะผู้ปฏิบัติตามนโยบาย ควรนำหลักการแนวปฏิบัติตนตามแนวทางของขุนธรรมที่เป็นขุนนางในสมัยก่อนซึ่งเปรียบเสมือนผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในงานราชการทุกระดับได้พึงปฏิบัติตนตามหลักสังคหวัตถุ 4 การสร้างจิตสำนึก การครองใจคนหรือแม้แต่ความปรารถนาดีต่อกันในการช่วยเหลือทำงานราชการเพื่อส่วนรวมและเพื่อบังเกิดประโยชน์สูงสุด รวมถึงการตรวจสอบการควบคุมและลงโทษผู้ปฏิบัติหน้าที่ในงานราชการที่กระทำความผิดอย่างเป็นธรรม

บรรณานุกรม

- ประเสริฐ ญ นคร. (2528). มังรายศาสตร์ ฉบับวัดเชียงมั่น: อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- _____. (2549). ประวัติศาสตร์เบ็ดเตล็ด. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ภาสกร วงศ์ดาววัน. (2555). เมืองโบราณเหนือแผ่นดินสยาม: จากอดีตถึงปัจจุบัน-ประวัติศาสตร์เรื่องบ้านเมืองสำคัญ. กรุงเทพฯ: ยิปซี กรู๊ป.
- สงวน โชติสุขรัตน์. (2552). ตำนานเมืองเหนือ. นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- สรัสวดี อ๋องสกุล. (2553). ประวัติศาสตร์ล้านนา. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

รูปแบบพิธีกรรมการแต่งงานจากอดีตสู่ธุรกิจ Wedding

Wedding From Marriage Rituals in the Past to Wedding Business

ชนิษฐา จิตชินะกุล¹

จุฬาวดี พูลเจริญ²

บทคัดย่อ

รูปแบบพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยได้เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมจากเดิมที่เคยจัดพิธีกรรมหลายวันได้ลดลงเหลือจัดเพียงวันเดียว โดยมีรูปแบบของพิธีแต่งงานในอดีตนั้นจะมี 6 รูปแบบ ได้แก่ แบบที่ 1 ช่วงเช้าเจ้าบ่าวพร้อมขบวนขันหมากจะไปประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ที่บ้านเจ้าสาว จากนั้นทำพิธีรดน้ำ และส่งตัวคู่บ่าวสาว แบบที่ 2 ช่วงเช้าเจ้าบ่าวพร้อมขบวนขันหมากมาบ้านเจ้าสาวเพื่อประกอบพิธีสงฆ์ เช่นไหว้บรรพบุรุษและ ส่งตัวคู่บ่าวสาว แบบที่ 3 ช่วงเช้าทำพิธีทางสงฆ์ เมื่อเสร็จพิธีเจ้าบ่าวจึงจะยกขบวนขันหมากมายังบ้านเจ้าสาว ทำพิธีรดน้ำ ส่งตัวคู่บ่าวสาว แบบที่ 4 ช่วงเช้าเจ้าบ้ายกขบวนขันหมากมายังบ้านเจ้าสาว ทำบุญตักบาตรและจดทะเบียนสมรส ช่วงบ่ายรดน้ำ ส่งตัวคู่บ่าวสาว แบบที่ 5 ช่วงเช้าคู่บ่าวสาวทำพิธีทางสงฆ์อาจถวายสังฆทานหรือตักบาตรที่บ้านหรือที่วัด จากนั้นพิธีรดน้ำและจดทะเบียนสมรส ส่งตัวคู่บ่าวสาว และแบบที่ 6 ช่วงเช้าคู่บ่าวสาวตักบาตรที่บ้านหรือที่วัด จากนั้นทำพิธีรดน้ำ จดทะเบียนสมรส ทั้งนี้รูปแบบพิธีกรรมแต่งงานในอดีตเป็นการจัดพิธีแบบย้อนเพื่อต้องการประหยัดเวลาและทุนทรัพย์

แต่ช่วงปีพุทธศักราช 2500 รูปแบบของพิธีแต่งงานของไทยเปลี่ยนไปตามสภาพสังคม มีการแต่งงานเกิดขึ้น การจัดงานเน้นความทันสมัยและหรูหรากว่าเดิม และในปีพุทธศักราช 2537 ได้เกิดธุรกิจรับจัดงานแต่งงานขึ้น ซึ่งผู้ประกอบการจะเป็นผู้ดำเนินงานให้ทั้งหมด ลดความยุ่งยากในการจัดเตรียมงานให้แก่คู่สมรส และทำให้คู่สมรสสามารถกำหนดรูปแบบของพิธีแต่งงานได้ตามความเหมาะสมของตนเอง จนทำให้รูปแบบของพิธีแต่งงานมีความหลากหลายมากขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการทางธุรกิจที่รับจัดงานแต่งงานโดยส่วนใหญ่ยังคงดำเนินการด้านพิธีกรรมการแต่งงานของไทยดังเช่นอดีตอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นการช่วยอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่คู่สังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบพิธีแต่งงาน

¹ รองศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
e-mail : khanita2309@hotmail.com

² อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ สาขาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
e-mail : Jula_w@yahoo.com

Wedding From Marriage Rituals in the Past to Wedding Business

Khanita Jitchinakul
Julavadee Poonchareon

Abstract

Rituals of traditional Thai wedding ceremony have been changed along with the condition of the society. Duration of wedding ceremony has been changed from several days in the past to only one day nowadays. In the past, there were six patterns of marriage rituals as follows; pattern 1: the groom brings his wedding procession to the bride's house in the morning to perform the ceremony. Then, there are the holy water pouring ceremony, and the giving away of the bride. Pattern 2: The groom brings his wedding procession to the bride's house in the morning to perform Buddhist ceremony, to pay respect to ancestors, and to give away the bride. Pattern 3: In the morning, Buddhist ceremony is performed. Then the groom brings his wedding procession to the bride's house to perform the holy water pouring ceremony and to give away the bride. Pattern 4: The groom brings his wedding procession to the bride's house in the morning to make merits by giving alms to the monks and then register the marriage certificate. After that in the afternoon, there are the holy water pouring ceremony and the giving away of the bride. Pattern 5: The bride and the groom perform Buddhist ceremony by either giving alms or offering dedicated to monks whether at home or temple. Then, there are the holy water pouring ceremony, marriage certificate registration, and the giving away of the bride. Pattern 6: In the morning, the bride and the groom give alms to the monk whether at home or temple. Then, there are the holy water pouring ceremony and the registration of the marriage certificate. However, the wedding ceremony in the past was quite short because the bride and the groom wanted to save their time and money.

Since 1957, rituals of traditional Thai wedding ceremony have been changed along with the condition of the society. The changes include wedding invitation cards and more luxurious and modern ceremony. In 1994, wedding planning business has been emerged. The planner will plan and organize the whole ceremony. This can help

the bride and the groom decrease difficulties in conducting their wedding ceremony. Also, the bride and the groom can set the suitable pattern of their wedding ceremony. Therefore, there are variety of wedding ceremony. However, most wedding planners still strictly keep following the original wedding ceremony patterns. This conserves Thai culture to continually stay with Thai society.

Keyword: wedding ceremony patterns

บทนำ

วิถีชีวิตของคนไทยดั้งเดิมตั้งแต่เกิดจนตายมักเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณีไทยมากมายและประเพณีที่มักจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับเราไม่ว่าจะในฐานะเจ้าภาพหรือผู้ร่วมงาน คือ ประเพณีแต่งงาน คำว่าแต่งงาน เป็นคำที่ใช้พูด แต่ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 479) กล่าวถึงความหมายของคำว่า แต่งงาน ว่า “ทำพิธีให้ชายหญิงอยู่กินกันเป็นผัวเมียตามประเพณี” โดยประเพณีแต่งงานของไทยจะเริ่มตั้งแต่การทาบทาม การสู่ขอ การหมั้นและการแต่งงาน โดยพ่อแม่ของฝ่ายชายจะต้องส่งผู้ใหญ่ไปทาบทามพ่อแม่ของฝ่ายหญิง หากพ่อแม่ของฝ่ายหญิงไม่ขัดข้องก็就会有การสู่ขอฝ่ายหญิงอย่างเป็นทางการ และหากฝ่ายหญิงยินยอมที่จะแต่งงานด้วยก็จะตกลงเรื่องค่าสินสอดทองหมั้น ซึ่งถ้าฝ่ายชายยอมรับข้อเสนองของฝ่ายหญิงก็จะจัดพิธีแต่งงานต่อไป

ประเพณีแต่งงานของไทยแต่เดิมจะจัดงานมากกว่า 1 วัน และใช้เวลาในการจัดเตรียมงานอยู่นานนับเดือน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจ้าภาพว่าต้องการจัดงานอย่างไรให้เหมาะสมกับฐานะ ซึ่งวันแรกเรียกว่าวันสุกดิบ วันที่สองจึงจะมีการแห่ขบวนขันหมาก หรือเป็นวันที่เจ้าบ่าวจะไปจัดพิธีกรรมที่บ้านเจ้าสาว พอเสร็จพิธีก็จะจัดงานเลี้ยงฉลอง พอตกกลางคืนจึงส่งตัวคู่บ่าวสาวตามฤกษ์ พอรุ่งเช้าให้คู่บ่าวสาวตักบาตรและตอนเย็นอาจมีงานเลี้ยงฉลองอีกครั้ง แล้วจึงเก็บสถานที่และข้าวของที่เยี่ยมมา

แต่เมื่อสังคมไทยได้เปลี่ยนเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามาแทนที่เศรษฐกิจแบบพึ่งพา ทำให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านซึ่งก็รวมถึงพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยด้วย โดยเน้นความสะดวกสบาย ความทันสมัย และความหรูหราของงาน มากกว่าการสร้างเชื่อมั่นในการใช้ชีวิตของคู่ และเมื่อเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลง จึงมีผลทำให้ประเพณีแต่งงานของไทยแบบโบราณต้องเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม จนเมื่อสังคมไทยมีธุรกิจรับจัดงานแต่งงานเกิดขึ้นและได้รับความนิยมผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาว่าธุรกิจรับจัดงานแต่งงานได้ส่งผลต่อรูปแบบพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยที่มีมาแต่อดีตมากน้อยเพียงใด

รูปแบบพิธีแต่งงานของไทยในอดีต

การแต่งงานเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยเพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าหญิงชายได้มาอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยาอย่างถูกต้องและนับเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตครอบครัว นอกจากนี้คนไทยยังเชื่อว่าหากปฏิบัติถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีจะนำมาซึ่งความสุขความเจริญแก่ชีวิต

เดิมพิธีแต่งงานของไทยแบบโบราณนั้นเจ้าภาพหรือคู่สมรสจะต้องเตรียมงานหลายเดือน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะจัดงานมากกว่า 1 วัน และทุกขั้นตอนของพิธีกรรมจะเน้นความเป็นสิริมงคลของคู่สมรส มีการหาฤกษ์ยามวันที่เป็นมงคล ประเพณีแต่งงานของไทยจะนิยมแต่งเดือนคู่ ยกเว้นเดือน 8 ที่เป็นเดือนแห่งการเข้าพรรษาและเดือน 12 ที่เป็นฤดูของสุนัขตีดัสต์ ทั้งนี้พิธีแต่งงานของไทยแบบโบราณนั้นจะเริ่มต้นด้วยวันสุกดิบและวันจัดพิธีแต่งงาน โดยที่ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงกันแล้ว ฝ่ายชายจะส่ง

ของหมั้นมาเพื่อยืนยันว่าจะแต่งงานด้วย หลังจากหมั้นแล้วจะกำหนดวันแต่ง โดยฝ่ายชายจะต้องสร้างเรือนหอในพื้นที่ของฝ่ายหญิงให้แล้วเสร็จก่อนวันพิธี

ครั้นเรือนหอเสร็จจะทำพิธีขึ้นเรือนใหม่ นิมนต์พระมาสวดมนต์เย็น ซึ่งจะเรียกว่า วันสุกดิบ พระสงฆ์ที่มาสวดมนต์ที่เรือนหอจะเป็นผู้มอบมงคลแฝดและชดน้ำพระพุทธรูปให้แก่คู่บ่าวสาวและเพื่อน ๆ ของคู่บ่าวสาว สร้างความสนุกสนานกันทั้งสองฝ่าย จากนั้นเจ้าบ่าวจะต้องนอนเฝ้าหอ พอรุ่งเช้า คู่บ่าวสาวตักบาตรด้วยกัน ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดเตรียมขบวนขันหมากเพื่อเคลื่อนไปยังบ้านเจ้าสาว ซึ่งขันหมากนี้ประกอบด้วยขันหมากเอกและขันหมากโท ในอดีตจะกำหนดผู้ที่ทำหน้าที่ยกขันหมากเอกว่า ควรเป็นผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว ห้ามใช้หญิงหม้าย จากนั้นฝ่ายเจ้าสาวจะกั้นประตูขันหมากและเมื่อเจ้าบ่าวผ่านประตูขันหมากมาได้จะกระทำพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ ช่วงบ่ายจะกระทำพิธีรดน้ำพระพุทธรูปด้วยสังข์ และให้พรโดยญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย ครั้นได้ฤกษ์ปูที่นอนญาติฝ่ายเจ้าสาวจะต้องจัดเตรียมเครื่องนอนและอุปกรณ์มาวางไว้ที่ข้างที่นอนตามความเชื่อที่ว่า ให้อยู่เย็นเป็นสุข ดังอุทกธาราดังฟัก ให้มีน้ำใจรักกันหนักหน่วงดุจศิลาและเจริญงอกงามเหมือนถั่วงา จากนั้นผู้ใหญ่จะลงนอนเป็นพิธี ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวมอบของชำร่วยให้แก่ผู้ปูที่นอน แต่เจ้าบ่าวยังคงต้องนอนเฝ้าหอจนกว่าจะได้ฤกษ์เรียงหมอนจึงจะส่งตัวเจ้าสาว ซึ่งในระหว่างที่เจ้าบาวนอนเฝ้าหอ นั้นจะมีโหรีขับกล่อมหรือมีผู้รู้มาสวดมาลัยสูตรในทำนองต่าง ๆ เพื่อเป็นการสั่งสอนเจ้าบ่าวให้ประพฤติดี มีกิริยามารยาททั้งดงาม

ในอดีตพิธีแต่งงานของไทยยังมีข้อกำหนดเรื่องอาหาร ขนม และความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นแนวปฏิบัติให้คนในสังคมได้สืบทอดต่อกันมาเพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิตคู่และเพื่อให้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันอย่างยืนยาว

จะเห็นได้ว่าพิธีแต่งงานแบบไทยโบราณนั้นจะต้องใช้เวลาในการจัดเตรียมงานเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ตามขนบธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด เพราะเชื่อว่าจะนำมาซึ่งเป็นความสิริมงคลและความมั่นคงทางจิตใจแก่คู่บ่าวสาว แต่สภาพสังคมไทยปัจจุบันได้เปลี่ยนเข้าสู่สังคมสมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้าทางการศึกษา ระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม มีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยจนส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในทุกด้าน ซึ่งก็รวมถึงพิธีกรรม ประเพณีไทยที่มีแนวคิดรูปแบบแตกต่างไปจากอดีต

จากเดิมที่ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ เคยให้ความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ความมั่นคงทางด้านจิตใจ ตลอดจนความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้กลายมาเป็นเพียงเครื่องมือให้คนในสังคมได้พบปะสังสรรค์กันโดยเน้นที่ความสนุกสนานเป็นประการสำคัญ

ปัจจุบันพิธีแต่งงานในสังคมไทยนิยมจัดงานให้เสร็จภายในวันเดียว ด้วยเห็นว่าถึงอย่างไรพิธีกรรมการแต่งงานก็ยังคงมีความสำคัญต่อชีวิตของคนไทยเพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างครอบครัวและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่คู่บ่าวสาวที่ต้องอยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันไปตลอดชีวิต จึงทำให้คู่บ่าวสาวบางคนยังคงจัดพิธีกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนประเพณีไทยแต่จะทำแบบย่อ เพราะปัจจุบันเรื่องเศรษฐกิจ

เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดงานอย่างไรก็ตามประเพณีแต่งงานที่จัดงานวันเดียว แต่ยังคงมีรูปแบบเหมือนกับการจัดงานแบบ 2 วันโดยตัดแปลงวันสุกดิบและรวบรัดขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อเป็นการประหยัดทั้งเวลาและทุนทรัพย์นั้นมี 6 รูปแบบ ดังนี้

แบบที่ 1 วันแต่งงาน ช่วงเช้า เจ้าบ่าวและเพื่อนพร้อมขบวนขันหมากจะไปถึงบ้านเจ้าสาว เมื่อไปถึงบ้านฝ่ายเจ้าสาวจะกั้นด่านเป็น 4 ประตู ได้แก่ ประตูเงิน ประตูทอง อย่างละ 2 ประตู และจะมีผู้กล่าวนำซักถามตามประเพณีจึงจะให้เจ้าบ่าวและขบวนขันหมากผ่านไปได้ สุดท้ายก่อนจะขึ้นบันไดบ้านจะมีเด็กหญิง 2 คนที่ฝ่ายเจ้าสาวจัดไว้มาพรมน้ำที่เท้าเจ้าบ่าว ซึ่งเจ้าบ่าวจะต้องจ่ายค่าตอบแทนให้ทุกคนถือเป็นอันเสร็จพิธีขบวนแห่ขันหมาก เมื่อเข้าไปในบ้านฝ่ายเจ้าสาว จะมีญาติผู้ใหญ่รับขันหมากตามประเพณีและจ่ายให้แก่ผู้ถือขันหมากเอกและโท แต่จะเน้นขันหมากเอกมากกว่าขันหมากโท (พวงผกา ประเสริฐศิลป์, 2543: 1)

ขันหมากที่ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดเตรียมไปมักจะประกอบด้วยขันสินสอดทองหมั้น พานแหวน เตียบบรรจขนม ผลไม้ ต้นกล้วยและต้นอ้อย ตลอดจนสิ่งของอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรซึ่งจะจัดเป็นจำนวนคู่และภายในขันหมากนอกจะต้องมีเหรียญเงิน เหรียญทอง ใบแก้ว ใบเงิน ใบทอง ใบรัก และถุงแพรสีเงินทองขนาดเล็กบรรจถั่ว งา เรียงให้สวยงามโดยจะต้องพูนขึ้นมาเหนือปากขันแล้วใช้กรวยใบตองครอบ ห่อด้วยผ้าลูกไม้โปร่ง สำหรับขนมนมกลที่ใช้ในขบวนขันหมากจะเลือกเฉพาะที่มีชื่อและความหมายที่ดี เช่น จ่ามงกุฏ เสน่ห์จันทร์ ฝอยทอง ทองเอก ทองหยิบ ทองหยอด ขนมงก ขนมหัน เป็นต้น บางท้องถิ่นขันหมากอาจมีขนมธัญพืชสื่อถึงความหอมหวานงอกงาม

นอกจากขนมแล้ว อาจมีผลไม้ที่นิยมก็คือ ส้ม มะพร้าว ที่มีผิวสวย เครื่องประกอบขันหมากที่ไม่ควรขาด คือ ต้นกล้วยและต้นอ้อยอย่างละสองต้น เลือกหน่ออ่อนที่เริ่มจะผลิใบเป็นต้นเล็ก ให้มีรากติดด้วย เมื่อเสร็จพิธีคู่บ่าวสาวจะต้องนำไปปลูกและดูแลให้เจริญงอกงาม (ขันหมากร่วมสมัยตอนที่ 1, ม.ป.ป: 8)

ช่วงสายพิธีรดน้ำอาจจะกระทำได้หลายวิธีตามความสะดวก หลังจากนั้นเลี้ยงแขกในงานก็ถือว่าเสร็จพิธีส่วนพิธีรดน้ำจะต้องมีโต๊ะหมู่บูชาซึ่งจะต้องจัดให้อยู่ทางขวาของเจ้าบ่าว เมื่อถึงฤกษ์ที่กำหนดคู่บ่าวสาวจะต้องเข้าไปในห้องพิธี ญาติของฝ่ายหญิงจะนำคู่บ่าวสาวจุดเทียนชัย ปักธูป และกราบ จากนั้นจัดให้เจ้าสาวนั่งซ้ายเจ้าบ่าวนั่งทางขวา ประธานในพิธีสวมพวงมาลัยและมงคลแฝดบนศีรษะของคู่บ่าวสาว เจิมหน้าผากคู่บ่าวสาวแล้วรดน้ำสังข์ หลังเสร็จพิธีรดน้ำเจ้าภาพจะปลดมงคลแฝดเองหรือจะเชิญแขกผู้ใหญ่ปลดก็ได้แล้วมอบให้คู่บ่าวสาวเก็บไว้บนหัวเตียงนอน หลังเสร็จพิธีรดน้ำสังข์แล้วก็มีการเลี้ยงฉลอง ช่วงนั้นอาจรอฤกษ์ส่งตัวเจ้าสาวซึ่งก็อาจมีญาติผู้ใหญ่พาเจ้าสาวไปให้แก่เจ้าบ่าวพร้อมให้โอวาทสั่งสอนและให้พรแก่คู่บ่าวสาว คู่บ่าวสาวกราบผู้ใหญ่ถือว่าเป็นอันเสร็จพิธีแต่งงาน (พวงผกา ประเสริฐศิลป์, 2543: 22)

แบบที่ 2 ช่วงเช้าฝ่ายเจ้าบ่าวจะยกขันหมากหมั้นมาประกอบพิธีหมั้นซึ่งจะทำพิธีก่อนวันแต่ง แต่บางพื้นที่จะยกขันหมากหมั้นมาทำพิธีในวันเดียวกับวันแต่งและจะกระทำพิธีก่อนที่พระสงฆ์จะมา หรือในบางพื้นที่ที่ไม่มีขันหมากหมั้นมีแต่ขันหมากแต่งอย่างเดียวพร้อมทั้งสวมแหวนเครื่องเพชรเครื่องทอง หลังจากเปิดขันหมากและโรยถั่วงา หลังจากนั้นนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 9 รูปเจริญพระพุทธมนต์ พิธีสงฆ์นี้สามารถกระทำได้ทั้งเช้าและเพล คู่บ่าวสาวตักบาตรขณะที่พระสงฆ์ถวายพรพระและในช่วงพระฉันภัตตาหารให้คู่บ่าวสาวไหว้พระภุมิเจ้าที่และศาลตายาย (หากมี) ทั้งนี้นิยมกระทำพิธีสงฆ์ก่อน แล้วจึงแห่ขันหมาก

เมื่อเสร็จพิธีทางสงฆ์แล้วคู่บ่าวสาวจะเซ่นไหว้บรรพบุรุษที่บ้านผีเรือน จากนั้นคู่บ่าวสาวจะทำพิธีไหว้ผู้ใหญ่โดยจะต้องเตรียมผ้าไหว้หรือของอื่น ๆ ให้ผู้ใหญ่ และเมื่อถึงเวลาส่งตัวมักเชิญเลือกคู่สามีภรรยาที่อยู่ด้วยกันโดยการสมรส มาเป็นคู่บูชที่นอนเพื่อให้คู่บ่าวสาวได้เห็นเป็นตัวอย่างและจะได้ปฏิบัติตาม อนึ่งหากคู่บ่าวสาวมีการส่งตัวที่โรงแรมให้นำผ้าปูที่นอนปลอกหมอนใหม่ไปปูทับของของโรงแรม หลังจากนั้นจึงนำกลับไปใช้ที่บ้าน (ชีวัน เปี่ยมไพบุลย์, 2549: 3)

แบบที่ 3 ช่วงเช้าจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ ณ สถานที่ที่จัดเตรียมไว้อาจเป็นเรือนหอหรือบ้านของฝ่ายเจ้าสาว คู่บ่าวสาวตักบาตรเลี้ยงพระ เมื่อพระสงฆ์ฉันเสร็จแล้วประพรมน้ำพระพุทธมนต์และเจริญชัยมงคลคาถา เป็นอันเสร็จพิธี ฝ่ายเจ้าสาวจัดเลี้ยงและจัดเตรียมของเลื่อนเตอนขันหมาก ซึ่งได้แก่ อาหารคาวหวานอย่างละ 2 ส้ารับให้ผู้ใหญ่นำไปยังบ้านเจ้าบ่าว ทางบ้านเจ้าบ่าวออกมาต้อนรับและมอบของชำร่วยให้แก่ผู้นำของเลื่อนมาแล้วผู้นำของเลื่อนลากลับ

เวลาบ่าย ฝ่ายเจ้าบ่าวเคลื่อนขบวนขันหมากมายังบ้านเจ้าสาว มีการรับขันหมาก เชิญขันหมากตรวจสอบ สอด ไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ญาติผู้ใหญ่

เวลาเย็น ทำพิธีรดน้ำสังข์ เมื่อถึงฤกษ์คู่บ่าวสาวร่วมกันจุดธูปเทียนพระรัตนตรัยแล้วนั่งที่เตรียมรดน้ำประธานในพิธีสวมมงคลแฝดให้แก่คู่บ่าวสาว สวมมาลัย เติม รดน้ำสังข์ให้แก่คู่บ่าวสาว จากนั้นจะมีการเลี้ยงฉลองเมื่อถึงฤกษ์ส่งตัวคู่บ่าวสาว ผู้ใหญ่จะปูที่นอน บิดามารดาของคู่บ่าวสาวจะให้โอวาทและกล่าวคำอวยพรถือว่าเสร็จพิธีแต่งงาน

แบบที่ 4 ช่วงเช้าฝ่ายเจ้าบ่าวจัดขบวนขันหมากมายังบ้านเจ้าสาว ทำบุญตักบาตรแล้วจัดทะเบียนสมรส ช่วงบ่ายจัดพิธีรดน้ำที่เรือนหอหรือสถานที่ที่กำหนด หลังพิธีรดน้ำแล้วจะมีการเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน เมื่อถึงฤกษ์ส่งตัวเจ้าสาว ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะทำพิธีปูที่นอนและส่งตัวเจ้าสาวเข้าหอ พ่อแม่ทั้งสองฝ่ายให้โอวาทและอวยพรให้แก่คู่บ่าวสาว ถือว่าเป็นอันเสร็จพิธีแต่งงาน

แบบที่ 5 ช่วงเช้าคู่บ่าวสาวและผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจัดถวายสังฆทานขึ้นที่บ้าน หรือคู่บ่าวสาวจะตักบาตรที่หน้าบ้านหรือที่วัดก็ได้ หลังจากนั้นทำพิธีรดน้ำหรือผูกข้อมือให้แก่คู่บ่าวสาว ผู้ร่วมพิธีจะมีเพียงญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายเท่านั้น จากนั้นจัดทะเบียนสมรส เมื่อเสร็จช่วงเที่ยงจัดอาหารเลี้ยงตามความสะดวก ส่วนตอนกลางคืนทำพิธีส่งตัวเจ้าสาว ถือว่าเป็นอันเสร็จพิธีแต่งงาน

แบบที่ 6 ช่วงเช้าคู่บ่าวสาวถวายสังฆทานหรือตักบาตรที่หน้าบ้านหรือที่วัดก็ได้ เสร็จแล้วญาติผู้ใหญ่รดน้ำอวยพรหรือผูกข้อมือให้แก่คู่บ่าวสาว จากนั้นจดทะเบียนสมรส ถือว่าเป็นอันเสร็จพิธีแต่งงาน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2527: 31-32)

จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของสังคมไทยปัจจุบันจะลดรูปแบบและขั้นตอนต่าง ๆ ให้รวบรัดและจัดให้เสร็จสิ้นภายในวันเดียว ทั้งนี้นิตยสาร Wedding (สืบสิ่งสำคัญพิธีแบบไทย, 2550: 28) ได้สรุปขั้นตอนพิธีแต่งงานตามประเพณีไทยที่รวมพิธีหมั้นและพิธีแต่งงานไว้ในวันเดียวกัน ดังนี้

1. ผู้ใหญ่ฝ่ายชายเจรจาทาบทามสู่ขอ หากฤกษ์หมั้นรวมไปถึงฤกษ์แต่งงาน ซึ่งอาจเป็นวันเดียวกันหรือคนละวันก็ได้ ปัจจุบันนิยมยกขันหมากในวันแต่งงานและกระทำพิธีทั้งหมดในวันเดียว

2. การแต่งงานแบบรวมพิธีในวันเดียวกัน เช้าพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ให้แก่คู่บ่าวสาว และคู่บ่าวสาวตักบาตรถวายภัตตาหารและทำพิธีทางศาสนาจนเสร็จ

3. ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวจัดเตรียมขันหมากและเครื่องบริวารประกอบ ได้แก่พาน หรือขันสินสอดทองหมั้น พานแหวน เตียบ ขนมนมกล ผลไม้ และต้นกล้วยต้นอ้อย นิยมจัดเป็นคู่

4. แห่ขันหมาก ในขบวนจะมีเฒ่าแก่เดินนำเจ้าบ่าวและพ่อแม่ตามด้วยผู้ที่ยกขันหมาก ต่อจากนั้นเป็นคนถือพานสินสอดทองหมั้น พานแหวน พานขนม ผลไม้ และต้นกล้วยต้นอ้อย อาจมีกลองยาวและคนรำหน้าขบวนเพื่อสร้างสีสันให้เก๋งาน

5. ฝ่ายเจ้าสาวจะส่งเด็ก ๆ และญาติออกมาทักทายขบวนขันหมาก ซึ่งฝ่ายเจ้าบ่าวจะต้องแจกซองเงินเพื่อผ่านประตูเงินประตูทองต่าง ๆ จนได้เข้าถึงบ้านของฝ่ายเจ้าสาว

6. ฝ่ายญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาวจะออกมาต้อนรับขันหมาก ซึ่งเมื่อจัดวางขันหมากเรียบร้อยแล้วจะตรวจดูสินสอดทองหมั้น แหวน จากนั้นเฒ่าแก่จะเรียกตัวเจ้าสาวออกมาอรุณฯ จึงสวมแหวนเป็นอันเสร็จพิธีหมั้น

7. พิธีไหว้ผู้ใหญ่ คู่บ่าวสาวจะไหว้ผู้ใหญ่ตามลำดับอาวุโสพร้อมทั้งยกพานรูปเทียนแพมอบให้ จากนั้นผู้ใหญ่ให้ของรับไหว้ซึ่งอาจเป็นเงินหรือของมีค่า และอาจจะผูกข้อมือด้วยด้ายแล้วทั้งคู่มอบผ้าไหว้ให้ผู้ใหญ่

8. พิธีรดน้ำสังข์ คู่บ่าวสาวจุดเทียนและธูปบูชาพระ จากนั้นพ่อและแม่จะพาไปนั่งที่ตั้งโดยที่เจ้าสาวนั่งซ้าย เจ้าบ่าวนั่งขวา ประธานคล้องพวงมาลัย เเจิม สวมมงคลแฝด แล้วจึงรดน้ำพระพุทธมนต์

9. ถ้าทำพิธีรดน้ำสังข์ในช่วงเช้าก็มักจะจัดเลี้ยงในช่วงกลางวัน และมีงานฉลองในช่วงเย็นของวันนั้นอีกครั้ง

10. พิธีปูที่นอน ผู้ที่จะปูที่นอนต้องเป็นสามีภรรยาที่รักกัน และมีลูกหลานเป็นคนดีโดยมีของมงคลวางข้างที่นอน ได้แก่ ฟักเขียว หินบดยา แมวคราว เมื่อได้เวลาส่งตัวผู้ใหญ่จะจูงเจ้าสาวเข้ามาให้เจ้าบ่าวและให้โอวาทอวยพร

แม้ว่าพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานจะพัฒนารูปแบบ ขั้นตอนการจัดงานที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัยของสังคม แต่ยังคงมีวัตถุประสงค์ที่ตรงกันคือ พิธีกรรมในประเพณีแต่งงานเป็นเรื่องที่สำคัญของชีวิตที่ต้องทำให้ดีที่สุด และให้เป็นไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดความเป็นสิริมงคลแก่คู่บ่าวสาวตลอดไป ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมของประเพณีแต่งงานนั้นเริ่มตั้งแต่มีการรดน้ำสังข์ การเจิมให้แก่คู่บ่าวสาว จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งด้วยการจัดเลี้ยงสังสรรค์ตามแบบตะวันตก

ในปีพุทธศักราช 2490-2499 ประเพณีแต่งงานของไทยเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงโดยมีการกินเลี้ยงแบบโต๊ะจีนซึ่งในยุคนั้นร้านอาหารที่มีชื่อเสียงได้แก่ ห้อยเทียนหลา สโมสรสีลม เป็นต้น จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2500 จึงเริ่มมีการจัดงานตามโรงแรมอย่างที่เห็นในปัจจุบัน (ปิอก เชลชี, 2549: 141-142)

หลังปีพุทธศักราช 2500 สภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนไปตามรูปแบบการใช้ชีวิตของคนรุ่นใหม่ พิธีกรรมในประเพณีแต่งงานก็เปลี่ยนไปอีกระดับหนึ่งโดยจะเน้นความเป็นส่วนตัวหรือรูปแบบของงานจะเน้นความเป็นคู่บ่าวสาวมากขึ้น มีการเชิญแขกที่มาร่วมงานด้วยการัดแต่งงานซึ่งการ์ดนี้จะแสดงถึงบุคลิกหรือความนิยมของคู่บ่าวสาวและเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนกล่าวเชิญบุคคลสำคัญ อีกทั้งเป็นปรากฏการณ์แรกที่ทำให้แก่ผู้ร่วมงานได้สัมผัสถึงบรรยากาศที่จะมีขึ้นภายในงาน การ์ดแต่งงานจึงเปรียบเสมือนศาสนบอกล่าให้ทราบในรายละเอียดของพิธีแต่งงาน ที่มีความสำคัญมากกว่าจดหมายแจ้งข่าว (Wedding card, 2550: 64)

ความเปลี่ยนแปลงในการจัดพิธีแต่งงานยังคงมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมและเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว แต่โดยส่วนใหญ่ยังคงยึดรูปแบบของการจัดงานวันเดียวที่เน้นความทันสมัยและความหรูหรา

จนกระทั่งได้เกิดธุรกิจรับจัดงานแต่งงานขึ้นในสังคมไทย ซึ่งธุรกิจนี้จะรับดำเนินการให้ทั้งหมดนับตั้งแต่เครื่องแต่งกาย ของใช้ที่จำเป็นในพิธีกรรม รวมทั้งการเลี้ยงฉลอง เป็นการช่วยลดความวิตกกังวลให้แก่เจ้าภาพและคู่สมรสเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ธุรกิจรับจัดงานแต่งงานนี้ ยังช่วยวางแผน ออกแบบกำหนดรูปแบบของงานแต่งงานตามที่เจ้าภาพหรือคู่สมรสต้องการ ทำให้พิธีแต่งงานในสังคมปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น กระแสความนิยมในการใช้บริการจากผู้ประกอบทางธุรกิจแต่งงานได้แพร่หลายในสังคมไทยเป็นอย่างมากจนส่งผลให้ธุรกิจนี้เติบโตอย่างรวดเร็ว รูปแบบที่จัดก็นิยมจัดแบบผสมผสานมากขึ้นระหว่างประเพณีไทยกับประเพณีของชาวต่างชาติ

อย่างไรก็ตามธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมแต่งงานธุรกิจแรกคือ wedding studio ซึ่งเป็นธุรกิจเกี่ยวกับการถ่ายภาพให้แก่คู่บ่าวสาว นับเป็นธุรกิจใหม่เมื่อต้นปี 2537 ที่เฟื่องฟูและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดย wedding studio แห่งแรกของไทยคือ ต้นรักสตูดิโอ เดิมที่ต้นรักสตูดิโอเปิดบริการถ่ายภาพ จากนั้นได้ขยายธุรกิจทำกรอบรูปและส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น อเมริกา อังกฤษ ฮองกง ไต้หวัน เป็นต้น และเมื่อพบว่าภาพถ่าย wedding ที่ไต้หวันกำลังได้รับความนิยมจากเป็นอย่างมาก จึงมาดำเนินธุรกิจในเมืองไทย จากเดิมที่ถ่ายภาพให้คู่บ่าวสาวเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อได้พูดคุยกับลูกค้าทำ

ให้ทราบถึงปัญหาความยุ่งยากในการจัดเตรียมงาน ต้นรักสตูดิโอจึงหันมาให้บริการรับจัดพิธีแต่งงานแบบครบวงจรตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2539 เป็นต้นมานับเป็นรายแรกในประเทศไทยที่มีการให้บริการงานแต่งงานพร้อมมีสตูดิโอถ่ายภาพที่ทันสมัยที่สุดซึ่งธุรกิจ wedding ของต้นรักสตูดิโอขึ้นเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทย ใต้หวัน และยุโรปที่กลมกลืนกัน พร้อมอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ลูกค้าและใช้มีออาชีพดำเนินงานทั้งหมด ทำให้คู่รักในวงการดัง ๆ มาใช้บริการที่นี้เพราะมีสไตล์การจัดงานแต่งงานที่ไม่เหมือนใคร (ชีวิตสนุก 3, 2550: 5)

นอกจากนี้ต้นรักสตูดิโอยังให้บริการรับจัดพิธีแต่งงานแบบไทยโบราณที่ครบวงจรในลักษณะ wedding center ที่ลูกค้าสามารถเลือกซื้อของที่เกี่ยวข้องกับงานแต่งงานได้ทุกอย่างแบบ one stop service สร้างความสะดวกให้แก่ลูกค้าที่มาใช้บริการได้เป็นอย่างดี (ต้นรักสตูดิโอ, 2550: 3) พร้อมกันนี้ต้นรักสตูดิโอยังมีบริการให้คำปรึกษาวางแผนจัดงานแต่งงานหรือรูปแบบการจัดงานที่เรียกว่า wedding planner ให้แก่ลูกค้า ลดความกังวลใจให้แก่คู่บ่าวสาวและเจ้าภาพ (อาณาจักร รัก ครบวงจร ต้นรักสตูดิโอ, 2550: 5)

การให้บริการของต้นรักสตูดิโอจะมีการให้บริการทั้งในสถานที่ (indoor) และนอกสถานที่ (outdoor) ซึ่งการให้บริการภายในสถานที่นั้นเป็นการจัดงานที่อาคารเรือนไทยไม้สักเหมาะสำหรับคู่บ่าวสาวที่ต้องการจัดพิธีตามประเพณีไทยโบราณ และต้องการได้บรรยากาศแบบไทย ๆ แต่หากจัดดำเนินงานนอกสถานที่ต้นรักสตูดิโอ จะจัดเตรียมและตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม ทั้งนี้ลูกค้าโดยส่วนใหญ่มักให้จัดพิธีแต่งงานตามแบบประเพณีไทยโบราณนับตั้งแต่ขันหมากเอก ขันหมากโท การจัดพานขันหมากจะเป็นแบบชาววังผสมชาวบ้าน อย่างต้นกล้วยต้นอ้อย ก็จะใช้ทั้งต้นไม่ตัดแต่ยอด ขันหมากเอกจะประกอบไปด้วยพานหมากพลู พานบายศรี และพานที่เตรียมใส่สินสอดทองหมั้น มีถุงเงินถุงทองที่ใส่ธัญพืชเตรียมให้เจ้าภาพไว้โรยสินสอดทองหมั้น ส่วนขันหมากโทก็จะมีขนมที่มีชื่อเป็นมงคลและที่ปัจจุบันหาได้ไม่ค่อยได้แล้วก็คือ ขนมกง อดีตขนมกงเคยเป็นขนมเสี่ยงทายของคู่บ่าวสาว

เมื่อขันหมากไปถึงบ้านเจ้าสาวก็จะมีเด็กผู้หญิงของฝ่ายเจ้าสาวเป็นผู้ถือพานหมากพลูเชิญขันหมากของฝ่ายเจ้าบ่าวตามวัฒนธรรมของไทยดั้งเดิม เพราะการต้อนรับแขกที่มาเยือนจะต้องใช้หมากพลูต้อนรับแสดงถึงความมีไมตรีจิตต่อกันและหมากพลูก็ได้เข้ามาอยู่ในประเพณีแต่งงานของไทยมาตั้งแต่อดีตกาล นอกจากนั้นฝ่ายเจ้าสาวก็ต้องจัดเตรียมหาคนมาล้างเท้าเจ้าบ่าวซึ่งเป็นวัฒนธรรมของไทยแต่อดีต

จากนั้นพิธีรดน้ำพระพุทธรณ์ต้นรักสตูดิโอจะจัดของชำร่วยเป็นกระแตดอกพุท หันนี้เชื่อว่ากระแตเป็นสัตว์ที่รักเดียวใจเดียวมันจะอยู่กับคู่ของมันจนตาย ปัจจุบันการให้ของชำร่วยจะมอบในช่วงเย็นหรือค่ำของงานเลี้ยงฉลอง และเมื่อถึงพิธีส่งตัวคู่บ่าวสาวจะมีฟัก หินบดยา แมวคราวและข้าวตอกดอกไม้ไว้โรยบนที่นอนของคู่บ่าวสาว ตามความเชื่อไทยโบราณที่ว่า ให้เย็นเหมือนฟัก ให้หนักเหมือนแพ่ง ให้อยู่เรือนเหมือนก้อนเสา ให้เฝ้าเรือนเหมือนแมวคราว (พระยาอนุমানราชธน, 2539: 151)

หลังจากที่ต้นรักสตูดิโอประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ทำให้ธุรกิจ wedding เติบโตอย่างรวดเร็วจนมีผู้ประกอบการเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งธุรกิจ wedding นี้ได้ขยายไปยังโรงแรมหลาย ๆ แห่ง ซึ่งแต่เดิมโรงแรมจะมีเพียงการให้บริการจัดงานเลี้ยงฉลองก็หันมาให้บริการจัดพิธีแต่งงานด้วย ทำให้โรงแรมหลายแห่งมีรายได้เพิ่มขึ้น (อรรถพล อิทธิรัตน์โกมล, สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2550) และโรงแรมบางแห่งได้มีการให้บริการจัดพิธีแต่งงานแบบครบวงจรโดยจัดตั้งเป็นศูนย์วันสต็อปเซอร์วิส เพื่อเป็นการลดเวลาและขั้นตอนในการเตรียมงานให้แก่คู่บ่าวสาว (ริชมอนด์รับจัดงานแต่งงานครบวงจร, 2550: 2)

อย่างไรก็ตามนับแต่ธุรกิจรับจัดงานแต่งงานมีการขยายตัวและเติบโตอย่างรวดเร็วในสังคมไทย ทำให้ผู้ประกอบการแต่ละรายต่างหาเอกลักษณ์ และแนวทางในการดำเนินกิจการที่แตกต่างกันออกไป เพื่อเป็นจุดขายนอกเหนือไปจากราคาค่าจ้างซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เจ้าภาพหรือคู่บ่าวสาวตัดสินใจว่า จะใช้บริการจากผู้ประกอบการ wedding รายใด อย่างกรณี **เรือนเจ้าสาว** ผู้ประกอบการอีกรายที่เริ่มดำเนินธุรกิจ wedding เมื่อประมาณปีพุทธศักราช 2544 ในย่านเตาปูนด้วยตึกแถวสองคูหา จากนั้นได้ขยายกิจการมาสร้างเรือนไทยอยู่ริมถนนรัชวิภา เรียกว่า **เรือนเจ้าสาว** เพื่อให้บริการจัดงานแต่งงานนอกสถานที่ ที่เรือนเจ้าสาวแห่งนี้จะให้บริการแตกต่างจาก ต้นรักสตูดิโอ เพราะไม่ได้เป็น wedding center แต่จะรับจัดพิธีแต่งงานหรือการให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดงานแต่งงานตามประเพณีไทย ความโดดเด่นของเรือนเจ้าสาวที่มีลักษณะแตกต่างจากผู้ประกอบการรายอื่นคือ **คุณชีวัน เปี่ยมไพบุลย์** ผู้ดำเนินการจัดพิธีแต่งงานจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเพณีแต่งงานไทยเป็นอย่างมาก และทุกขั้นตอนที่ดำเนินการนั้นจะบรรยายถึงความเป็นมาของพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยอย่างละเอียด

ดังนั้นเจ้าภาพและแขกที่มาร่วมงานที่เรือนเจ้าสาวนอกจากจะได้กระทำพิธีอันเป็นมงคลแล้วยังได้รับความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมของประเพณีแต่งงานไทยด้วย

อาจกล่าวได้ว่า ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยยุคทุนนิยมนี้มีผลทำให้วิถีชีวิตต้องปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคม และส่งผลให้วัฒนธรรมประเพณีที่ตึงตังกำลังจางหายไป หากแต่มีธุรกิจรับจัดงานแต่งงานได้เข้ามาอนุรักษ์และสืบสานพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยให้คงอยู่คู่กับสังคมไทยได้มานานนับทศวรรษ

ดังนั้นจึงอาจกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้พิธีกรรมแต่งงานในประเพณีไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากได้ ดังนี้

1. การดำเนินชีวิตของคนในสังคม ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับสถานะเศรษฐกิจและรายได้เป็นหลัก ทำให้ทุกคนต้องมีการกิจในการประกอบอาชีพทำให้ไม่มีเวลาจัดเตรียมงานและส่งผลให้ต้องลดขั้นตอนพิธีกรรมและจำนวนวันจัดงานแต่งงานให้เหลือเพียงวันเดียว

2. สภาพสังคมและครอบครัวที่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวขาดการปฏิสัมพันธ์กันเช่นเดิม ทำให้ไม่มีแรงงานมาช่วยจัดเตรียมงานและเก็บสถานที่หลังเสร็จสิ้นงาน การใช้บริการของธุรกิจรับจัดงานแต่งงานจึงเป็นทางเลือกใหม่ที่คนไทยรุ่นใหม่ให้ความสนใจเพราะมีความสะดวกสบาย

3. การสื่อสารไร้พรมแดนที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วโลก ทำให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของชาติอื่นกับวัฒนธรรมไทยได้อย่างกลมกลืน

4. เจ้าภาพหรือคู่สมรสขาดความรู้ความเข้าใจในประเพณีการแต่งงานแบบไทย เพราะสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนไทยรับวัฒนธรรมทางตะวันตกเกือบทุกด้าน ทำให้ขาดความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

5. การจัดพิธีแต่งงานจะเน้นที่ความสะดวกและรายได้เป็นหลักรวมทั้งการจัดพิธีแต่งงานในปัจจุบันจะเน้นการเฉลิมฉลองมากกว่าขั้นตอนของพิธีกรรม

6. ธุรกิจรับจัดงานแต่งงานในสังคมไทยได้ช่วยวางแผนดำเนินขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ ให้ทั้งหมดซึ่งมีผลทำให้เจ้าภาพและคู่สมรสไม่ต้องยุ่งยากในการเตรียมงานอีกทั้งยังสามารถกำหนดรูปแบบของพิธีแต่งงานได้ตามความต้องการปัจจุบันพิธีแต่งงานของไทยจึงมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมไทยและมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น

และจากความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของพิธีแต่งงานนี้เองได้ส่งผลต่อประเพณีแต่งงานของไทยดังนี้

1. รูปแบบของพิธีแต่งงานมีความหลากหลายไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นพิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยเพียงอย่างเดียว แต่จะมีการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมของชาติอื่น

2. เจ้าภาพหรือคู่สมรส ไม่จำเป็นต้องจัดเตรียมงาน แต่สามารถใช้บริการจากผู้ประกอบการทางธุรกิจที่รับพิธีแต่งงานได้ ไม่ว่าจะเลือกใช้บริการบางส่วนและเลือกใช้บริการทั้งหมดก็ตาม

3. เจ้าภาพหรือคู่สมรสสามารถกำหนดขั้นตอนพิธีกรรมของพิธีแต่งงานได้ตามความเหมาะสมของเวลาและฐานะทางเศรษฐกิจ โดยสามารถควบคุมหรือลดภาระค่าใช้จ่ายที่อาจเกินจากงบประมาณที่กำหนดไว้ได้

4. ปัจจุบันคนไทยนิยมจัดพิธีแต่งงานนอกสถานที่ เช่น โรงแรม รีสอร์ท หรือสถานที่ที่ผู้ประกอบการทางธุรกิจมีบริการ เพื่อเป็นการลดภาระการจัดเตรียมสถานที่ทั้งก่อนและหลังเลิกงาน

พิธีแต่งงานในปัจจุบันจึงมีทั้งรูปแบบตามประเพณีไทยโบราณและรูปแบบที่เป็นการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น และยังคงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่เน้นแต่ความทันสมัย ความสะดวกสบาย และความหรูหรา แต่ได้มีธุรกิจที่รับจัดพิธีแต่งงานเข้ามาเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมที่ดีงามให้คงอยู่กับสังคมไทยได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

รูปแบบพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานของไทยในอดีตจะจัดงานหลายวันแต่เมื่อ วิถีทางการดำเนินชีวิต ลักษณะของครอบครัวที่กลายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว ตลอดจนสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ทำให้รูปแบบของพิธีแต่งงานลดลงเหลือเพียงวันเดียว ซึ่งรูปแบบของพิธีแต่งงานที่จัดพิธีกรรมหลายวันให้เหลือเพียงวันเดียวนี้นี้จะมี 6 รูปแบบ คือ แบบที่ 1 ช่วงเช้าเจ้าบ่าวพร้อมขบวนขันหมากจะมาประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่บ้านเจ้าสาวจนเสร็จสิ้นพิธีโดยจะเน้นการกระทำพิธีกรรมแบบเต็มรูปแบบดังเช่นอดีต ทั้งขบวนขันหมาก พิธีสงฆ์ การรดน้ำ การส่งตัวคู่บ่าวสาว แบบที่ 2 ช่วงเช้าเจ้าบ่าวพร้อมขบวนขันหมากจะมาประกอบพิธีทางสงฆ์ และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่บ้านเจ้าสาว หลังจากนั้นจะมีการเช่นไหว้บรรพบุรุษ และส่งตัวคู่บ่าวสาว แบบที่ 3 ช่วงเช้าคู่บ่าวสาวจะประกอบพิธีสงฆ์ และเจ้าบ่าวพร้อมขบวนขันหมากมายังบ้านเจ้าสาวเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ แบบที่ 4 ช่วงเช้าเจ้าบ่าวพร้อมขบวนขันหมากมายังบ้านเจ้าสาว ประกอบพิธีสงฆ์และรดน้ำคู่บ่าวสาว ส่งตัวคู่บ่าวสาว เสร็จพิธี แบบที่ 5 ช่วงเช้าคู่บ่าวสาวประกอบพิธีทางสงฆ์อาจเป็นที่บ้านหรือที่วัด จากนั้นรดน้ำและทำพิธีส่งตัว แบบที่ 6 ช่วงเช้าคู่บ่าวสาวประกอบพิธีสงฆ์อาจเป็นที่บ้านหรือที่วัด จากนั้นรดน้ำและจดทะเบียนสมรส

แต่หลังช่วงปีพุทธศักราช 2500 รูปแบบการแต่งงานของไทยได้เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่เน้นความหรรษาและความทันสมัยมากขึ้น แต่ยังคงจัดงานเพียงวันเดียว แต่จะมีการใช้การ์ดแต่งงานเป็นเสมือนตัวแทนเชิญบุคคลมาร่วมงาน จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2539 ได้มีผู้ประกอบการทางธุรกิจที่รับจัดพิธีแต่งงานแบบครบวงจร ทำให้คู่สมรสมีความสะดวกสบายมากขึ้นในการจัดงานแต่งงานเพราะผู้ประกอบการจะจัดงานตามความต้องการของคู่สมรส และคู่สมรสไม่จำเป็นต้องเตรียมงานเอง สร้างความสะดวกสบายให้แก่เจ้าภาพในการจัดงานมากขึ้น ทั้งนี้รูปแบบของพิธีกรรมโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ประกอบการทางธุรกิจส่วนใหญ่ก็ยังคงดำเนินการจัดพิธีกรรมในประเพณีแต่งงานดังรูปแบบที่มาแต่อดีต แต่อาจมีการผสมผสานวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมต่างชาติบ้างตามความต้องการของคู่สมรส รวมทั้งสถานที่ในการจัดงานก็ไม่จำเป็นต้องจัดที่บ้านเจ้าสาวเพียงอย่างเดียว คู่สมรสอาจเลือกใช้สถานที่ของผู้ประกอบการทางธุรกิจ หรือเลือกใช้สถานที่ตามความเหมาะสมจึงทำให้พิธีกรรมแต่งงานของไทยในยุคปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายกว่าอดีต

บรรณานุกรม

ขันหมากร่วมสมัยตอนที่ 1. (ม.ป.ป.) ค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2551, จาก <http://thaiweddingmall.com>

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2527). **พิธีแต่งงานแนวประหยัด**. ม.ป.ท.

จันทร์ ไพจิตร. (ม.ป.ป). **ประมวลพิธีมงคลของไทยฉบับสมบูรณ์**. กรุงเทพฯ: เลียงเชียงจงเจริญ.

ชีวัน เปี่ยมไพบูลย์. (2549). **เกร็ดความรู้พิธีมงคลสมรส**. ค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2551, จาก<http://ruenjoawsao.com>

ชีวิตสนุก 3. ค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2551, จาก <http://manager.co.th>

ตันรักสตูดิโอ. ค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2551, จาก<http://tonrak.com>

เบญจมาศ แพทอง. (2544). **นานาสาระวัฒนธรรมไทย เล่ม2**. กรุงเทพฯ: อาทิตยโศดักส์ กรุ๊ป.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร. (2529). ว่าด้วยพิธีแต่งงานของไทยสมัยก่อน. **วารสารประชากรศึกษา**. 37 (1): 13-19.

ป๊อก เชลชี. (2549). Wedding Reception. **ขวัญเรือน**. 38 (829): 141-142.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556) **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

พวงผกา ประเสริฐศิลป์. (2543). **ประเพณีไทยกับการเปลี่ยนแปลงตามกระแสวัฒนธรรมโลก**. ค้นเมื่อ 13 กันยายน 2551, จาก <http://thaifolk.com>

พูนพิสมัย ดิศกุล, หม่อมเจ้า. (ม.ป.ป). **ประเพณีพิธีไทย**. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา.

“ริชมอนด์รับจัดงานแต่งงานครบวงจร”. 1 พฤษภาคม 2550. **บางกอกโพสต์**: 2.

สิบสิ่งสำคัญพิธีแบบไทย. 2550. **Wedding**. 5 (เมษายน-มิถุนายน): 28.

อนุমানราชธน, พระยา. (2539). **ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตแต่งงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.

อรรถพล อิทธิรัตน์โกมล. (2551, 28 พฤษภาคม). **สัมภาษณ์**. รองกรรมการผู้จัดการตันรักสตูดิโอ. สัมภาษณ์.

อาณาจักร รัก ครบวงจร ตันรักสตูดิโอ. ค้นเมื่อ 6 ตุลาคม 2551, จาก<http://thaiweddingmall.com>
Wedding card. 2550. **Wedding**. (เมษายน-มิถุนายน): 64.

Ethical Leaderships

Satit Niyomyaht ¹

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันนี้เป็นที่รู้กันทั่วไปแล้วว่าผู้บริหารระดับสูงหรือผู้นำในองค์กรเป็นจำนวนมากมีความเกี่ยวข้องกับพันพันกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม กิจกรรมเหล่านั้นมีผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาต่อชะตากรรมของพวกเขาและต่อชะตากรรมของประเทศชาติ ดังนั้นจึงเป็นการดีอย่างยิ่งที่จะได้พิจารณาตรวจสอบความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมเนื่องจากมีข้อจำกัดบางอย่าง ผู้เขียนจึงมุ่งเจาะเฉพาะบางลักษณะของความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมวลจริยธรรมของผู้นำที่มีจริยธรรม ตัวแบบในการทำการตัดสินใจที่ถูกต้องตามหลักจริยธรรม ทฤษฎีความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมบางทฤษฎี เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความเป็นผู้นำที่มีจริยธรรมค่านิยมของผู้นำที่มีจริยธรรมและวิธีการส่งเสริมการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักศีลธรรมในองค์กรต่าง ๆ

ผู้เขียนมีความคาดหวังอย่างสูงว่า บทความนี้จะมีประโยชน์อย่างมากต่อผู้อ่านทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและผู้นำในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน

คำสำคัญ: ความจริยธรรม ความเป็นผู้นำ

¹ Faculty of Political Science, Bangkok Thonburi University, Bangkok, Thailand

Ethical Leaderships

Satit Niyomyaht

Abstract

As it is widely known presently, a great number of top executives or organization leaders are involved in unethical activities. The activities have great impact on the lives and fate of subordinates as well as the nation. Thus it is essential to examine conceptions of ethical leadership. Due to some restraints, the writer focuses on some aspects of ethical leadership notably the code of ethics of ethical leaders, models for making ethical decisions, some theories of ethical leadership, criteria used for evaluating ethical leadership, values of ethical leaders, and ways to promote ethical practices in organizations.

The writer has high hope that this article would be of great use to all readers particularly executives and leaders of public and private organizations.

Keywords : ethics, leadership

Today a great number of top executives of organizations in the modern world (both in the public and private sectors) are involved in unethical activities. Needless to say, this kind of activities has a substantial impact on the lives of followers and the fate of an organization as well as a nation. So it is deemed highly essential to examine conceptions of ethical leadership. A general understanding of ethical leadership includes, *inter alia*, the following: nurturing followers, empowering them, and promoting social justice. Ethical leadership encompasses efforts to encourage ethical behavior as well as efforts to stop unethical practices. Ethical leaders make efforts to build mutual trust and respect among diverse followers and to seek integrative solutions among stakeholders with competing interests. Furthermore, ethical leaders do not foster distrust or play favorites to gain more power or achieve personal gain (Yukl, 2013).

The Code of Ethics and Ethical Leaders

It is of paramount importance that ethical leaders have to strictly abide by the code of ethics. In the case of ethical leaders in public organizations, leaders are obligated to commit themselves to the following principles:

(1) Serve the public interest. For example, exercising discretionary authority to promote the public interest; opposing all forms of discrimination and harassment; involving citizens in policy decision-making; and exercising compassion, benevolence, fairness and optimism.

(2) Respect the constitution and the law. This simply means that ethical leaders are bound to perform the following functions: understanding and applying legislation and regulations pertaining to their professional roles; working to improve and change laws and policies that are obsolete; preventing all forms of mismanagement of public funds; promoting constitutional principles of equality, fairness, representativeness, responsiveness and due process in promoting citizen's rights.

(3) Demonstrate personal integrity. Ethical leaders are committed to the following: maintaining truthfulness and honesty and to not compromise them for personal gain; guarding against conflict of interest; taking responsibility for their own errors; and conducting official acts without partisanship.

(4) Promote ethical organizations. In this regard, ethical leaders are supposed to be engaged in the following activities: enhancing organizational capacity for open communication, creativity, and dedication; establishing procedures that promote ethical behavior and hold individuals and organizations accountable for their conduct; and promoting organizational accountability through appropriate controls and procedures (Henry, 2004).

Apart from the four principles cited above, ethical leaders should have some core ethical values including trustworthiness, respect, responsibility, fairness, caring and citizenship. These six, core ethical values were dubbed “Pillars of Character” by Josephson (1995).

Models for Making Ethical Decisions

According to Goetsch and Davis (2006), ethical leaders use the following models when making decisions:

(1) Categorical imperative model. With this model, right is right, wrong is wrong and there are no gray areas.

(2) Doctrine of the mean model. This model points out that moderation is ethical.

(3) Golden Rule model. This model is based on the Golden Rule that says “Do unto others as you would have them do unto you.”

(4) Equal freedom model. According to this model, organizations have the freedom to behave as they wish unless their actions infringe on the rights of stakeholders.

(5) Full – disclosure model. With this model, if the organization could explain its actions to the satisfaction of a broad cross section of stakeholders, the actions are deemed ethical.

(6) Market – ethical model. In the context of business, any legal action that promotes profitability is ethical.

(7) Organizational ethic model. If the leader of an organization has adopted a set of guiding principles that ensure ethical behavior, it could be said that the organization is an ethical organization and the leader is an ethical leader.

(8) Proportionality ethic model. When making decisions, the leader must make sure that the good outweighs the bad.

(9) Professional ethic model. This model is based on the principle of peer review. It states that a decision is ethical if it can be explained to the approval of a broad cross section of professional peers.

From my perspective, the 9 models mentioned above can be used by leaders in the public sector and the private sector except that the models seem to fare much better in the private sector.

Theories of Ethical Leadership

Several prominent theories have a strong emphasis on ethical leadership. These include transforming leadership, servant leadership, authentic leadership and spiritual leadership (Yukl, 2013).

On the theory of transforming leadership, it stated that “leaders and followers raise one another to higher levels of morality and motivation.” These leaders seek to raise the consciousness of followers by appealing to ideals and moral values such as liberty, justice, equality, peace and humanitarianism, not to baser emotions such as greed, jealousy, or hatred (Burns, 1978). Followers are elevated from their “everyday selves” to their “better selves”. Transforming leadership is an influence process between individuals, but it is also a process of mobilizing power to change social systems and reform institutions. The leader attempts to shape, express and mediate conflict among groups of people. (Burns, 1978)

On the theory of servant leadership, Greenleaf (1977) proposed that service to followers is the primary responsibility of leaders and the essence of ethical leadership. In the workplace, leaders help others to accomplish shared objectives by facilitating individual development, empowerment, and collective work that is consistent with the health and long-term welfare of followers. A servant leader must attend to the needs of followers and help them become healthier, wiser, and more willing to accept their responsibilities. Service includes nurturing, defending, and empowering followers.

On the theory of authentic leadership, the theory emphasizes the importance of consistency in a leader’s words, actions, and values. Additional aspects of authentic

leadership include positive leader self-awareness, and a trusting relationship with followers. Authentic leaders have positive core values such as honesty, altruism, kindness, fairness, accountability, and optimism. These core values motivate authentic leaders to do what is right and fair for followers, and to create a special type of relationship that encompasses high mutual trust, transparency, guidance toward worthy shared objectives, and emphasis on welfare and development.

On the theory of spirituality leadership, according to Fry (2003), spirituality comprises two essential elements in a person's life: (1) transcendence of self-manifest in a sense of "calling" or destiny; and (2) the belief that one's activities, including work, have meaning and value beyond being instrumental for obtaining economic benefits or self-gratification (need for power, achievement, esteem). Both elements involve **altruistic love and faith**. Altruistic love is associated with values such as kindness, compassion, gratitude, understanding, forgiveness, patience, humility, honesty, trust, and loyalty. Faith is associated with values such as optimism, confidence, courage, endurance, persistence, resilience, and serenity.

Criteria for Evaluating Ethical Leadership

The criteria that can be used to evaluate ethical leadership are the following: (1) Use of power and influence. (2) Handling diverse interests of stakeholders. (3) Development of a vision for the organization. (4) Honesty and integrity of leaders. (5) Risk taking in decisions and actions. (6) Communication of relevant information. (7) Response to criticism and dissent from followers. And (8) development of follower skills.

Based on the above criteria, an ethical leader is bound to perform the following functions or duties: (1) Serves followers and the organization. (2) Attempts to balance and integrate them. (3) Develops a vision based on the needs, values and ideas of the followers. (4) Acts in a way that is consistent with espoused values. (5) Is willing to take risks and actions to achieve mission and the vision. (6) Makes a complete and clear disclosure of information about events, problems and actions. (7) Encourages critical evaluation to find better solutions. And (8) uses coaching, mentoring, and training to develop followers. (Yukl, 2013).

Values of Ethical Leaders

Based on theories of ethical leadership, it could be said that an ethical leader should have the following values: (1) **Integrity:** Communicates in an open and honest way, keeps promises, acts in ways that are consistent with espoused values, and accepts for mistakes. (2) **Altruism:** Enjoys helping others, is willing to take risks, focuses on the needs of others rather than his or her own needs, and volunteers for service activities that require extra time. (3) **Humility:** treats others with respect, avoids status symbols and special privileges, emphasizes the contributions by others when a collective effort is successful. (4) **Empathy and healing:** Helps others cope with emotional distress, acts as a mediator, encourages forgiveness and reconciliation after a divisive conflict. (5) **Personal growth:** Facilitates the development of individual confidence and ability, provides learning opportunities despite a risk of mistakes, provides mentoring and coaching when needed, and helps people learn from mistakes. (6) **Fairness and justice:** Encourages and supports fair treatment of people, opposes attempts to deceive people or to violate their civil rights. (7) **Empowerment:** Provides an appropriate amount of autonomy and discretion to subordinates, and encourages them to express concerns of dissenting views without becoming defensive (Yukl, 2013).

Ways to Promote Ethical Practices in Organizations

By and large, leaders can do many things with a view to promoting ethical practices in organizations. Nielsen (1989) has provided some guidelines for ethical leadership. The guidelines are specified below.

(1) **Set clear standards for ethical conduct:** Leaders can set standards and guidelines for dealing with ethical issues, provide opportunities for people to get advice about dealing with ethical issues, and initiate discussions about ethical issues to make them more salient. Moreover, leaders can recognize unusual examples of ethical conduct as well as use appropriate disciplinary procedures for any violations of ethical standards.

(2) **Model ethical behavior in your own actions.** To lessen unethical behavior, it is deemed highly essential for the leader to model proper behavior so that followers can follow suit. Leaders can do a wide variety of things to promote honesty, fairness,

mutual respect and transparency. A leader's own actions provide an example of ethical behavior to be imitated by people who admire and identify with the leader.

(3) Help people find fair and ethical ways to resolve problems and conflicts.

One important leadership function is to help frame problems by clarifying key issues, encouraging dissenting views, distinguishing causes from symptoms and identifying complex interdependencies. Leaders can facilitate problem solving by helping their subordinates get information, by identifying points of agreement and disagreement, and by encouraging people to find integrative solutions to conflicts. It is important to proceed at a pace that people can tolerate, because if pushed too fast, people may resort to defensive avoidance mechanism.

(4) Oppose unethical practices in the organization. Examples of opposition to unethical practices include refusing to comply with unethical assignments or rules, making complaints to higher management, threatening to publicize unethical practices to outsiders, and actually revealing unethical practices to outsiders or a regulatory agency. Opposition to unethical practices is usually a risky course of action. Speaking out against injustices and opposing unethical practices may put one in danger of retaliation by powerful people in the organization.

(5) Implement and support programs to promote ethical behavior. Examples of typical features of ethical programs include a formal code of ethics, an ethical committee responsible for developing policies and practices, methods of reporting ethical concerns to the ethics committee, ethics education programs, methods to monitor ethical behavior, and disciplinary processes to deal with unethical behavior.

According to a study (Weaner, et al., 1999), top executives with a strong concern for ethical behavior are more likely to implement ethical programs, and the scope of the programs is likely to be broader. The types of leadership values associated with the use of ethical programs are: treating people fairly, doing what is right, ensuring justice is done, and so on. The research also indicates that responsibility for ethics is taken seriously by all executives not simply delegated to staff professionals.

Cultural Values, Laws and Professional Standards

Ethical leadership is in large measure influenced by cultural values, social norms, legal requirements and professional standards in countries where an organization is located (Svensson and Wood, 2007). It is fairly convenient for managers to oppose unethical practices when there is a strong and explicit support for such opposition and the standards for unacceptable behavior are clear rather than ambiguous (Reynolds, 2006). It is extremely difficult to discourage unethical behavior in countries where bribe and kickbacks, gender and religious discrimination, child labor abuse, deceptive advertising, sexual harassment, and falsifying accounting records to evade taxes are widely accepted practices in organizations. Top executives, political leaders, religious leaders and opinion leaders in universities, the news media, and professional associations all can play a dominant role in helping to establish clear ethical standards and a strong concern for the social responsibility in private and public organizations.

References

- Burns, J.M. (1978). **Leadership**. New York: Harper & Row.
- Fry, L.W. (2003). Toward a Theory of Spiritual Leadership. **Leadership Quarterly**. 14 (6): 693-727.
- Greenleaf, R.K. (1977). **Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness**. New York: Paulist Press.
- Goetsch, D. & Davis, S. B. (2006). **Quality Management**. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Josephson, M. (1995). **Making Ethical Decisions**. Marinadel Rey, CA: the Josephson Institute of Ethics.
- Henry, N. (2004). **Public Administration**. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Nielsen, R.P. (1989). Changing Unethical Organizational Behavior. **Academy of Management Executive**. 3 (2): 123-130.
- Reynolds, S.J. (2006). Moral Awareness and Ethical Predispositions. **Journal of Applied Psychology**. 91: 233-243.
- Svensson, G. & Wood, G. (2007). Sustainable Leadership Ethics. **Leadership and Organization Development Journal**, 28 (3): 251-268.
- Weaver, G.R. et al. (1999). Corporate Ethics Program as Control Systems. **Academy of Management Journal**, 42 (4): 41-57.
- Yukl, G. (2013). **Leadership in Organizations**. Boston: Pearson Education Limited.



คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Faculty of Humanities and Social Sciences

รายละเอียดการส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีจัดทำวารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย โดยเปิดรับผลงานวิชาการประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ สำหรับการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ภายใต้เงื่อนไขว่า จะต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสารอื่นมาก่อน และบทความที่ได้รับตีพิมพ์จะมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) และกองบรรณาธิการ

รูปแบบการเขียนบทความ

1. บทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์เป็นบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษหรือภาษาจีน โดยมีจำนวนหน้าของเนื้อหาและเอกสารอ้างอิงรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 15 หน้า ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร TH SarabunNew ภาษาจีนใช้ตัวอักษร Simsun
2. ข้อปฏิบัติในการพิมพ์แต่ละหัวข้อ/ส่วนประกอบ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
1	ขนาดเล่มวารสาร	เล่มวารสารมีขนาด 18.6 x 26 เซนติเมตร หัวกระดาษ 2 เซนติเมตร ท้ายกระดาษ 2.5 เซนติเมตร ก้นซ้าย 2 เซนติเมตร ก้นขวา 2 เซนติเมตร
2	ชื่อบทความ	ระบุชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 24 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 20 พอยท์ ชนิดหนา ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ
3	ชื่อผู้เขียนบทความ	ระบุชื่อผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) ทุกคนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ไว้ชิดด้านขวาหน้ากระดาษ

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
4	สังกัดผู้เขียนบทความ	ระบุวุฒิการศึกษา ชื่อสถาบันการศึกษาหรือวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ สถานที่ทำงาน e-mail ขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ภาษาจีน ขนาดตัวอักษร 8 พอยท์ ไว้ที่เชิงอรรถท้ายหน้า
5	บทคัดย่อ	บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และมี 1 ย่อหน้าเท่านั้น
6	คำสำคัญ	ระบุคำสำคัญ 3-6 คำทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไว้ท้ายบทคัดย่อ
7	เนื้อหา	• หัวข้อใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ชนิดหนา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดหนา วางไว้ชิดขอบซ้ายส่วนรายละเอียดใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษขนาดขนาดตัวอักษร 16 พอยท์ ธรรมดา ภาษาจีนขนาดตัวอักษร 12 พอยท์ ชนิดธรรมดา • การเขียนบทความแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังนี้ 1. บทความวิจัย ประกอบด้วย 1.1 บทนำ 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 1.3 สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี) 1.4 วิธีดำเนินการวิจัย - ประชากร - เครื่องมือ - การเก็บรวบรวมข้อมูล - การวิเคราะห์ข้อมูล 1.5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย 1.6 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1.7 บรรณานุกรม 2. บทความวิชาการ ประกอบด้วย 2.1 บทนำ 2.2 เนื้อเรื่อง 2.3 บทสรุป 2.4 บรรณานุกรม

ที่	หัวข้อ/ส่วนประกอบ	คำอธิบาย
8	ตารางและกราฟ (ถ้ามี)	ตารางที่แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล
9	รูปภาพ	รูปภาพประกอบให้ส่งต้นฉบับเป็นภาพถ่ายหรือสไลด์ที่มีความคมชัด และส่งจัดไฟล์รูปภาพเป็นนามสกุล JPEG PNG

3. รูปแบบเขียนการอ้างอิงในเนื้อหาและบรรณานุกรม

การอ้างอิง

การอ้างอิงที่นิยมใช้ในปัจจุบันคือ การอ้างอิงแบบแทรกปนในเนื้อหาหรือการอ้างอิงระบบนาม-ปี ทำได้ 2 รูปแบบ แล้วแต่ความเหมาะสมของวิธีการนำเสนอ

1. ใส่วงเล็บท้ายข้อความที่อ้างถึง

...ข้อความที่นำมาเขียน... (ชื่อ นามสกุล, ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่ใช้อ้างอิง)

ตัวอย่าง : การเพิ่มขีดความสามารถให้ท้องถิ่นในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เป็นการสร้างศักยภาพเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต (บุญญ สอนเกิด และคณะ, 2545: 9)

2. ใส่วงเล็บท้ายชื่อบุคคลที่อ้างถึง

ชื่อ นามสกุล (ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่ใช้อ้างอิง) กล่าวว่า ...ข้อความที่นำมาเขียน...

ตัวอย่าง : ธีรยุทธ บุญมี (2541: 30) กล่าวว่า การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านจะทำให้เกิด ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และสามารถตรวจสอบได้ดียิ่งขึ้น ตามหลักธรรมาธิ

หมายเหตุ : ในส่วนชื่อผู้แต่ง หากผู้เขียนเป็นชาวต่างประเทศให้ใช้เฉพาะ นามสกุล เท่านั้น

บรรณานุกรม

รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมพร้อมตัวอย่างบรรณานุกรม 4 รูปแบบ จำแนกตามประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ ดังนี้

1. หนังสือ

หนังสือ รวมถึงเอกสารทางวิชาการที่มีการจัดทำเป็นรูปเล่มหนังสือ เช่น รายงานการวิจัย รายงานประจำปี เอกสารประกอบการสอน เป็นต้น

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อหนังสือ**. ครั้งที่พิมพ์. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง:

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). **การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.

Drake, M. A. (2003). **Encyclopedia of Library and Information Science**. 2nd ed. New York : ผจญภัยท่องเที่ยวกับนายพิบอดี้และเซอร์แมน Marcel Dekker.

2. บทความจากวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง

ผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อบทความ**. **ชื่อวารสาร**. ปีที่ (ฉบับที่) : เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

รัชนิวรรณ วณิชยณอม. (2548). การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. **วารสารข้าราชการ**. 50 (2) : 10-24.

Gavin, J. (2005). Alternative strategies for promoting information literacy. **The Journal of Academic Librarianship**. 31 (4) : 352-357.

3. วิทยานิพนธ์

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์. ระดับและสาขาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง :

ชมพูนุท ยอดยิ่ง. (2551). กิจกรรมการสอนทักษะการรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ : กรณีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Ponroung, P. (1993). **Factors affecting decision making of groups of production credit**. Master thesis in Rural Development Management, Graduate School, Khon Kaen University.

4. เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ให้ใช้รูปแบบเดียวกับสิ่งพิมพ์ แต่ถ้าข้อมูลไม่ครบ ให้ลงรายการเท่าที่ปรากฏ โดยเพิ่มเติมข้อมูลเพื่อการเข้าถึงที่ชัดเจน

ผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ค้นเมื่อวันที่ เดือน ปี, จาก URL

ตัวอย่าง :

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2548). **การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์**. ค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2552, จาก <http://ocsc.go.th/veform/PDF/competency.pdf>

Bruce, Christine S. (2004). **Information literacy as a catalyst for educational change : a background paper**. Retrieved November 23, 2004, from <http://www.ncils.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/bruce-fullpaper.pdf>

4. ส่งต้นฉบับ 1 ชุด พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูลที่กองบรรณาธิการ หรือจัดส่งทางอีเมลมาที่ journal.human@dru.ac.th